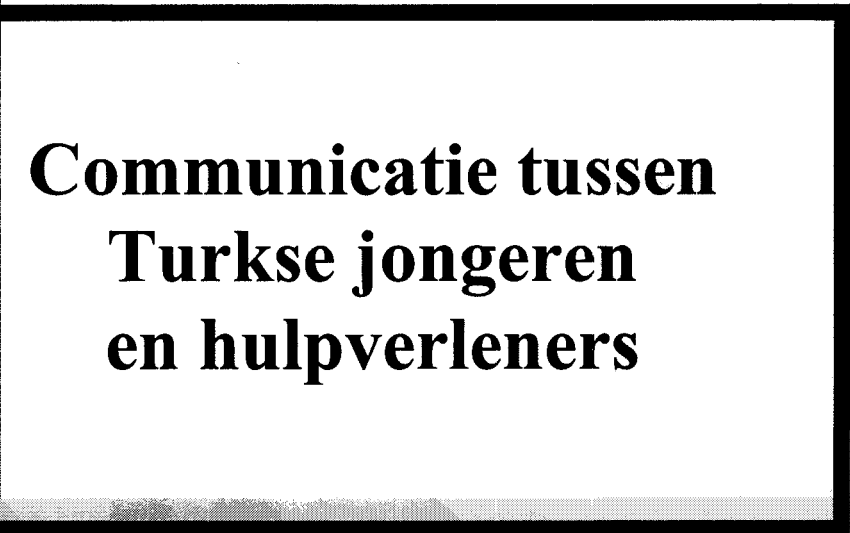
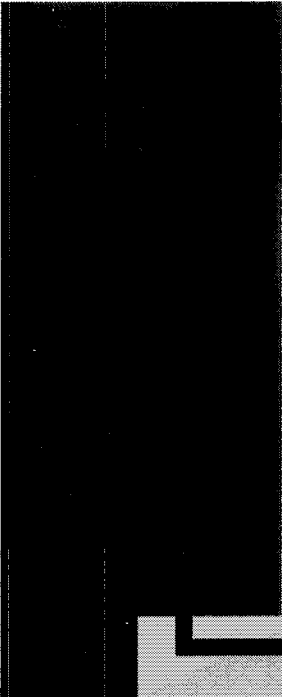
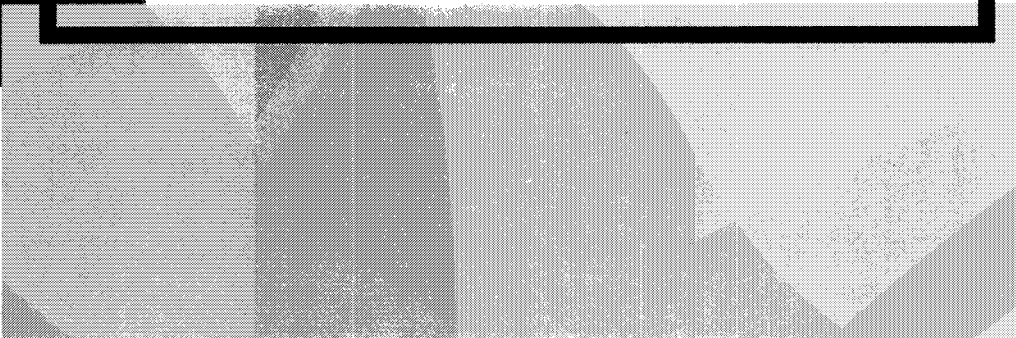

Communicatie tussen Turkse jongeren en hulpverleners

Kevser Öz^elik & Kevser Demiroglu

Mei 2008

Christelijke Hogeschool Windesheim

Opleiding Maatschappelijk werk en Dienstverlening

Communicatie tussen Turkse jongeren en hulpverleners

Communicatie

*"Waarom voel ik mij soms zo onbegrepen
Denk ik vaak dat ik niet wordt gehoord
Waarom reageer ik dikwijls zo benepen
of worden woorden in mijn keel gesmoord*

*Waarom zeg ik dingen die ik niet moet zeggen
en dingen die ik eigenlijk wel moet zeggen niet
Kan ik mijn probleem niet bij die ander leggen
en huil ik stilletjes, zonder dat iemand het ziet*

*Waarom ben ik zo boos, of soms zo gelaten
of keihard en denk ik dat het mij niets doet
Kan ik wel met iemand anders praten
voelt dat dan direct vertrouwd en goed*

*Waarom ben ik soms zo vreselijk aan het klagen
Denk ik vaak, die ander ziet mij toch niet staan
Waarom zou ik die persoon niet kunnen vragen
De communicatie kan beter, wat doen we er aan*

*Waarom zou men naar mij niet willen luisteren
en niet alleen dat, maar ook horen wat ik zeg
Ik wil niet roddelen of zachtjes fluisteren
Want communiceren met respect, is de enige weg!"*

KJ.

Begeleider: M. Koop
Beoordelaar: S. Quist

Voorwoord

Deze scriptie is geschreven ter afsluiting van onze studie Maatschappelijk Werk & Dienstverlening aan de Hogeschool Windesheim te Zwolle.

Steeds meer Turkse jongeren die een delict hebben gepleegd komen in aanraking met de hulpverlening. Het cultuurverschil en de 'nieuwe problematieken', kunnen ervoor zorgen dat er miscommunicatie optreedt tussen jongeren, ouderen en de hulpverleners.

Het is voor maatschappelijk werkers belangrijk om een vertrouwensrelatie op te kunnen bouwen om met cliënten een doorlopend contact te hebben. Het kunnen communiceren met elkaar is een belangrijk onderdeel hierin. Wij kijken hoe de hulpverlening hierop het beste kan inspelen om ervoor te zorgen dat het hulpverleningscontact slaagt.

Verder willen wij kijken met welke problematiek de tweede generatie Turkse jongeren te maken krijgt. 2'o willen wij ook het cultuuraspect naar voren brengen, zodat hulpverleners nieuwe invalshoeken kunnen krijgen, waardoor de hulpverlener beter kan inspelen op de wensen en behoeften van een Turkse cliënt en diens gezin.

Wij willen allen die een bijdrage hebben geleverd aan de totstandkoming van onze scriptie hartelijk danken.

Kevser Öz9elik en Kevser Demiroglu,
April 2008

Inleiding

Aanleiding en probleembeschrijving:

Deze scriptie gaat over de communicatie tussen de hulpverleners en de tweede generatie Turkse jongeren die in aanraking zijn gekomen met jeugdcriminaliteit in Deventer. Wij willen in onze scriptie uitdiepen hoe deze communicatie verbeterd kan worden en welk aandeel deze jongeren hebben in de jeugdcriminaliteit.

In 2006-2007 heeft Kevser Öz?elik in het kader van haar opleiding, gedurende tien maanden stage gelopen bij Bureau Jeugdzorg Overijssel, afdeling Jeugdreclassering in Zwolle. Zij behandelen jeugdreclasseringzaken voor Regio IJsselvecht. Hieronder valt ook Deventer.

Het viel Kevser op dat er op de afdeling regelmatig zaken uit Deventer werden behandeld waarin Turkse jongeren naar voren kwamen.

In deze hulpverleningsprocessen worden problemen en belemmeringen ervaren in de communicatie tussen hulpverleners en de tweede generatie Turkse jongeren. Wij willen in onze scriptie onderzoeken in welke mate problemen en belemmeringen een rol spelen tussen de hulpverleners en de tweede generatie Turkse jongeren. Hierbij betrekken wij ook de ouders van de Turkse jongeren om de situatie zo compleet mogelijk weer te geven.

Aan de hand van deze signalen hebben wij ons de volgende vragen gesteld:

- Welke instellingen worden betrokken bij de procedure en wat zijn de rollen van deze instellingen?
- Wat is het aandeel van de tweede generatie Turkse jongeren in de jeugdcriminaliteit in Deventer?
- Hoe komt het dat Turkse jongeren crimineel gedrag vertonen? Welke theorieën zijn hierover geschreven en welke theorie sluit het meest aan op onze doelgroep?
- Welke interculturele competenties, kennis, vaardigheden en houding hebben hulpverleners nodig, vanuit de interculturele communicatie?
- Met welke knelpunten kunnen de tweede generatie Turkse jongeren in aanraking komen, vanuit de opvoeding in de westerse en niet-westerse samenleving?
- Welke methodiek sluit het meest aan op de tweede generatie Turkse jongeren?
- Wat zijn de knelpunten in de hulpverlening tussen de hulpverleners, de Turkse jongeren en de ouders?

De centrale vraag:

In hoeverre kan de communicatie tussen de hulpverlening en de tweede generatie Turkse jongeren van 12 tot 18 jaar die in aanraking zijn gekomen met jeugdcriminaliteit in Deventer verbeterd worden?

Om antwoord te kunnen geven op de centrale vraag en inzicht te krijgen in het onderwerp hebben wij een aantal deelvragen geformuleerd. Hieronder geven wij deze weer.

Wat bedoelen wij met communicatie?

Uitwisseling van informatie.

Wat bedoelen wij met de tweede generatie Turkse jongeren?

Met de eerste generatie wordt bedoeld: *"Turken die in Turkije zijn geboren, maar in Nederland wonen."* Met de tweede generatie wordt bedoeld: *"Turken die in Nederland zijn geboren, maar van wie tenminste één van de ouders in Turkije is geboren."* (cbs, 1999).

Wat bedoelen wij met jeugdcriminaliteit?

"Jeugdcriminaliteit verwijst naar gedrag van jongeren van 12-18 jaar waarbij bepaalde in wetboeken vastgelegde normen worden overtreden en waarop een straf staat." (van Acker, 1998).

Jeugdcriminaliteit is onder te verdelen in verschillende gradaties, deze zijn: veelplegers en harde kern, zedendelinquenten, jeugdcriminaliteit in groepsverband en meisjescriminaliteit.

Doel:

Wij willen ons richten op de Turkse jongeren van de tweede generatie in de provincie Overijssel met name in Deventer. Deventer staat bekend om de grote aantal Turkse inwoners. Uit onze stage-ervaringen merkten wij dat er in Deventer met name bij de jongeren, strafrechtelijke problemen naar voren kwamen bij Bureau Jeugdzorg.

Wij kiezen voor de Turkse jongeren, jeugdcriminaliteit en de plaats Deventer, om onze vraagstelling duidelijk en concreet mogelijk te houden.

Bureau Jeugdzorg heeft een afdeling jeugdreclassering die hulp verleent aan Turkse jongeren die uit Deventer komen. Uit de praktijk is gebleken dat de communicatie langs elkaar heen loopt. Met onze scriptie willen wij aandacht besteden aan hoe de communicatie op dit moment verloopt. Tevens willen wij kijken waar verbetermogelijkheden in het hulpverleningsproces toegepast kunnen worden, waardoor het hulpverleningsproces minder belemmerd wordt.

Het *doel* van onze scriptie is het leveren van achtergrondinformatie en adviezen voor maatschappelijke werkers in de jeugdhulpverlening die deze doelgroep begeleiden. Wij willen tips en adviezen aan deze hulpverleners geven waardoor de communicatie beter kan verlopen.

Werkwijze:

Wij hebben een uitgebreid literatuuronderzoek verricht om onze scriptie vorm te geven. Ook hebben wij vakliteratuur gevolgd bijvoorbeeld Maatwerk, en wij hebben ons verdiept in onze eigen ervaringen en die van de deskundigen op dit gebied. Wij hebben interviews gehouden met jeugdreclasserders van Bureau Jeugdzorg en raadsonderzoekers van de Raad voor de Kinderbescherming. Om een totaal beeld te krijgen vanuit verschillende invalshoeken hebben wij ook interviews afgelegd met de tweede generatie Turkse jongeren en de ouders uit Deventer.

Opzet scriptie:

Hieronder geven wij aan waar de gemaakte hoofdstukken over gaan:

Hoofdstuk 1: Instanties en kennismaking met de Turkse bevolking.

Hoofdstuk 2: Turkse jongeren in de jeugdcriminaliteit.

Hoofdstuk 3: Theorieën jeugdcriminaliteit.

Hoofdstuk 4: Theorieën interculturele communicatie.

Hoofdstuk 5: Methodieken en methoden.

Hoofdstuk 6: Opzet en uitvoering kwalitatief onderzoek.

Hoofdstuk 7: Conclusies en aanbevelingen.

Inhoudsopgave:

1. Instanties en kennismaking met de Turkse bevolking	7
1.1 Casus Ahmed.....	7
1.2 Turkse bevolkingsgroep Deventer.....	7
1.3 Geschiedenis; de gastarbeiders in Nederland	9
1.4 Verschillen in generaties.....	10
1.5 Opvoedingstijl westerse samenleving	11
1.6 Opvoedingstijl niet-westerse samenleving	13
2. Turkse jongeren in de jeugdcriminaliteit.....	16
2.1 Jeugdcriminaliteit.....	16
2.1.1 Soorten delicten & jeugdcriminelen	16
2.1.2 Kenmerken van criminaliteit onder Turkse jongeren	17
2.2 Risicofactoren & beschermende factoren	18
3. Theorieën jeugdcriminaliteit.....	20
3.1 Criminaliteit aangeboren of aaingeleerd	20
3.2 Psychologie vanuit cultureel perspectief.....	21
3.3 Psychologische verklaringen.....	21
3.4 Sociologische/ criminologische verklaringen	23
3.5 Biologische verklaringen	24
3.6 Ontwikkelingspsychologie	25
3.7 Casus met toepassing van de verschillende theorieën	25
3.7.1 Welk psychologische stroming past het beste bij onze doelgroep.....	29
4. Theorieën interculturele communicatie.....	30
4.1 Interculturele communicatie en cultuur.....	30
4.2 Optimale communicatie, Henk Procee.....	31
4.3 Communicatief handelen, Jürgen Habermas.....	32
4.4 Dimensies cultuur, Geert Hofstede.....	33
4.5 Multiculturele samenleving, David Pinto	35
4.6 Verschillende soorten van culturen, Frons Trompenaiars.....	39
5. Methodieken en methoden.....	41
5.1 HetTOPOI-model.....	41
5.2 De drie-stappenmethode.....	43
5.3 Aanpak allochtone jeugddelinquenten, van Acker.....	45
5.4 Methodiek Bureau Jeugdzorg Overijssel.....	46
5.4.1 ITB-CRIEM.....	47
5.5 Zorgvuldig hulpverlenen.....	48

6. Opzet en uitvoering kwalitatief onderzoek	51
6.1 Type onderzoeksvraag	51
6.2 Onderzoeksopzet	51
6.3 Onderzoekslocatie	51
6.4 Onderzoekspopulatie	52
6.5 Steekproef	52
6.6 Dataverzameling	52
6.6.1 Betrouwbaarheid	53
6.7 Vorm van interview	53
6.8 Analyse gegevens	54
6.9 Interviews met Turkse jongeren	55
6.10 Interviews met Turkse ouders	60
6.11 Interviews met hulpverleners	64
7. Conclusies en aanbevelingen	68
Literatuurlijst	72
Bijlagen	74

Hoofdstuk 1 Instanties en kennismaking met de Turkse bevolking

Wij willen in onze scriptie beginnen met een casus die duidelijk weergeeft waar onze scriptie over gaat. De casus gaat over Ahmed die in aanraking komt met jeugdcriminaliteit. In de casus krijgt Ahmed te maken met verschillende instanties. Deze instanties hebben wij benaderd voor het verstrekken van informatie. Daarna maken wij kennis met de Turkse bevolking.

1.1 Casus Ahmed

'Ahmed is 15 jaar en woont in Deventer in de wijk Colmschate. Hij zit in zijn derde leerjaar VMBO op het Etty Hillesum Lyceum Deventer.

Op een vrijdagavond besluit Ahmed met zijn Turkse vrienden naar de kroeg te gaan. Ahmed en zijn vrienden houden een wedstrijd wie er veel kan drinken. Ahmed is nuchter en zijn vrienden ook, behalve Mustafa. Mustafa loopt kattenkwaad uit te halen en begint ook als een dronken man te lopen. Hierop volgend komen zij een groepje Nederlandse jongens tegen. Zij maken opmerkingen over Mustafa en er ontstaat een discussie.

Ahmed voelt zich gediscrimineerd omdat hij vervelende opmerkingen te horen krijgt. Hier kan Ahmed boos en agressiefom worden. AU, de vriend van Ahmed, krijgt een heftige discussie waarin er geweld wordt gebruikt. Ahmed voelt zich verantwoordelijk voor zijn vriend. Hij vindt dat hij zijn vrienden moet helpen en mengt zich hierdoor in de vechtpartij. Van huis uit krijgt Ahmed mee datje voor elkaar moet zorgen en dit maakt dat hij zich verantwoordelijk voelt. Op een gegeven moment ontstaat een vechtpartij tussen Ahmed en Bas. Ahmed vecht zo hard dat Bas bewusteloos op de grond ligt. Hier is Ahmed zich niet van bewust en schopt terwijl Bas op de grond ligt. Ahmed weet van geen ophouden, totdat hij de sirenes hoort en de politie hem in de handboeien slaat om hem mee te nemen naar het politiebureau. Op het politiebureau wordt Ahmed opgesloten in een cel.

Na een paar uur wordt Ahmed verhoord door de agenten. Ahmed is bang maar probeert dit te verbergen. Na het verhoor komt er een mevrouw van de Raad voor de Kinderbescherming. Zij stelt hem allerlei vragen. Met name vragen over zijn thuissituatie, schoolsituatie, vriendengroep en vrijetijdsbesteding. De raadsonderzoeker een onderzoeksrapport opgesteld. Deze rapportage komt binnen bij Bureau Jeugdzorg Overijssel afdeling jeugdreclassering. De schorsingsvoorwaarde voor Ahmed is, dat hij contact moet houden en zich moet laten begeleiden door de jeugdreclasserder van Bureau Jeugdzorg Overijssel. De jeugdreclasserder pakt deze zaak op en start de hulpverlening. De jeugdreclasserder gaat de komende periode Ahmed begeleiding geven.

In bijlage 1 beschrijven wij in grote lijnen wat er gebeurt als een jongere verdacht wordt van een strafbaar feit en de rol van de betrokken instanties.

1.2 Turkse bevolkingsgroep Deventer

In deze paragraaf maken wij kennis met de Turkse bevolking (Gemeente Deventer, 2007).

Het aantal westerse allochtonen in Deventer bedraagt 8.317 op 1 januari 2007. Dat is 8,6% van de totale bevolking. Het aantal niet-westerse allochtonen in Deventer bedraagt 11.789 op 1 januari 2007. Dit is 12,2% van de totale bevolking. In Deventer vormt de bevolking met een Turkse etniciteit de grootste groep binnen de niet Westerse allochtonen. Het aantal personen

met een Turkse etniciteit in Deventer bedraagt 6.541 op 1 januari 2007. Dat is 6,8% van de totale Deventer bevolking.

Om de hoeveelheid tweede generatie Turkse jongeren te achterhalen hebben wij de gemeente Deventer benaderd voor de feiten en cijfers. De gemeente Deventer kan ons niet vertellen hoeveel tweede generatie Turkse jongeren woonachtig zijn in Deventer. Zij maken geen onderscheid in generatieverschillen, maar wel in etniciteit en leeftijd. Om zo goed mogelijk antwoord te vinden op onze vraag hebben wij hieronder in tabel 1 weergegeven waarin duidelijk wordt hoeveel Turkse jongeren er zijn in Deventer.

Tabel 1: Leeftijdsopbouw Turkse etniciteit in Deventer per 1-1-2008 absoluut

Bron: Gemeente Deventer, Statistisch Jaarboek Deventer 2007

leeftijd	aantal
•	B3
	10B
2	122
3	105
4	106
5	126
6	101
7	110
8	125
9	115
10	128
11	127
12	121
13	135
14	132
15	148
16	120
17	125

Uit de bovenstaande gegevens kunnen we concluderen dat er in totaal 781 Turkse jongeren wonen in Deventer, in de leeftijdscategorie 12 tot en met 17 jaar. Om een beeld te geven over de vormen van criminaliteit onder deze Turkse jongeren, hebben wij interviews afgenomen met jeugdreclasserders van Bureau Jeugdzorg en de Raad voor de Kinderbescherming met als werkgebied Deventer. Helaas hebben wij geen cijfers kunnen achterhalen over de omvang van de criminaliteit onder deze doelgroep in Deventer. Daarom hebben wij onderzocht welke vormen van criminaliteit het meest voorkomen onder onze doelgroep, die wij verderop in onze scriptie zullen behandelen.

Uit het jaarboek Deventer (2007), hebben wij opmerkelijke zaken geconstateerd dat eventueel verklaringen kunnen geven, of een invloed kan hebben, op het gedrag van de Turkse jongeren.

Uit kaart 1 kunnen wij constateren dat de allochtonen, waaronder ook de Turken, bij elkaar wonen. De allochtonen komen vooral uit de buurten Zandweerd, Keizerslanden, Voorstad en Rivierenwijk. Wij vragen ons af hoe het komt dat allochtonen dicht bij elkaar wonen.

Hierover hebben wij een aantal hypothesen opgesteld:

- Zou het zo kunnen zijn dat er problemen met Turkse jongeren ontstaan doordat zij dicht bij elkaar wonen?
- Zou het zo kunnen zijn dat de bevorderingen van de Turkse jongeren beter kunnen verlopen als zij verspreider en in gemengde wijken wonen?

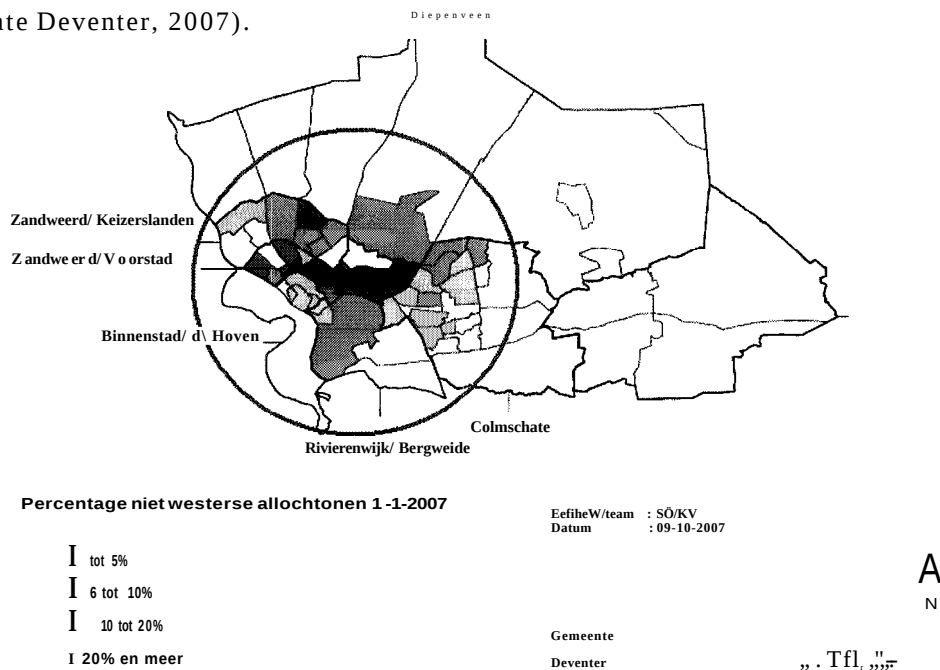
Hieronder geven wij mogelijke verklaringen weer:

De Turkse mensen wonen dichtbij elkaar in de buurt. Dit heeft vooral te maken met de cultuur van de Turkse mensen. De Turkse gemeenschap is sterk met elkaar verbonden. Er is sprake van een groot, hecht netwerk van organisaties. Het beeld dat wij zien is dat van een hechte

Turkse gemeenschap waarin iedereen elkaar kent en elkaar helpt. Er is sprake van een wij-cultuur.

Concentratie van allochtonen in bepaalde wijken kan de integratie belemmeren, terwijl het algemeen maatschappelijk en voor hun toekomst en die van hun kinderen van groot belang is om te integreren in de Nederlandse samenleving. Een belangrijke voorwaarde is dan wel dat je in contact komt met autochtonen, dus ook op straat en bijvoorbeeld op het schoolplein. Met gemengd wonen en samen naar school gaan is bijvoorbeeld de kans kleiner dat allochtone kinderen die in Nederland geboren zijn een taalachterstand oplopen.

Kaart 1: Percentage niet westerse allochtonen in Deventer per buurt op 1-1-2007.
(Gemeente Deventer, 2007).

Nadat wij hebben aangegeven hoeveel Turkse jongeren in Deventer wonen, willen wij ook aandacht besteden aan hoe het komt dat de Turkse gemeenschap zich gevestigd heeft in Nederland. Wij geven in het kort de geschiedenis weer van de komst van de gastarbeiders naar Nederland. Door deze achtergrondinformatie denken wij dat men zich beter kan inleven in onze doelgroep.

1.3 Geschiedenis; de gastarbeiders in Nederland

Uit het boek *Etnische minderheden en de multiculturele samenleving* (Penninx, Münstermann, Entzinger, 1998) wordt de geschiedenis van de gastarbeiders beschreven. Hieronder geven wij een samenvatting weer.

Na de Tweede Wereldoorlog in 1940-1945 wil de Nederlandse regering een moderne economie met meer industrie. Ook moet de arbeidsproductiviteit stijgen. Minder mensen moeten in kortere tijd meer producten maken. Dat wil de regering bereiken door bijvoorbeeld op de loonkosten te bezuinigen.

Na de wederopbouw in 1950-1960, gaat het goed met de economie. De productie en de vraag blijven groeien en daardoor ontstaat er een tekort aan arbeiders voor zwaar en ongeschoold werk. Rond dezelfde tijd is er in Turkije en Marokko veel werkloosheid. Het werk en de hogere lonen in Nederland trekken Turkse en Marokkaanse mensen aan en mensen uit de landen rond de Middellandse Zee. De Nederlandse regering sluit verdragen met deze landen.

Voor deze mensen wordt de term gastarbeider gebruikt. De bedoeling hiervan is dat zij na enige tijd, na de wederopbouw van Nederland weer terug keren naar hun eigen land. Zij zijn hier te *gast* als *arbeider*.

De gastarbeiders zijn voornamelijk mannen die getrouwd zijn of jonge jongens die geld willen verdienen. Zij komen hier zonder gezin. Voornamelijk zijn het ook ongeschoolde mensen die op het platteland wonen. Voor hen is dit een kans om een toekomst te kunnen opbouwen. Na de wederopbouw van Nederland mogen de gastarbeiders hier blijven, Nederland kan de hulp goed gebruiken. De gastarbeiders verlangen naar hun vaderland en vooral naar hun vrouw en kinderen. De Nederlandse regering neemt een besluit tot gezinshereniging. Dit houdt in dat de gastarbeider het recht heeft om zijn vrouw en kinderen over te laten komen naar Nederland om hier hun toekomst voort te zetten. Voor de gastarbeiders is veel veranderd vanaf het moment dat ze naar Nederland zijn gekomen. In bijlage 2 beschrijven wij deze ontwikkelingen.

Nadat wij de geschiedenis van de gastarbeiders hebben weergegeven, beschrijven wij hieronder duidelijk de generatieverschillen.

1.4 Verschillen in generaties

De Turkse gemeenschap in Nederland en in Deventer kent drie generaties (Penninx, Münstermann, Entzinger, 1998).

"De eerste generatie allochtonen worden personen bedoeld die in het buitenland geboren zijn, maar in Nederland wonen. " (cbs, 1999) De eerste generatie Turken heeft als herkomstsgroepering het land waar zij geboren is, namelijk Turkije. Hierbij kan gedacht worden aan de gastarbeiders die in de jaren '60 en '70 naar Nederland kwamen om te gaan werken. De eerste generatie Turken heeft weinig tot geen kennis van de Nederlandse cultuur en besteed hier weinig aandacht aan omdat dit ook met verplicht werd door de overheid. Vaak is de eerste generatie Turken analfabeet of spreekt weinig Nederlands, ondanks dat zij misschien wel 30 jaar in Nederland wonen. De eerste generatie richt zich op de terugkeer naar het land van herkomst. Inmiddels is het voor de meesten van hen niet meer mogelijk om terug te keren. Dit komt voornamelijk omdat de kinderen in Nederland een bestaan hebben opgebouwd en dat ouders hen hier niet willen achterlaten.

" Met de tweede generatie allochtonen worden personen bedoeld die in Nederland zijn geboren, maar van wie tenminste één van de ouders in het buitenland geboren is. " (cbs, 1999)

De tweede generatie Turken in Nederland heeft moeite met het vinden van een evenwicht in de grofmazige en fijnmazige cultuur. Thuis en in de Turkse gemeenschap leven en leren zij om met de fijnmazige cultuur om te gaan. Dit is iets wat zij van hun ouders uit de eerste generatie nadrukkelijk meekrijgen. Hen wordt aangeleerd dat zij altijd in wij-vorm moeten denken, voelen en handelen. Op school, met vrienden, op werk en op alle andere sociale gebieden worden hen juist de Nederlandse normen, waarden en cultuur geleerd. Hier horen ze zich aan te passen aan de verwachting van de Nederlandse maatschappij.

Derde generatie Turken (niet-westerse allochtoon)

De derde generatie Turken worden ook wel gezien als de niet-westers allochtoon. Wanneer men het over de derde generatie Turken heeft, heeft men het over iemand van wie de beide ouders in Nederland zijn geboren en van wie ten minste één grootouder in Turkije is geboren. De derde generatie Turken kan omschreven worden als de meest westerse generatie van de Turken. Zij heeft weinig kennis van de Turkse cultuur en richt zich volledig op het bestaan in

Nederland. Vaak botsen de meningen van deze jongeren met de ouders van de eerste of tweede generatie. Dit kan leiden tot miscommunicatie.

1.5 Opvoedingstijl westerse samenleving

In deze paragraaf geven wij de verschillen in de opvoedingstijlen uit de westerse en niet-westerse samenleving weer. Door deze verschillen in kaart te brengen kunnen wij het gedrag van onze doelgroep beter verklaren en kunnen wij de belemmeringen signaleren. Als eerst beschrijven wij hieronder de opvoedingsstijl uit de westerse samenleving.

De definitie van opvoeden volgens van Dale is: "*een mens grootbrengen en vormen*" (Van Dale, 1999).

Volgens de westerse samenleving is het gezinsfunctioneren gebaseerd op de individuele kenmerken van de ouders en kind en de kenmerken van de maatschappij en de (sub)cultuur waarvan het gezin deel maakt (van der Ploeg, 1997).

Drie theorieën geven meer inzicht hierover die we hieronder benoemen.

1. Een belangrijk aandachtspunt bij het opvoeden is om economisch te overleven in een samenleving. Ouders zullen zich bij hun opvoeding richten op het bijbrengen van eigenschappen die ervoor zullen zorgen dat hun kind zich in economisch opzicht staande zal kunnen houden.
2. Een beroepsrol heeft invloed op het opvoeden.
3. Het verschil in opvoedingspatronen vanuit de wijze waarop kinderen aan de behoefte en verlangens van de ouders tegemoet moeten komen. Hiervoor zijn een aantal mogelijkheden:
 - Ouders zien hun kind vooral als economisch nuttig en zullen hun kind voorbereiden op hun toekomstige economische taak.
 - Ouders zien hun kind als vervulling van hun behoefte aan liefde en genegenheid. Deze ouders zullen vooral onafhankelijkheid, volwassenheid en ontwikkeling van individuele kwaliteiten van het kind nastreven.
 - Ouders zien hun kind als vervulling van de behoefte om plezier te beleven aan kinderen. Binnen deze opvoeding gelden uiteenlopende wijzen van opvoeden.

In 'de ontwikkelingspsychologie' van Kohnstamm (2002) wordt gesproken over 'gezinsecologie'.

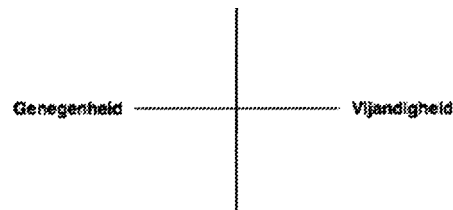
Om het gezin heen bevinden zich een aantal kringen die het gezin beïnvloeden. Het gezin, met ouders en kinderen die elkaar beïnvloeden, wordt gezien als het *microsysteem*. Het *mesosysteem* zijn de ervaringen die de kinderen van buiten het gezin meebrengen in het gezin. Het *exosysteem* zijn de ervaringen die de ouders van buiten het gezin meebrengen in het gezin. Het *chronosysteem* zijn de gebeurtenissen, life - events, die het gezin in de loop van de tijd meemaken. Tot slot is er nog het *macrosysteem*. Hieronder worden de sociaal-economische omstandigheden bedoeld waarin het gezin zich bevindt.

Er zijn verschillende manieren waarop ouders hun kinderen over het algemeen opvoeden. Hieronder geven wij de volgende twee basisdimensies weer (van der Ploeg, 1997).

1. Autonomie-contrôle: hierin geven de ouders hun kinderen vrijheid en ruimte om zichzelf te kunnen ontplooiën en de mate waarin zij hun kinderen onder controle willen houden en willen sturen in een door hun gewenste richting.
2. Genegenheid-vijandigheid: hierin voelen ouders zich betrokken bij hun kinderen. Dit kan variëren van sterke betrokkenheid en ondersteuning tot afwijzing en vijandigheid.

Deze basisdimensies zijn weer te geven in figuur 2, de tweedimensionaal opvoedingsmodel.

Figuur 2 Tweedimensionaal opvoedingsmodel (van der Ploeg, 1997)

Op basis van dit model zijn een viertal opvoedingspatronen te onderscheiden. Het minst gunstigste opvoedingspatroon voor de ontwikkeling van een kind wordt gekenmerkt door vijandigheid en controle. Het meest gunstigste opvoedingspatroon wordt gekenmerkt door autonomie en genegenheid volgens van der Ploeg (1997).

De grootste verschillen tussen opvoedingspatronen van ouders zijn te zien op de as van autonomie en controle. Ouders vinden het moeilijk te bepalen waar ze dwingend moeten sturen of waar ze het kind zelf zijn gang moeten laten gaan. Het bijsturen van kinderen wordt door ouders op verschillende manieren gedaan:

- Macht laten gelden (gekenmerkt door autoritaire controle) genegenheid onthouden (gekenmerkt door autoritaire controle).
- Overreden (gekenmerkt door autoritatieve controle).

Gezinnen verschillen onderling in welke technieken ze hiervoor toepassen. Dit is afhankelijk van: dochter of zoon, opleidingsniveau van de ouders en gezinsgrootte.

Op basis van de manieren van opvoeden kunnen er verschillende opvoedingsstijlen worden onderscheiden. Hieronder geven we nader toelichting hierover.

In het algemeen kunnen twee soorten opvoedingsgedrag worden onderscheiden (van der Ploeg, 1997):

1. Ondersteunend opvoedingsgedrag: dit kan gekenmerkt worden door het creëren van een veilige en warme omgeving. Als het ondersteunende opvoedingsgedrag ontbreekt, kan kilte en afwijzing problemen veroorzaken in de ontwikkeling van kinderen.
2. Controlerend opvoedingsgedrag: dit kan gekenmerkt worden door een te grote mate van autoritaire controle. Dit heeft een negatief effect op de ontwikkeling van kinderen. De opvoeding gaat gepaard met straffen en machtsuitoefening door dreigen, slaan, wegsturen, negeren of privileges onthouden. Wanneer de opvoeding gekenmerkt wordt door een autoritatieve vorm van controle, een vorm van matige en constructieve controle, is dit gunstig voor de ontwikkeling van kinderen. Deze stijl van opvoeden wordt gekenmerkt door informatie geven, uitleggen, argumenten geven en uitleg geven over de gevolgen van gedrag.

De bovengenoemde stijlen komen in verschillende combinaties voor (van der Ploeg, 1997):

- Autoritatieve of democratische stijl: deze cognitivistische opvoedingsstijl stuurt de kinderen in hun ontwikkeling door toelichting en uitleg te geven. Informatieprocessen zijn binnen deze opvoeding belangrijk. Ouders bieden voldoende autonomie.
- Verwaarlozende stijl: deze stijl kenmerkt zich door het ontbreken van opvoeding. De kinderen worden afgewezen en vrij gelaten. Ouders hebben weinig tijd en aandacht voor hun kinderen. Het opvoedingsklimaat wordt gekenmerkt door instabiliteit en impulsiviteit.

- ¹¹ Permissieve of toegeeflijke stijl: deze stijl wordt gekenmerkt door 'laissez faire'. Deze opvoedingsstijl gaat ervan uit dat er toch wel uit kinderen komt wat er in zit. Ingrijpen is niet nodig. Ontwikkelen en vormen is een rijpingsproces.
- ¹¹ Autoritaire stijl: binnen deze behavioristische opvoedingsstijl beïnvloeden de ouders doormiddel van belonen en straffen het gedrag van hun kinderen. Dit is een vrij liefdeloze opvoedingsstijl waarbij veel van de kinderen wordt gevraagd.

Autoritatieve opvoedingsstijl is de meest voorkomende opvoedingsstijl, volgens van der Ploeg, (1997). Wanneer men kijkt naar hoogopgeleide en laagopgeleide ouders dan komt deze stijl minder voor bij de laagopgeleide ouders. Laagopgeleide ouders leggen in hun opvoeding meer de nadruk op gehoorzaamheid, orde, regelmaat en goede manieren. Hoogopgeleide ouders hechten meer waarde aan zelfsturing, het ontwikkelen van zelfvertrouwen, het dragen van verantwoordelijkheid, kritisch denken en omgaan met gevoelens.

Het gezin is een complex geheel waarbinnen individuen met elkaar samenleven. De leden van het gezin communiceren met elkaar, ze beïnvloeden elkaar, ontwikkelen zich samen en raken in conflict met elkaar. Gezinsfunctioneren is onder te verdelen in vijf gronddimensies op basis waarvan gezinnen te onderscheiden zijn (van der Ploeg, 1997):

1. De structuur van het gezin: de wijze waarop het gezin is georganiseerd.
2. De controle en sancties in het gezin: de wijze waarop de macht is verdeeld.
3. De emoties en behoeften binnen het gezin: de wijze waarop men emotioneel met elkaar omgaat en zijn emoties kwijt kan.
4. De sociaal culturele aspecten van het gezin: hieronder vallen alle aspecten die te maken hebben met de maatschappelijke positie van het gezin.
5. Ontwikkelingsaspecten: de wijze waarop en de mate waarin het gezin zich al of niet ontwikkelt op sociaal, cognitief en emotioneel gebied.

De volgende drie interactiepatronen zijn schadelijk voor de ontwikkeling van kinderen (van der Ploeg, 1997):

1. Parentificatie: waarbij één van de ouders emotionele steun zoekt bij zijn kind.
2. Symbiotische relatie: waarbij de relatie tussen ouders en kind te sterk is en er sprake is van een twee - eenheid.
3. Perverse triade: waarbij één van de ouders een coalitie aangaat met een of meer kinderen met als doel zich tegen de andere gezinsleden te keren.

1.6 Opvoedingsstijl niet-westerse samenleving

In deze paragraaf hebben wij de informatie uit het boek van Pinto (1994) toegepast op de gezinnen uit de wij-cultuur, waar het Turkse gezin ook onder valt. Ook hebben wij informatie gekoppeld dat uit gesprekken naar voren kwam met Turkse ouders en Turkse jongeren.

Verschillen tussen culturen kunnen zich uiten in het hebben van andere opvoedingsstijlen en omgangsvormen. Deze verschillen gelden niet in even sterke mate voor alle gezinnen. Turkse gezinnen streven naar verschillende doelen met het opvoeden van hun kinderen. In de Turkse gezinnen staat vooral verantwoordelijkheid en bescheidenheid centraal. Binnen het dagelijks opvoeden wordt aandacht besteed aan discipline. De opvoeding tussen meisjes en jongens verschilt in de Turkse cultuur. Jongens zijn meer gericht op buitenshuis. Het is belangrijk dat zij goed presteren op school en dat ze later een goede baan kunnen vinden om hun gezin te onderhouden. De jongens gaan vaak met hun vader mee en leren zo de mannelijke taken. Op het moment dat de vader niet aanwezig is, is de jongen voor het gezin verantwoordelijk.

Meisjes zijn meer binnenshuis gericht. Zij helpen mee met het huishouden en koken. Ze treden in de voetstappen van hun moeder. De meisjes worden opgevoed om op jonge leeftijd te trouwen en voor haar partner en gezin te zorgen. In de Turkse cultuur geldt voor gezinnen de taak om op te voeden en geldt de school voor het aanleren van kennis en beroeps vaardigheden (van Lojghum, 1994).

In het openbaai' is het de man die het woord voert namens het gezin. Het feit dat alleen de man spreekt, betekent niet dat hij alleen zijn eigen mening verkondigt. De discussie over het in te nemen standpunt vindt niet in het openbaar plaats. De vrouw vertelt haar man van te voren of na afloop van een gesprek haar mening. Bij tegengestelde meningen kan het voorkomen dat er wordt onderhandeld tussen de man en de vrouw.

Een andere taak van de man is de bescherming van zijn familie. In de eerste plaats bescherming tegen direct fysiek gevaar. In de tweede plaats dient de man zijn familie te beschermen tegen gezichtsverlies. Deze belangrijke taak betekent dat ervoor mannen zorg moeten dragen dat hun hele familie zich correct en eervol gedraagt. Eervol gedrag van zijn familie levert voor de man respect van zijn omgeving op. Als een belangrijke risicofactor bij het bewaren van de familie-eer wordt het gedrag van de vrouw beschouwd.

De vrouw wordt beschouwd als een seksueel object, dat niet in staat is zelf haar kuisheid te bewaren. Zij vormt een zwakke schakel in de bescherming van de familie-eer. Tengevolge hiervan is het de taak van de man of van de zonen te waken over de kuisheid van zijn vrouw, zusters en dochters. Dit doet hij ten eerste door zijn vrouw zo goed mogelijk onder controle te houden en dat kan het best door haar zoveel mogelijk binnenshuis te houden, om de contacten met andere mannen te beperken. Ten tweede zal de man van zijn vrouw verlangen dat zij zich in het openbaar zo veel mogelijk conforme en standaard kleedt om niet de indruk te wekken dat zij naar andere mannen lonkt en te voorkomen dat zij hun begeerte opwekt.

Het verschil tussen de eerste en tweede generatie is, dat de tweede generatie ook gewoontes mee krijgt van de Nederlandse cultuur. De eerste generatie heeft deze mogelijkheden niet en/of kon dit niet benutten. Meisjes gaan naar school en richten zich op een beroep. Vaak zie je ook dat zowel man en vrouw werken.

Rol vader en moeder

In een Turks gezin bestaat er een verschil tussen de rol van de vader en rol van de moeder ten opzichte van hun kinderen. De vader leert zijn kinderen om autoritair gedrag te vertonen. Hij let er scherp op of zijn kinderen zich gedragen naar de normen en waarden. De dagelijkse opvoeding van de kinderen is echter de taak van de moeder. Zij treedt tevens op als een buffer tussen de vader en de kinderen. Zij is veel meer dan de vader een emotionele steun voor de kinderen. Hierdoor zijn kinderen vaak hun hele leven emotioneel sterk aan de moeder gebonden.

De verantwoordelijkheid voor andere familieleden, voor zover het niet de opvoeding betreft, ligt voornamelijk bij de volwassen mannen. In een grote familie bij de vader en oudste zonen binnen het gezin. Het zich identificeren met een familie betekent dan ook veel meer dan het aannemen van de familienaam. Jongeren voelen zich verplicht om voor de ouders te zorgen wanneer deze op hogere leeftijd komen; men verwacht dat de eigen kinderen hetzelfde willen doen. Zoons - vooral oudste zoons - hebben wat dat betreft de grootste verantwoordelijkheid voor het onderhoud van hun ouders (Pinto, 1994).

Opvoeding

De meest gebruikte manier om kinderen op te voeden door ouders in een Turks gezin is om de kinderen eervol gedrag en respect te leren door ze angst voor schande en de daarbij behorende gevoelens van schaamte bij te brengen. Ze steeds te vergelijken met anderen en vaker dan bijvoorbeeld in Nederlands gezin gebruik te maken van lijfstraffen. Dit verschilt in grote mate van de opvoeding in de Nederlandse cultuur, waar aan kinderen vaak een groot aantal rationele argumenten wordt gegeven, omdat men wil dat het kind innerlijk overtuigd raakt van de juistheid van een bepaald gedrag (Pinto, 1994).

In een Turks gezin discussiëren ouders meestal niet met kinderen. Het enige argument dat zij geven om bepaald gedrag te vertonen is 'omdat het zo hoort', dat wil zeggen omdat de groep het zo wil. Een ander argument kan zijn 'wat zullen de mensen er wel van zeggen als ze dat zien', dat wil zeggen 'wat moet de buitenwereld wel van ons denken'. Kinderen wordt bijgebracht dat zij nooit de normen mogen overtreden, omdat zij dan een schande voor de familie betekenen. Hierdoor kan de hele groep zich schamen. Dat betekent niet dat zij eventueel innerlijk spijt moeten hebben van hun daad. In dergelijke omstandigheden wordt het hebben van zelfkritiek ook niet aangemoedigd. De grote gevoeligheid wordt voor sociale druk en kritiek wel ontwikkeld. Daar is ook de gevoeligheid voor kritiek in het bijzijn van anderen duidelijk te verklaren. Schaamte is veeleer het resultaat van wat een individu denkt dat anderen over hem denken, dan wat hij over zichzelf denkt. In Turkse gezinnen beoordeelt men personen veel meer op uiterlijke, zichtbare kenmerken. Turkse gezinnen werken dan ook hard aan het zo voordelig mogelijk doen uitkomen van uiterlijke kenmerken.

In een Turks gezin is de opvoeding van het kind gericht op het leren kennen van zijn rol binnen de groep en het juiste gedrag dat daar automatisch bij past. Dit betekent dat het kind veel gedragsregels, rollen en standaard situaties moet leren kennen en moet leren omgaan met de meningen vanuit de sociale omgeving.

Verwachtingen van ouders

Turkse ouders hebben verschillende verwachtingen van hun kinderen. Thuis krijgen jongeren de normen en waarden van de ouders mee. Ouders hebben de verwachting dat jongeren dit gedrag ook buitenshuis vertonen. Dit kan niet altijd, omdat dat in strijd is met de Nederlandse cultuur. Op school wordt geleerd dat ze voor zichzelf op moeten komen en onafhankelijk moeten zijn. Thuis wordt geleerd dat zij van elkaar afhankelijk zijn en zorg voor elkaar moeten dragen. Dit soort vergelijkbare situaties zorgen voor een belemmerende factor voor het vinden van evenwicht in twee culturen door de Turkse jongeren.

Korte samenvatting

Wij hebben kennis geniaakt met de Turkse doelgroep en de westerse samenleving. In de westerse samenleving wordt er veel aandacht besteed aan individualiteit. Jongeren worden opgevoed om op hun eigen benen te staan en eigen keuzes te maken. Zij leren de normen en waarden van de Nederlandse samenleving.

In de Turkse cultuur besteedt men meer aandacht aan elkaar. Hierbij worden de meningen van het individu meer op de achtergrond gehouden. De Turkse jongeren worden van buitenaf beïnvloed bij het maken van hun keuzes. Het is daarom een kunst om voldoende evenwicht te vinden in deze twee culturen en opvoedingsstijlen. Wanneer een Turkse jongere dit niet kan kunnen er problemen en belemmeringen ontstaan.

Hoofdstuk 2: Turkse jongeren in de jeugdcriminaliteit

In dit hoofdstuk willen wij aandacht besteden aan jeugdcriminaliteit onder de Turkse jongeren. Wij behandelen wat jeugdcriminaliteit is en welke vormen voor komen. Tevens bekijken wij welk aandeel de Turkse jongeren in de jeugdcriminaliteit hebben. Tot slot verdiepen wij ons in de risicofactoren en de beschermende factoren.

2.1 Jeugdcriminaliteit

"Jeugdcriminaliteit verwijst naar gedrag van jongeren van 12-18 jaar waarbij bepaalde- in wetboeken vastgelegde- normen worden overtreden en waarop een straf staat " (van Acker, 1998)

In de jaren '60 was de jeugdcriminaliteit niet zoals het nu is. Men had het in die tijd over jongens die kattenkwaad uithaalden. Zij vertoonden destijds onacceptabel gedrag door mensen met eieren te bekogelen. Vanaf de jaren '90 ziet de Nederlandse jeugdcriminaliteit er anders uit en valt de term jeugdcriminaliteit onder het gedrag van het experimenteren en verleggen van grenzen door jongeren (van Acker, 1998).

De delicten variëren van verkeersovertredingen tot (poging tot) doodslag. Over de jeugdcriminaliteit in Nederland kan men zeggen dat er sprake is van verharding van delicten die door deze jongeren worden gepleegd. Tegenwoordig gaat het om delicten als mishandeling, drugsgebruik, loverboy praktijken en dergelijke. De wat lichtere delicten komen ook voor zoals het plegen van diefstal (Van Acker, 1998).

Jeugdcriminaliteit bestaat uit vele facetten. Het begrip criminaliteit is een categorie van delinquentie en omvat ernstige wetsovertredingen zoals geweldsdelicten, zedendelicten, inbraken en brandstichting. Deze categorie wordt onderscheiden van kleine delicten zoals eenvoudige diefstallen en verkeersongevallen waarbij andere mensen niet in gevaar worden gebracht (Van Acker, 1998).

2.1.1 Soorten delicten & jeugdcrimineel

Jongeren plegen in Nederland verschillende soorten delicten. Hieronder beschrijven wij de verschillende vormen:

- Delicten tegen de openbare orde en gezag: hierbij kan men denken aan het afluisteren van telefoongesprekken en het verbranden van de Nederlandse vlag.
- Misdrijven tegen leven en persoon: bijvoorbeeld moord en/of mishandeling.
- Ruwheidsmisdrijven: hierbij kan men denken aan vernieling en graffiti.
- Vermogensmisdrijven: hierbij kan men denken aan diefstal en verduistering.
- Zedendelicten: hierbij kan men denken aan aanranding en verkrachting.
- Verkeersmisdrijven: hierbij kan men denken aan het rijden onder invloed.
- Misdrijven tegen de Opiumwet: bijvoorbeeld verkoop en of in bezit van harddrugs.
- Economische delicten: bijvoorbeeld het onwettig manipuleren met BV's.
- Milieu delicten: bijvoorbeeld het storten van gifstoffen in zee.

Crimineel gedrag bij jongeren is onder te verdelen in de onderstaande soorten. Hieronder beschrijven wij de verschillende soorten:

- Lichtcriminelen: jongeren die zich schuldig hebben gemaakt aan één of meerdere lichtere vormen van veelvoorkomende criminaliteit en/of hooguit één zwaar delict. Bij lichte delicten kan men denken aan winkeldiefstal en vandalisme, zoals het vernielen van auto's en bushokjes.
- Zwaarcriminelen: jongeren die minimaal twee zware delicten hebben gepleegd. Hierbij kan men denken aan verkrachtingen en doodslag.

- Groepscriminelen: omdat jongeren vaak in groepen optrekken, vindt criminaliteit door jongeren meestal in groepsverband plaats.
- Jeugdige drinkers, druggebruikers en gokkers: de gevolgen van alcohol kan ervoor zorgen dat jongeren in aanmerking komen met strafbare feiten.
- Meelopers: een groep jongeren die met vrienden onderling een eigen groep hebben, wat men kan omschrijven als een 'bende'.

Zoals hierboven aangegeven is, is jeugdcriminaliteit onder te verdelen in verschillende soorten. Wij kunnen echter niet weergeven welke aandeel de Turkse jongeren hebben in de jeugdcriminaliteit. Hierover zijn geen gegevens beschikbaar. Door deze constatering hebben wij ons eigen onderzoek gestart. Wij hebben gekeken welke vormen van delicten voorkomen onder de tweede generatie Turkse jongeren in Deventer. Deze gegevens hebben wij in hoofdstuk zeven weergegeven

2.1.2 Kenmerken van criminaliteit onder de Turkse jongeren

Het is ons opgevallen dat er in de literatuur over de Turkse jongeren weinig tot geen informatie te vinden is. Omdat de Turkse jongeren onder het begrip allochtonen vallen, valt het ons op dat alle allochtonen onder één naam worden gezet. Het is daardoor moeilijk om te kunnen achterhalen wat de invloed van de Turkse jongeren is.

Wij hebben gebeld met de politie Overijssel en de gemeente. Wij zijn tot constatering gekomen dat de politie noch de gemeente cijfers hebben over de hoeveelheid tweede generatie Turken die in aanmerking zijn gekomen met jeugdcriminaliteit. Sterker nog de politie Overijssel heeft duidelijk gemaakt dat ze geen onderscheid maken onder allochtonen. Stel een groep Italianen plegen een delict dan wordt dit vermeldt onder alle allochtonen.

Uit het Wetenschappelijke Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC, 2006) wordt de criminaliteit onder allochtonen beschreven. Wij hebben hieronder de meest relevante informatie wat op onze doelgroep aansluit weergegeven.

Uit onderzoek (WODC, 2006) blijkt dat allochtone¹ jongeren vaker als verdachte geregistreerd staan bij de politie dan autochtone jongeren. Voor de 12-17 jarigen bedragen de percentages resp. 3,1% en 1,3%, bij de 18-24 jarigen resp. 4,4% en 2,2%. Het is niet te achterhalen wat de specifieke percentage voor de Turkse jongeren is. Allochtone jongeren van de eerste generatie zijn vaker verdachte van een misdrijf dan die van de tweede generatie; dit geldt voor alle leeftijden. Verder blijkt dat van de tweede generatie allochtonen, de jongeren met één in Nederland geboren ouder in het algemeen minder vaak in aanraking komen met de politie dan jongeren met twee in het buitenland geboren ouders.

Etniciteit

De mate waarin delicten alleen of met anderen worden gepleegd, verschilt niet zoveel bij allochtone of autochtone jongeren. Allochtonen plegen iets vaker samen met anderen delicten.

Type daders

Er is een verschil in de mate waarin delicten samen met anderen zijn gepleegd tussen zwaar en licht criminele jongeren. Met de zwaar criminele jongeren (hardekernjongeren) worden de jongeren bedoeld die in de drie maanden voor het onderzoek ten minste twee zware delicten hebben gepleegd.

¹ *Allochtoon: "Een persoon van wie ten minste één ouder in het buitenland geboren is of als beide ouders in het buitenland geboren zijn." (cbs, 1 januari 1999. Standaarddefinitie allochtonen).*

Met de licht criminele jongeren (gelegenheidsdelinquenten) worden jongeren bedoeld die één of meer vormen van lichte criminaliteit hebben gepleegd of hooguit één zwaar delict. Zwaar criminele jongeren plegen vaker samen met anderen delicten dan de licht criminele jongeren. Bij de gemiddelde groepsgrootte is het verschil tussen zwaar en licht criminele jongeren zelfs heel erg groot. Zwaar criminele jongeren plegen hun delicten meestal met grote aantallen mededaders. Dit geldt vooral voor agressie, vernieling en intimidatie.

Politiecontacten

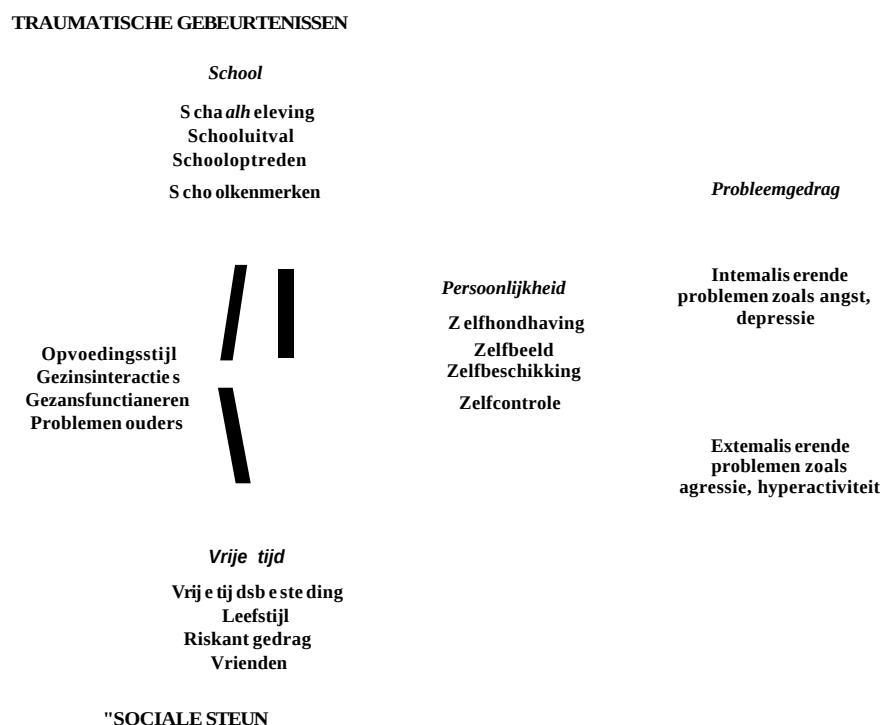
Jongeren die samen met anderen delicten plegen hebben een grotere kans om opgepakt te worden dan jongeren die alleen delicten plegen. Een mogelijke verklaring daarvoor is dat door de omvang van de groep het plegen van delicten veel sneller opvalt. Daarnaast is de kans groter dat jongeren in groepsverband elkaar verraden.

2.2 Risicofactoren & beschermende factoren

Probleemgedrag kan voorkomen in risicovolle situaties in het gezin, in de vrije tijd of op school. Daarnaast hebben persoonlijkheidskenmerken een invloed op probleemgedrag. Als er meer risicofactoren aanwezig zijn dan betekent dit dat de kans groter is op een probleemgedrag (van der Ploeg, 1997).

Naast risicofactoren wordt er in het boek "Gedragsproblemen" (van der Ploeg, 1997), ingegaan op beschermende factoren, de zogenoemde protectieve factoren. Als er bij jongeren meer beschermende factoren aanwezig zijn dan hebben zij minder kans op probleemgedrag. Van der Ploeg¹ heeft het meervoudige risicomodel ontwikkeld die wij in figuur 3 (van der Ploeg 1997, p.80) weergeven. Hierin worden de risicofactoren en de beschermende factoren weergegeven. Gedrag wordt beïnvloed door de omgeving en persoonlijkheidskenmerken, maar de omgeving en persoonlijkheidskenmerken beïnvloeden ook het gedrag.

Figuur 3: Meervoudig risicomodel (van der Ploeg, 1997)

¹ Ploeg, J.D. van der, is emeritus hoogleraar orthopedagogiek aan de Rijksuniversiteit Leiden

Er dient onderzoek gedaan te worden om de werking van de genoemde factoren in onderlinge samenhang te analyseren. Wel ziet van der Ploeg systematische verbanden in de genoemde factoren.

Er zijn verschillende oorzaken te bedenken die kunnen leiden tot criminaliteit. Vooral als men sociaal niet stevig in zijn schoenen staat of niet lekker in zijn vel zit kan men sneller in aanraking komen met criminaliteit. Hieronder geven wij de oorzaken weer die van toepassing kunnen zijn op ons doelgroep (van der Ploeg, 1997):

De thuissituatie en opvoeding

Als men aan een ontwikkelingsbedreigende thuissituatie denkt, denkt men aan dingen zoals: mishandeling, tienermoeders, alcohol/drugs gebruik van de vader/ moeder, echtscheiding en/of gebrek aan aandacht door teveel kinderen. Als dit soort problemen zich voordoen in de opvoeding van het kind kan het negatieve gevolgen hebben. Van huis uit krijgt een kind ook bepaalde normen en waarden mee. Men hoort te leren hoe je met andere mensen om moet gaan en hoe je je moet gedragen. Door zo'n slechte opvoeding kunnen jongeren problemen krijgen met zichzelf en dit uiten in crimineel gedrag.

Groepsgedrag en vrienden

Als een jongere 'foute' vrienden krijgt neemt hij al snel gewoontes van hen over. Vooral in groepsgedrag durft en kan hij meer omdat hij sterker is met de groep. Hierdoor kunnen jongeren verdiept raken in vandalisme en zo ook verzeild raken in de criminaliteit.

Onderwijs

Als de probleemjongeren op school in aanraking komen met andere probleemjongeren kan dat tot een 'gevaarlijke' groep leiden. Zij kunnen ongeoorloofd gaan verzuimen. Dit kan een problematiek zijn die kan leiden tot criminaliteit.

Er zijn ook andere manieren waarom het onderwijs te maken heeft met jeugdcriminaliteit. Jongeren kunnen zich kansloos voelen in de klas of kunnen het niveau niet aan. Dit kan zorgen voor belemmeringen in de ontwikkeling.

Psychische problemen

Bij psychische problemen kan men denken aan emotionele verwaarlozing, depressie, alcohol en drugs gebruik. Hierdoor kunnen jongeren op het verkeerde pad raken.

Invloed van bepaalde godsdienst/ afkomst

Bepaalde groepen kunnen zich tegen elkaar keren. Dat kan leiden tot ruzie en weer tot criminaliteit. Ook kunnen er zich bindingsproblemen voor doen. Als men net uit een ander land komt kan men het moeilijk krijgen. Het kan moeilijk zijn om aan te passen aan de gewoonten, gebruiken en cultuur van dat land. Men kan zich afzetten tegen dat land en met criminaliteit in aanraking komen.

Korte samenvatting

Wij hebben de verschillende vormen van jeugdcriminaliteit beschreven. Deze informatie hebben wij gekoppeld aan onze doelgroep. Vervolgens hebben wij de literatuur van Van der Ploeg gebruikt om aan te kunnen geven wat de risico- en beschermende factoren zijn voor onze doelgroep.

Hoofdstuk 3 Theorieën jeugdcriminaliteit

In het voorgaande hoofdstuk hebben wij de vormen van jeugdcriminaliteit behandeld. Ook willen wij aandacht besteden aan de verschillende theorieën over jeugdcriminaliteit.

3.1 Criminaliteit aangeboren of aangeleerd

Crimineel gedrag is deels aangeboren (biologisch bepaald) en deels aangeleerd (invloed vanuit de sociale omgeving) (Wolters & de Graaf, 2006).

Criminaliteit komt niet onder alle lagen van de bevolking evenveel voor. Verschillen hebben te maken met onder andere: geslacht, leeftijd, maatschappelijke positie, etnische afkomst, locatie.

Vroeger dachten wetenschappers dat crimineel gedrag geheel biologisch, dus aangeboren was. Nu wordt er gedacht dat de grootste invloed vanuit de sociale omgeving komt. Toch spelen bepaalde karaktereigenschappen ook een rol. Criminaliteit wordt vooral bepaald door de sociale omgeving, op twee niveau's: (Wolters & de Graaf, 2006)

1. Het niveau van primaire socialisatie van het individu (microniveau).
2. Het niveau van de maatschappelijke omstandigheden en ontwikkelingen waarmee het individu te maken heeft (macroniveau).

Microniveau

Hierin kan een onderscheid gemaakt worden tussen het eerste sociale milieu: het gezin en het tweede sociale milieu: school, de buurt, groepen leeftijdsgenoten en verenigingen.

De invloeden hiervan bepalen mede kans op crimineel gedrag:

- Het gezin is de voedingsbodem voor het latere functioneren van mensen. Kinderen plegen soms vandalisme of winkeldiefstal. Als deze verkenningen niet worden gecorrigeerd, zullen ze hier mee doorgaan. Ook ernstige gezinsproblemen kunnen leiden tot latere gedragsstoornissen.
- Jongeren die op school niet presteren hebben grotere kans om in aanraking te komen met de politie. Spijbelaars zorgen ook voor veel overlast, of bijvoorbeeld crimineel gedrag.
- Jeugdcriminaliteit zoals agressie en vernieling kan het gevolg zijn van een bepaald rollenpatroon.

Macroniveau

Hierin hebben mensen te maken met allerlei maatschappelijke omstandigheden en ontwikkelingen waarop zij weinig invloed hebben, maar de crimineel gedrag wel kunnen bevorderen. Hieronder volgen enkele voorbeelden:

- Maatschappelijke achterstanden: bijvoorbeeld een uitzichtloze situatie kan het vertrouwen in de maatschappij niet verliezen.
- Vervaging van maatschappelijke normen en waarden: bijvoorbeeld als iemand al 'verkeerd' kijkt naar een ander, wordt daar al een opmerking over gemaakt of sterker nog de ruzies kunnen hierdoor eerder beginnen. Als iemand zich asociaal gedraagt durft de ander niet meer zo snel iets te zeggen, omdat diegene bang is om zelf in de problemen te komen.
- Afnemende sociale controle, meer anonimiteit dan vroeger: bijvoorbeeld: men betreft de mening van een ander minder bij het maken van zijn keuze.

Voor verklaringen van criminaliteit hebben wij ons verdiept in verschillende theorieën. Er bestaan verschillende opvattingen over het ontstaan van crimineel gedrag. Hieronder beschrijven wij wat de psychologische-, de sociologische/criminologische-, biologische benadering en de ontwikkelingspsychologie.

3.2 Psychologie vanuit cultureel perspectief

De letterlijke weergave van psychologie vanuit cultureel perspectief: *"De psychologie vanuit cultureel perspectief houdt zich primair bezig met het verkennen van de grenzen van onze psychologische kennis door het gedrag van mensen in verschillende culturen te bestuderen."* (Matsumoto, 1998)

"Cultuur is een psychologische construct. Het begrip verwijst naar de mate waarin een groep mensen bepaalde attitudes, waarden, overtuigingen *m* gedragingen deelt. Het wordt door middel van communicatie en observatie van de ene generatie op de andere overgedragen." (Matsumoto, 1998).

Twee belangrijke begrippen uit de psychologie vanuit cultureel perspectief (Matsumoto, 1998) zijn *etic* en *emic*. Deze termen hangen nauw samen met de vraag of bepaalde kennisfeiten universeel dan wel cultuurspecifiek zijn.

- *Etic* verwijst naar gegevens die in meerdere culturen consistent zijn, naar een universeel gegeven of beginsel.
- *Emic* verwijst naar gegevens die van cultuur tot cultuur verschillen. Emic heeft betrekking op cultuurspecifieke kennisfeiten.

In het boek (Matsumoto, 1998) worden twee zelfconstructen omschreven. De westerse culturen (*wij-gericht zelf construct*) en het niet-westerse culturen (*ik-gericht zelf construct*). Deze verschillen kunnen een belangrijke rol spelen in het denken over cultuurverschillen. Het wordt steeds belangrijker dat bijvoorbeeld een hulpverlener zich kan verplaatsen in de positie van mensen uit andere culturen. Alleen op die manier leert de hulpverlener hen kennen en kan het begrijpen.

Er bestaan verschillende opvattingen over het ontstaan van crimineel gedrag. Hieronder beschrijven wij de theorieën over de psychologie, sociologie/criminologie, biologisch psychologie en ontwikkelingspsychologie.

3.3 Psychologische verklaringen

Er wordt een onderscheid gemaakt in verschillende stromingen die elk een eigen visie hebben op het ontstaan van delinquent gedrag. Hieronder benoemen wij deze stromingen:

1. De psychoanalyse/psychodynamische benadering:

Vanuit het psychoanalytische denken (Rigter, 1998) beschouwt men de mens als een in aanleg antisociaal wezen dat via opvoeding en socialisatie tot sociaal acceptabel gedrag moet worden gebracht. Waar dat niet gebeurt en waar sprake is van ernstige verwaarlozing, ontstaat een persoon die zich weinig gelegen laat liggen aan geldende normen en waarden. In psychoanalytische termen kan men zeggen dat de jeugdige en *Ik-zwakke* ontwikkelt die hem verhindert de driften en verlangens vanuit het *Es* te reguleren. Er is nauwelijks sprake van enig realiteitsbesef. Hier ziet men het delinquent gedrag vooral als een gevolg van een persoonlijkheidsstoornis die is ontstaan als gevolg van ernstige verwaarlozing tijdens de opvoeding.

De psychodynamische verklaringen van criminaliteit en crimineel gedrag vinden hun oorsprong bij Sigmund Freud'. Freud ging er van uit dat het onbewuste een grote rol speelt in het vormen van later gedrag, en dus ook een invloed heeft op crimineel gedrag. Hij veronderstelde dat de geest samengesteld was uit bewuste en onbewuste componenten. De bewuste persoonlijkheid noemt hij het *Ego*, deze werkt volgens het 'realiteitsprincipe' en probeert een soort moderator te zijn tussen de onbewuste conflicten. Het onbewuste is opgedeeld in twee delen. Het *Id* is de bron van de primitieve biologische en psychologische drives die al aanwezig zijn vanaf de geboorte en volgt het 'plezierprincipe'. In tegenstelling tot het *Id*, staat het *Superego* dat eigenlijk het geweten voorstelt. Het *Superego* is het geheel van geïnternaliseerde normen en waarden van de gemeenschap. Zo probeert het *Ego* de wensen van het *Id* en het *Superego* in balans te houden (Rigter, 1998).

Een conflict bij individuen houdt *schuldgevoelens* in. Zo spreekt men van mensen met een zwak of sterk ego. Mensen verschillen ook in de sterkte van hun *Superego*. Er kan een sterk *Superego* (dat veroorzaakt snel schuldgevoelens) of een te zwak *Superego* (weinig tot geen schuldgevoelens). Ook delen van het *Superego* zijn voor mensen onbewust. Tussen het *Id* en *Superego* is altijd sprake van een conflict (Rigter, 1998).

Het *Ego* moet dat conflict regelen maar zal het volgens Freud nooit kunnen oplossen, het conflict blijft altijd bestaan. De verschillende conflicten manifesteren zich in verschillende stadia van het leven van elk individu. Freud was voornamelijk geïnteresseerd in die van de kindertijd. Freud onderscheidde een aantal fasen namelijk oraal, anaal, fallisch en genitaal georiënteerd. Deze opeenvolgende stadia van ontwikkeling veroorzaken problemen als een persoon stagneert in één van deze fasen. Dit gebeurt als de bevrediging wordt ontkend of als resultaat van een traumatische ervaring. Freud beweerde dat als de schuldgevoelens die geassocieerd zijn met de verschillende stadia niet bevredigend behandeld werden door het *Ego*, dit de persoonlijkheid van een individu negatief zal beïnvloeden in zijn latere leven. Hij stelde dat één gevolg van onbewuste schuldgevoelens criminaliteit is. Dit kan zich manifesteren op verschillende manieren, zoals angst hebben van autoriteit en een overontwikkeld *Superego*. Men blijkt dan de wet te breken zodat men gestraft zal worden om op deze manier zijn schuldgevoelens kwijt te raken. Deze verklaring gebruikt men ondermeer bij dieven die een duidelijk spoor van hun identiteit achterlaten op de plaats van de misdaad.

Als alternatief stelt (Aichhorn, 1935) dat een inadequate opvoeding bij kinderen kan resulteren in een zwak of onderontwikkeld *Ego* en *Superego*, wat ertoe leidt dat een kind ofwel de onmogelijkheid heeft zijn *Id* te controleren ofwel deze instinctieve drives volledig onderdrukt, wat resulteert in latente delinquentie.

Volgens de psychoanalytische verklaring bestaat criminaliteit dus uit een onevenwicht tussen het primitieve *Id* en het *Superego*. Volgens de psychoanalytici is de mens van nature ruw, sensueel en destructief, wat ertoe leidt dat crimineel gedrag wordt gezien als een bijna noodzakelijke expressie van de persoonlijkheid.

Belangrijke kritiek op de psychoanalytische benadering betreft het gebrek aan testbaarheid van deze concepten, ze zijn immers onbewust, en de kleine testgroep, waardoor generalisatie moeilijk wordt. Bovendien heeft een dergelijke redenering een belangrijke implicatie op de behandeling van criminelen: ze moeten niet gestraft worden (dit zou het schuldgevoel enkel vergroten), **maïar** als zieken beschouwd worden en aangepaste therapie krijgen (Rigter, 1998).

' Freud, S. is de grondlegger van de psychoanalyse. Zijn uitgangspunt was het belang van het onderbewuste. Freud stelt vast dat het overgrote deel van wat zich in de mens afspeelt, onbewust is.

2. De leertheorie:

"*Behaviorisme stelt leerprocessen centraal*" (Rigter, 1998). De verklaring van delinquent gedrag wordt gezocht in de veronderstelling dat afwijkend gedrag is aangeleerd. Dat vindt primair in het gezin plaats, waar de ouders de belangrijkste rolmodellen zijn waaraan de kinderen zich spiegelen. Agressieve ouders krijgen agressieve kinderen. Vooral ouders die onterecht hard straffen, hun kinderen aanhoudend bekritisieren in plaats van stimuleren en zich zelf niet houden aan de gestelde regels, werken probleemgedrag in de hand. Delinquent gedrag zet zich verder voort als het lonend blijkt en erkenning oplevert, bijvoorbeeld bij vrienden (Rigter, 1998).

Skinner was een bekende Amerikaanse psycholoog, die bekend werd door de theorie van het radicaal behaviorisme. Er is geen onderbewustzijn en ze beperkt zich tot het objectief waarneembare. De menselijke psyche is dus een soort 'black box' waarin men niet kan kijken, alleen het uiterlijke is waarneembaar gedrag. Alles valt aan en af te leren door middel van conditionering. Moraal besef en kennis wordt door het aanbieden van leerstof en vervolgens straffen en belonen opgebouwd. Inmiddels is het duidelijk dat belonen beter werkt dan straffen. Als er geen straffen en/of belonen plaatsvindt, gebeurt er dus niets. Skinner beweerde dat een individu geen controle heeft over zijn gedrag: alle gedragingen worden uitgelokt door de omgeving. Het gedrag is situationeel, gedetermineerd en zonder cognities. Hieruit volgt de veronderstelling dat gedrag en dus ook criminaliteit niet uit vrije wil gebeurt (Rigter, 1998).

3.4 Sociologische/ criminologische verklaringen

In het boek Sutherland en Cressey (1960) wordt er in de criminologische verklaringstheorieën gezocht naar sociale factoren als oorzaak van misdaad en er wordt met gezocht naar oorzaken binnen het individu. Crimineel gedrag wordt gezien als bepaald door de sociale voorwaarden en structuren, waarbij sociale desorganisatie een belangrijke rol zou spelen. Bindingen worden verbroken, de weerstand tegen afwijkend gedrag vermindert, misdaad wordt binnen de groep goedgepraat. Het zijn niet zozeer criminelen die anderen aanzetten tot crimineel gedrag, maar een sociaal klimaat waarin men het niet zo nauw neemt met de wet, de normen en waarden. Bij deze verklaringstheorie wordt de nadruk gelegd op de invloed op de maatschappelijke omstandigheden, de theorie van het aangeleerd gedrag. (Sutherland & Cressey, 1960).

Hieronder beschrijven we enkele belangrijke sociale/ criminologische theorieën.

1. *Theorie van de differentiële associatie:*

Volgens Shaw en Mckay worden vooral de buurt en/of de vriendengroep beschouwd als belangrijke voedingsbodems voor criminaliteit. Normen en waarden werden overgedragen via de straat. Edwin Sutherland (Amerikaanse criminoloog) werkte de ideeën van Shaw en Mckay verder uit. Sutherland redeneert vanuit de opvoeding. De meeste mensen groeien op in een milieu waarin ze allerlei opvattingen over criminaliteit te horen krijgen. Er zijn dus negatieve en positieve associaties tegelijkertijd; vandaar dat Sutherland zijn theorie differential-association noemt. Een persoon krijgt positieve en negatieve stimulansen waardoor hij meer of minder crimineel gedrag zal gaan vertonen. Wie nauwelijks met positieve associaties in aanraking komt, zal waarschijnlijk geen misdadig gedrag gaan vertonen. Ook de eerste ervaring met criminaliteit is in het leerproces erg belangrijk.

Kritiek op de theorie van Sutherland;

Alleen de traditionele vormen van criminaliteit, zoals de meeste vormen van jeugdcriminaliteit, diefstal, belastingsontduiking enzovoort kunnen door deze theorie verklaard worden.

2. *Anomietheorie:*

De anomietheorie van de Amerikaanse socioloog Robert Merton (1967) zoekt de verklaring voor criminaliteit meer tussen de levensdoelen die mensen voor zichzelf stellen en de beperkte middelen die beschikbaar zijn om die doelen op legale en maatschappelijk geaccepteerde wijze te bereiken. Volgens Robert Merton, is er anomie wanneer in de samenleving niet iedereen dezelfde kansen heeft om de doelen te bereiken die maatschappelijk gezien succesvol worden geacht. Vooral in de lagere sociale klassen en onder allochtonen is sprake van anomie. Anomie leidt echter niet bij iedereen tot crimineel gedrag. Het individu kan zich neerleggen bij de toestand van anomie, of zoeken naar andere, wettige middelen om zijn doelen te bereiken.

3. *Bindingstheorie:*

Volgens de Amerikaanse socioloog Travis Hirschi (1969) is ieder mens voor een deel tot het slechte geneigd, in iedereen schuilt een 'misdadiger'. Meeste mensen zetten hun bindingen niet op het spel en gedragen zich netjes. Bij mensen waarbij de bindingen ontbreken, zijn eerder geneigd te vervallen tot onmaatschappelijk en crimineel gedrag. Volgens deze theorie is crimineel gedrag een van de vele mogelijke manifestaties van een gebrek aan zelfcontrole. Het gaat hier niet zozeer om de vraag waarom delinquenten delicten plegen, maar waarom normale mensen het niet doen. Het belangrijkste mechanisme dat mensen ervan weerhoudt om delicten te plegen is de zelfcontrole. Een gebrek aan zelfcontrole uit zich in de tendens om de behoeften onmiddellijk te willen bevredigen, zonder rekening te houden met de gevolgen op de langere termijn. Zelfcontrole wordt geleerd in de opvoeding. De externe controle door de opvoeders moet worden geïnternaliseerd. Zelfcontrole moet worden aangeleerd vóór de leeftijd van acht jaar. De internalisatie komt tot stand als de opvoeders het kind voortdurend en nauwlettend in het oog houden en ongewenst gedrag consequent wordt bestraft. Hierbij geldt als belangrijke voorwaarde dat er een sterke affectieve band is tussen de opvoeders en het kind. De neiging tot criminaliteit leidt tot daadwerkelijk delinquent gedrag in het samenspel tussen een gebrek aan zelfcontrole, sociale controle en de gelegenheden die zich voordoen (Hirschi, 1969).

4. *Etiketteringstheorie:*

Volgens de Amerikaanse socioloog Howard Becker; is deze theorie de sociale afkeuring van een persoon niet het gevolg, maar juist de oorzaak van zijn afwijkende of criminele gedrag. Centraal staat niet het afwijkend gedrag, maar wel de manier waarop de mensen op dit afwijkend gedrag reageren.

Becker zegt dat afwijkend gedrag (bijvoorbeeld criminaliteit) door de samenleving wordt geproduceerd. Hiermee bedoelt hij dat de normen die we hanteren om afwijken en crimineel gedrag te beoordelen van sociale oorsprong zijn, verschillen van de ene tot de andere samenleving en van het ene tijdperk tot het andere. Becker zegt ook dat sociologie met betrekking tot het afwijkende gedrag een dubbele taak heeft. Het verklaren waarom bepaalde individuen tot afwijkend gedrag komen en verklaren waarom bepaalde gedragingen in bepaalde samenlevingen afwijkend zijn en andere niet (De Man & De Boeck, 2005).

3.5 Biologische verklaringen

Biologische theorieën gaan ervan uit dat al ons gedrag samenhangt met of veroorzaakt wordt door biologische processen in het lichaam. Gedrag wordt verklaard vanuit interne lichaamsfactoren. De oorzaak van gedrag kan men te weten komen door de biologische mens uiteen te rafelen tot de kleinste details. Zo kan gedrag veroorzaakt worden door een virus, een erfelijke gen, een celafwijking en teveel of gebrek aan neurotransmitters.

Bij de oorzaken van gedrag wordt de nadruk gelegd op twee aspecten: mensen hebben een erfelijke bagage die het gedrag en de ontwikkeling ervan stuurt en bij mensen zijn de hersenen het belangrijkste orgaan bij het sturen van gedrag (De Man & De Boeck, 2005).

Cesare Lombroso (1835-1909) was een criminoloog en verbreidde het idee dat misdadigers bepaalde uiterlijke kenmerken of afwijkingen hebben. De door hem ontwikkelde gelaatkunde, was het streven naar kennis van het karakter en de persoonlijkheid door middel van de studie van de bouw en het voorkomen van het gelaat. Criminelen zouden volgens Lombroso herkenbaar zijn aan fysieke kenmerken, zoals brede kaken, diepliggende ogen, grote wenkbrauwen, afwijkende oren, harde ogen, lange armen en dergelijke. Later werd bekend dat crimineel gedrag een interactie is tussen genetische, psychologische en omgevingsfactoren.

3.6 Ontwikkelingspsychologie

John Locke was een Engelse filosoof uit de zeventiende eeuw. Locke is de grondlegger van de gedachte dat het kind zich ontwikkelt door de invloed van de omgeving. De ontwikkeling verloopt volgens hem vooral door middel van leren.

'Nature' verwijst naar aangeboren. 'Nurture' verwijst naar aangeleerd (Delfos, 1999).

John Locke stelde dat de mens als een tabula rasa, een onbeschreven blad, ter wereld komt en dat hij alles kan leren. Locke stelt dat kinderen van nature goed noch slecht zijn. De ontwikkeling van het kind vindt plaats via leren, waarbij associëren, repeteren en imiteren de belangrijkste vormen van leren zijn. Het belangrijkste doel van opvoeding is zelfcontrole. Lichamelijke straffen zijn volgens hem weinig motiverend, maar je moet kinderen juist belonen. Model- of voorbeeldgedrag is een grote betekenis onder meer voor het leren van abstracte regels (Delfos, 1999).

Hechtingstheorie Bowlby:

Bowlby (1951) beweert dat een kind een nood heeft om een warme, intieme en continue relatie met een primaire verzorger te ervaren en indien dit niet het geval is, dit kan leiden tot crimineel gedrag op latere leeftijd. De affectieve band tussen het kind en de moeder is heel belangrijk voor de ontwikkeling van het zelf, de persoonlijkheid en het gedrag van het kind. Er bestaan vier soorten van *hechtingspatronen*: een veilige, vermijdende, ambivalente en gedesorganiseerde hechtingsstijl. De primaire verzorger moet sensitief en responsief zijn voor de noden van het kind. Pas dan kunnen we spreken van een veilige hechting. Kinderen waarvan de verzorgers optimaal en consistent sensitief en responsief optreden, zijn geneigd om meer positief affect en minder negatief affect te tonen dan onveilig gehechte kinderen (Taylor, Bagby & Parker, 1997). Een onveilige hechting zorgt voor onaangepast gedrag die het kind beperken om veilige en gezonde interpersoonlijke relaties te ontwikkelen in de toekomst (Delfos, 1999).

3.7 Casus met toepassing van de verschillende theorieën

In deze paragraaf beschrijven wij een casus over onze doelgroep. Wij bekijken de situatie aan de hand van de beschreven theorieën en analyseren deze casus met een 'theoretisch psychologische bril'. Vervolgens bekijken wij welke psychologische stroming het beste past bij onze casus.

Casus Mert:

Mert(15) is door de politie in Deventer opgepakt wegens geweld. Hij heeft samen met zijn vrienden een jongen in elkaar geslagen. Mert is de jongste uit een rij van drie kinderen en woont bij zijn moeder. Zijn vader ziet hij maar een paar keer per jaar. Hij gaat met optimistische verwachtingen naar zijn vader, maar elke keer als hij terug naar zijn moeder gaat heeft hij geen enkel van deze verwachtingen meer. Zijn vader schreeuwt altijd naar hem, hij voelt zich niet prettig bij hem. Mert heeft het idee dat hij niets goeds kan doen in de ogen van zijn vader. Hij zegt dat hij zich niet de 'zoon' voelt van zijn vader omdat zijn vader altijd boos op hem is als hij bij zijn vader is.

De moeder werkt part-time. Mert heeft een oudere zus en broer en met beiden heeft hij goed contact. Mert en zijn moeder kunnen prima met elkaar overweg. Moeder heeft altijd geprobeerd om haar kinderen duidelijke normen en waarden mee te geven. Ook bij Mert is dat aardig gelukt, maar moeder heeft weinig tot geen grip op zijn gedrag buitenshuis.

Moeder verliest na verloop van tijd ook grip op het gedrag van Mert binnenshuis. Hij komt thuis wanneer hij zin heeft en laat zich door moeder niets zeggen. Op momenten dat moeder hem op ongewenst gedrag aanspreekt en hem daarin corrigeert, escaleert de situatie. Mert kan kritiek nog niet zien als afkeuring van bepaald gedrag, maar ziet het als afkeuring van hem als persoon. Hierdoor is hij al vaker in de problemen gekomen, bijvoorbeeld met volwassenen op school, die dat als ronduit brutaal ervaren. Als hij op zijn gedrag of houding wordt aangesproken, legt hij de oorzaken en verantwoordelijkheid voor het ongewenste gedrag buiten zichzelf. Teder een heeft het gedaan, behalve Mert zelf.

Naast de verkeerde vrienden en de problemen in de thuis- en opvoedingssituatie, gaat het op school ook niet zo goed met Mert. Na de basisschool komt Mert in het speciaal onderwijs terecht. Met behulp van de RIAGG blijkt dat Mert een storing aan zijn korte-termijn-geheugen heeft, waardoor er vaak herhaald moet worden wat er van hem verwacht wordt en hij anders bejegend moet worden. Hierna gaat het weer een tijd beter op school, tot dat Mert van één van de docenten te horen krijgt dat het diploma niet veel waard is. Mert raakt ongemotiveerd voor school en komt in conflict met zijn mentor. Hij vindt dat hij negatief bejegend wordt en neemt een dreigende houding aan, waardoor hij geschorst wordt van school. Mert heeft donker haar en donkere ogen. Hij heeft een blik in zijn ogen waardoor hij strak kan kijken, meestal lijkt het alsof hij 'boos' kijkt, maar dat is zijn uitstraling.

- **Psychologische benadering**

"De leven van een mens wordt door irrationele, onbewuste wensen bepaald". (Rigter, 1998). Volgens Freud heeft de mens twee aangeboren driften. Mert heeft in dit geval een agressiedrift, dit is de bron van een pessimistische mensbeeld. "Mensen zijn van nature slecht". Agressief gedrag uit zich op een bepaalde wijze en een bepaald moment. Het is een wisselwerking tussen een situatie, een tijdstip en een bepaald persoon" (Rigter, 1998, p.56).

Als wij het bovenstaande toepassen op de casus, kan er gezegd worden dat Mert eigenlijk op het verkeerde moment op de verkeerde plaats aanwezig was. Dit uitte vervolgens in een flinke ruzie waardoor Mert zich niet meer in kan houden. Hierop had Freud gezegd: "Mensen zijn van nature slecht."

Ook wordt er in de psychologische benadering als uitgangspunt genomen dat het gedrag van nu wordt bepaald door de gebeurtenissen uit vroeger. Als wij dit toepassen op de casus dan kunnen wij het volgende hierover concluderen.

Mert wil graag zijn vader zien, omdat hij hem maar een paar keer per jaar ziet. Als wij de casus citeren gaat Mert "met optimistische verwachtingen naar zijn vader, maar elke keer als

hij terug naar zijn moeder gaat heeft hij geen enkel van deze verwachtingen meer. Zijn vader schreeuwt altijd naar hem, hij voelt zich niet prettig bij hem. Mert heeft het idee dat hij niets goeds kan doen in de ogen van zijn vader. Hij zegt dat hij zich niet de 'zoon' voelt van zijn vader omdat zijn vader altijd boos op hem is als hij bij zijn vader is. "

Mert kan niet tegen kritiek. Hij ziet dit niet als afkeuring van een bepaald gedrag, maar als afkeuring van hem als persoon. Het agressieve gedrag van Mert kan misschien een gevolg zijn van het feit dat zijn vader hem altijd heeft gekleineerd. Zijn vader schreeuwt waardoor Mert zich niet prettig bij hem voelt. Hij ging altijd met goede verwachtingen op bezoek, maar vaak zinkt de moed al gauw in zijn schoenen, omdat het tegenovergestelde van zijn verwachtingen werkelijkheid wordt. Mert wilt dat de omgang met zijn vader goed gaat. Hij wil niet voelen dat hij niets is. Dit is de wens vanuit zijn onbewuste dat niet geaccepteerd wordt. Deze wens onderdrukt hij en vertelt hij aan niemand, maar dit blijft actief in de gedachten van Mert. Hieruit kan er gezegd worden dat het gedrag van Mert een betekenis heeft.

Als wij kijken naar het gedrag van Mert dan kunnen wij het delict beschrijven als 'abnormaal gedrag'. Mert heeft ook 'normaal gedrag' en dit is dat hij binnenhuis een leuk en gezellig leven kan leiden met zijn moeder, broer en zus. Binnen de psychoanalyse kan er hierop gezegd worden dat *"elk individu zowel gestoorde als gezonde aspecten in zijn gedrag heeft. "* (Rigter, 1998, p. 56).

Het Ego van Mert moet een conflict regelen, maar zal volgens Freud (1998) nooit kunnen oplossen, het conflict blijft altijd bestaan. Freud (1998) beweerde dat als de schuldgevoelens die geassocieerd worden met de verschillende stadia uit het leven niet bevredigend behandeld werden door het Ego, dit de persoonlijkheid van een individu negatief zal beïnvloeden in zijn latere leven. Hij stelde dat één gevolg van onbewuste schuldgevoelens criminaliteit is. Dit kan zich manifesteren op verschillende manieren, zoals angst hebben voor autoriteit en een overontwikkeld Superego. Men blijkt dan de wet te breken zodat men gestraft zal worden om op deze manier zijn schuldgevoelens kwijt te raken. Volgens de psychoanalytische verklaring bestaat criminaliteit dus uit een onevenwicht tussen het primitieve Id en het Superego.

• **Sociologische/ criminologische benadering**

In de sociologische benadering wordt er juist niet gezocht naar de oorzaken van het gedrag van Mert, maar naar de sociale factoren die een rol spelen voor delinquent gedrag. Binnen deze benadering wordt er nadruk gelegd op de invloed op de maatschappelijke omstandigheden en daarin kan er gezegd worden dat het gedrag van Mert aangeleerd is (Sutherland & Cressey, 1960).

In de casus vertelt moeder dat ze weinig tot geen grip heeft op het gedrag van Mert als hij buitenhuis is. Mert is erg beïnvloedbaar waardoor hij negatieve invloeden krijgt van sommige vrienden. Mert is door de politie een aantal keren opgepakt omdat hij samen met zijn vrienden een jongen in elkaar heeft geslagen.

De moeder van Mert denkt dat ze goede normen en waarden overbrengt aan zijn zoon. Maar vanuit de sociologische benadering worden juist de normen en waarden via de straat overgedragen. Daarom vindt moeder het ook raar dat Mert zo'n gedrag vertoont, want thuis heeft hij zulke normen en waarden helemaal niet meegekregen. Mert krijgt: positieve en negatieve stimulansen waardoor hij zijn evenwicht verstoort. Thuis heeft Mert het goed, ook met zijn broer en zus heeft hij goed contact. Maar op school gaat het al wat minder, want Mert

kan niet goed omgaan met kritiek.

Door het gedrag van Mert te verklaren, kan er gekeken worden welke stimulansen Mert het meest heeft. Mert toont delinquent gedrag en wordt steeds agressiever. Vanuit de sociologische benadering kan er gezegd worden dat Mert meer negatieve stimulansen heeft, waardoor hij meer crimineel gedrag zal gaan vertonen (Sutherland & Cressey, 1960).

In criminologische theorieën wordt een verband gelegd tussen sociale omstandigheden en criminaliteit. Sommige groepen hebben te weinig kansen in onze samenleving, ze ontsnappen aan de sociale controle of er is juist veel meer controle omdat ze angst oproepen.

Bepaalde jongeren worden makkelijk gecriminaliseerd. Vroeger waren dit vooral jongeren uit de laagste sociale klasse, nu zijn het jongeren uit bepaalde etnische groepen. Zij dienen als het ware als zondebok voor wat er mis gaat in de samenleving. Doordat ze zo negatief bejegend worden, gaan ze zich ook misdragen. Geldt dit ook voor Mert? Mert komt uit een laag sociaal klasse. Zijn moeder werkt part-time en moet hem onderhouden. Speelt het agressieve gedrag een rol omdat Mert een Turk is? Volgens Merton (1968) is er anomie wanneer in de samenleving niet iedereen dezelfde kansen heeft om de doelen te bereiken die maatschappelijk gezien succesvol worden geacht. Vooral in de lagere sociale klassen en onder allochtonen is sprake van anomie (Merton, 1968).

In de sociale-controle theorie van Hirschi (1969), kan er gezegd worden dat crimineel gedrag leidt doordat er een gebrek aan zelfcontrole is. Een gebrek aan zelfcontrole uit zich in de tendens om de behoeften onmiddellijk te willen bevredigen, zonder rekening te houden met de gevolgen op de langere termijn. Zelfcontrole wordt geleerd in de opvoeding. De externe controle door de opvoeders moet worden overgebracht aan het kind. Deze overdracht komt tot stand als de opvoeders het kind voortdurend en nauwlettend in het oog houden en ongewenst gedrag consequent wordt bestraft. Hierbij geldt als belangrijke voorwaarde dat er een sterke affectieve band is tussen de opvoeders en het kind. Als wij dit toepassen op Mert, kan er twijfels worden gebracht of de zelfcontrole wel voldoende is overgebracht. De voorwaarde hiervoor is dat er een goede band is tussen de vader, de moeder en Mert. Mert heeft namelijk geen goede band met zijn vader waaruit zijn gedrag eventueel te verklaren is (Hirschi 1969).

• Biologische benadering

"De biologische psychologie gaat er vanuit dat als ons gedrag (waaronder gedachten, emoties en motieven) samenhangt met of veroorzaakt wordt door biologische processen in het lichaam. " (Rigter, 1998, p. 317).

Volgens Lombroso (De Man & de Boeck, 2005) hadden misdadigers een bepaalde uiterlijke kenmerken. Over het agressieve gedrag van Mert kan er vanuit de biologische benadering gezegd worden dat Mert donkere haren en ogen heeft. Hij heeft een strenge en koude blik in zijn ogen. Hij kijkt strak vooruit, dat vaak opgemerkt wordt als boos kijken. Vaak zegt Mert dat hij helemaal niet boos is. Dit zijn de herkenbare fysieke kenmerken dat leidt naar een crimineel persoon. Het gedrag wordt veroorzaakt door een erfelijke gen, een virus of een gebrek aan neurotransmitter (Rigter, 1998). Hierdoor zou je kunnen onderzoeken of het agressieve gedrag van Mert erfelijk is.

"Een belangrijk aandachtspunt in de biologische benadering zijn de hersenen. Hersenen is het belangrijkste orgaan bij het sturen van gedrag. " (Rigter, 1998, p. 317). Mert gaat naar het speciaal onderwijs. Bij Mert is er een storing aan zijn korte-termijn-geheugen ontdekt, waardoor vaak herhaald moet worden wat er van hem verwacht wordt op school. Kan het gedrag van Mert hierdoor afgeleid worden?

- **Ontwikkelingspsychologische benadering**

Volgens Locke (Delfos, 1999), ontwikkelt de gedachte van het kind door de invloed van de omgeving. De ontwikkeling verloopt volgens hem vooral door middel van leren.

Is het gedrag van Mert aangeboren of aangeleerd? Hierbij kan je de vraag stellen welk gedrag al vaststaat in de genen en welke kenmerken hij zich eigen kan maken. *"In de cellkernen van alle cellen van het menselijk lichaam bevindt zich het DNA", waarin alle erfelijke informatie ligt opgeslagen. "* (Heuvelman, Gutteling, Drossaert, 2004, p. 52). Hierdoor kan je zeggen dat ieder mens in dit geval Mert, twee genen heeft. Één van zijn vader en één van zijn moeder.

Als wij kijken naar 'nature' waar het menselijk gedrag is aangeleerd zegt de ontwikkelingspsychologie (Delfos, 1999) dat er meer factoren dan genen zijn die het menselijk gedrag veroorzaken. De genetische factoren hebben een interactie met omgevingsfactoren. De vraag bij Mert blijft welke genetische factoren een rol spelen en hoe? Hier zou een onderzoek naar verricht kunnen worden vanuit de ontwikkelingspsychologie. Wij vragen ons af of de storing aan zijn korte-termijn-geheugen hier een invloed kan hebben.

3.7.1 Welk psychologische stroming past het beste bij onze doelgroep

Mert leeft in twee verschillende culturen, dit zijn twee verschillende aspecten die je niet in één lijn moet voegen. Daardoor is het voor bijvoorbeeld de westerse hulpverleners, politie-agenten belangrijk om te kijken welke feiten universeel (etic) of cultuurspecifiek (emic) zijn (Matsumoto, 1998). Het gedrag van Mert kan verschillend **zijn** dan het gedrag van een westerse jongen van dezelfde leeftijd. Zijn dan de gedragingen van de één 'goed' en de ander 'slecht'? Daarom is het belangrijk vanuit de cross-culturele psychologie te bekijken welk gedrag cultuurspecifiek is en welk gedrag geldt voor alle jongeren. De verschillen kunnen invloed hebben tijdens de hulpverlening of in het behandelen van het probleem. Mert kan bijvoorbeeld zeggen dat vrouwen geen kritiek op mannen mogen hebben vanuit zijn cultuur. Indien zij dit wel hebben, dan kunnen zij een felle reactie terug verwachten. Zo kan hij dit mee hebben gekregen vanuit zijn cultuur. Als bijvoorbeeld een hulpverlener deze achtergrondinformatie zou weten, dan zou diegene weten waaruit zijn gedrag te verklaren is. De hulpverlener hoeft het gedrag van Mert niet goed te keuren, het is juist belangrijk dat de hulpverlener zich kan verplaatsen in Mert en zijn verhaal vanuit een andere invalshoek kan bekijken. Als de hulpverlener deze achtergrondinformatie niet zou hebben, kunnen de signalen verkeerd opgevat worden waardoor er eventueel een verkeerde conclusie getrokken kan worden. *"Men moet bewust zich ervan worden dat men moet opletten met het zien en interpreteren van het gedrag van anderen door de eigen culturele bril. "* (Matsumoto, 1998).

Door deze manier van werken kan er sneller een vertrouwensband ontstaan of een vorm van respect. Door aandacht te besteden aan de cross-culturele psychologie denken wij dat dit de meest relevante theorie is die het meest aansluit op onze genoemde casus en op onze doelgroep.

Korte samenvatting

In dit hoofdstuk hebben wij de verschillende theorieën over jeugdcriminaliteit behandeld. Om een duidelijke koppeling te maken naar onze probleemstelling hebben wij aan de hand van een casus deze theorieën nader toegelicht. Een belangrijk onderdeel dat uit de theorieën naar voren komt is, dat criminaliteit niet alleen aangeboren maar ook aangeleerd is. Daardoor kan criminaliteit bestreden worden.

¹ DNA: deoxyribonucleic acid of desoxyribonucleïnezuur

Hoofdstuk 4 Theorieën interculturele communicatie

Nadat wij informatie hebben gegeven over criminaliteit, willen we ons vooral ook richten op de communicatie tussen hulpverleners en cliënten. Wij hebben in dit hoofdstuk onder andere de drie bekendste theorieën beschreven over interculturele communicatie. Deze zijn geschreven door David Pinto, Geert Hofstede en Frons Trompenaars. Pinto gaat uit van structuren van culturen, Trompenaars gaat uit van verschillende soorten van culturen, Hofstede gaat uit van dimensies van nationale culturen. Hieronder geven wij meer informatie onder andere over deze theorieën. Wij beginnen eerst met de theorie van Edwin Hoffman.

4.1 Interculturele communicatie en cultuur

Edwin Hoffman¹ vindt dat iedereen deel uit maakt van verschillende sociale verbanden, groepen en categorieën. Dit wordt in de systeemtheorie *sociale systemen* genoemd (Hoffman, 2002). Elk van deze sociale systemen kenmerkt zich door cultuur. Bijvoorbeeld, familieculturen, buurtculturen, religieuze culturen, jongerenculturen. De culturen van de verschillende sociale systemen waarin men leeft, hebben invloed op de communicatie.

Het is een misvatting dat interculturele communicatie alleen de gespreksvoering is met een allochtoon. Mensen hebben het gevoel anders te moeten communiceren wanneer ze met een allochtoon praten. Elk communicatie is intercultureel van karakter en de gespreksvoering tussen een autochtoon en een allochtoon is ook gewoon communicatie. Culturele factoren spelen altijd een rol in communicatie. Het boek 'Interculturele gespreksvoering', geeft aan het over communicatie te hebben en géén onderscheid te maken tussen gewone communicatie en interculturele communicatie. Het gaat altijd en uitsluitend om communicatie. Je kunt in een gesprek expliciet aandacht besteden voor culturele factoren die mogelijk de aanleiding zijn voor het probleem. Deze expliciete aandacht noemt het boek interculturele gespreksvoering of interculturele communicatie (Hoffman, 2002).

Iemand kan en mag nooit alleen maar benaderd worden vanuit één bepaalde sociale identiteit. Iedereen heeft namelijk een meervoudige, multiculturele identiteit. Het gaat erom dat mensen zich laten zien zoals ze dat zelf wensen, ondanks hun duidelijke groepskenmerken als bijvoorbeeld moslim of woonwagenbewoner. De vraag waar het in de interculturele gespreksvoering over gaat is: kunnen we de vreemde toelaten, mag het werkelijk bestaan?

De ander de ruimte geven zichzelf te presenteren zoals hij dat zelf wil hangt van verschillende factoren af. Deze factoren benoemen wij hieronder (Hoffman, 2002):

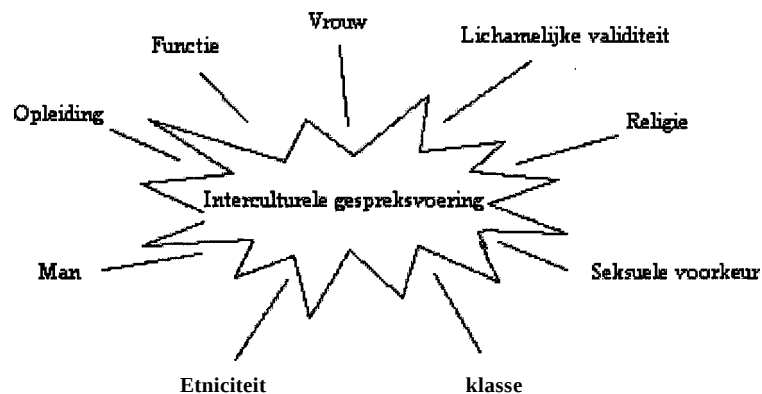
1. Het kennen van je eigen angsten voor de vreemde. Elk mens treft in zichzelf 'een vreemdeling' aan. Voor de professionele interculturele gespreksvoering betekent dit dat je niet slechts verschijnt als afstandelijke professional, maar ook als *persoon*. Hierdoor creëer je een uitdaging en daarmee een kans op een leerproces over omgang, weerstand en openheid voor de vreemde.
2. Het begrip tonen, het mogen wennen en het geleidelijk kunnen toelaten van het vreemde, is *ruimte voor verkenning*. Creëer ruimte in jezelf maar ook in de methodiek, in het beleid, in de instelling. Het gaat om ruimte voor aandachtigheid. Als dat allemaal niet mag omdat bijvoorbeeld de methodiek een verplicht maar knellend karakter heeft, kan er geen sprake zijn van werkelijke ontmoeting.

¹ Hoffman, E. is adviseur en trainer interculturele communicatie in Eindhoven

3. Het *meervoudig kijken*. Dit is het tegenovergestelde van enkelvoudig kijken. Hierbij wordt van de betrokkene slechts één duidelijke groepskenmerk waargenomen. Het betekent een reductie van de persoon tot slechts één van zijn vele mogelijk sociale identiteiten. Bijvoorbeeld: een allochtone hulpverlener vertelt in een bijeenkomst zijn bevindingen over criminaliteit en de omgang met cliënten. Deze bijeenkomst wordt zeer enthousiast bijgewoond door Nederlandse collega's. Zij vragen of de cliënten een voorbeeldfunctie zien in de allochtone hulpverlener, waardoor de hulpverlening zo succesvol is. Maar door een andere vraag te stellen kunnen de verschillende culturen van een persoon en daarmee van zijn verschillende sociale identiteiten, los van elkaar gedacht worden. De Nederlandse collega's stellen de volgende andere vraag: "Kan het zo zijn dat de bijeenkomst succesvol is niet zozeer omdat je een allochtoon bent, maar omdat jij een goede hulpverlener bent die het boeiend en enthousiast kan vertellen?"

Al met al kan gezegd worden dat interculturele gespreksvoering zich altijd bevindt in verschillende culturen en daarmee verbonden is met sociale identiteiten. Hieronder geven wij het in figuur 1 weer.

Figuur 1: Interculturele gespreksvoering (Hoffinan, 2002)

In de interculturele gespreksvoering kijk je nooit naar één culturele dimensie of naar één sociale identiteit. In de gespreksvoering met iemand kijk je steeds meervoudig en stel je de andere vraag wanneer iets vanzelfsprekend lijkt. Je biedt daardoor de ander de kans zichzelf te presenteren zoals diegene dat zelf wil op dat moment en in die situatie (Hoffinan, 2002).

4.2 Optimale communicatie,, Henk Procee

Is communicatie tussen mensen met een uiteenlopende culturele achtergrond mogelijk? De filosoof Henk Procee noemt hieronder drie pijlers op deze vraag (Hoffinan, 2002).

Ondanks alle verschillen, in iedere samenleving moeten de gelijksoortige problemen van menselijk leven en samenleven worden opgelost. De overeenkomsten zoals voedsel, arbeid, opvoeding komen voort uit het gegeven dat mensen overal ter wereld fundamenteel op dezelfde wijze hun menszijn beleven.

Mensen handelen in hun omgeving zo rationeel en zinvol mogelijk. Het gedrag van iemand is voor de persoon zelf altijd logisch en zinvol. Door zo naar gedrag te kijken kan men de logica van zijn gedrag achterhalen en begrijpen. Dit inzicht is belangrijk, omdat mensen de neiging hebben het gedrag van iemand te verklaren vanuit zijn eigen cultuur of traditie.

Mensen kunnen ingeleid worden in nieuwe denk- en handelingskaders. Het is mogelijk iets van een ander cultuur te begrijpen zonder er deel van uit te maken. Op grond van genoemde drie uitgangspunten is communicatie tussen mensen met verschillende culturele achtergronden mogelijk. Mensen kunnen iemand anders in de manier waarop diegene zijn

leven inricht, leren begrijpen. Gelijkwaardigheid houdt in dat culturen zich open stellen voor andere inzichten, opvattingen waarden en normen. Wil het principe van de gelijkwaardigheid van culturen werkelijk enige waarde hebben, dan diehen mensen actief kennis te nemen van andere culturen en wel overwogen tot het oordeel te komen dat culturen gelijkwaardig zijn.

4.3 Communicatief handelen, Jfirgen Habermas

De Duitse filosoof Jürgen Habermas, heeft uitgebreid geschreven over communicatie.

Volgens hem betekent communicatief handelen dat wanneer mensen met elkaar in gesprek gaan, doet ieder van hen bewust of onbewust een viertal geldigheidsaanspraken (Hoffinan, 2002).

- Verstaanbaarheid van hetgeen gezegd wordt.
- Waarheid van wat beweerd wordt.
- Waarachtigheid van de intentie.
- Juistheid van de houding tegenover de hoorder.

Het communicatieve handelen kan slechts ongestoord doorgang vinden zolang de betrokkenen wederzijds de vier aanspraken erkennen. Wanneer die erkenning er niet meer is, zijn er nog twee mogelijkheden:

- Kiezen voor een andere vorm van handelen.
- Kiezen voor een ander niveau van communicatie.

Hoe kan men begrijpen dat een mens in staat is om succesvol te communiceren met anderen?

De spreker, in dit geval de hulpverlener kan communicatieve competenties toepassen door:

- Zinnen zo te kiezen dat deze een ervaring of een feit weergeven.
- Zijn intenties aidequaot weer te geven.
- Zinnen zo te uiten dat ze overeenstemmen met geaccepteerde normen.

Door de communicatieve competentie wordt het volgende bereikt:

- Informatie wordt overgebracht.
- De spreker wordt vertrouwd.
- De spreker kan overeen stemmen met betrekking tot de geldigheid van bepaalde normen.

Voor het communicatief handelen gaat het niet om het permanent ter discussie stellen van alles wat zich in de actualiteit afspeelt. Het gaat om de bereidheid daartoe en proberen om het met elkaar eens te worden. Dit is vooral van belang in interetnische gesprekssituaties. Door verschillen in taalachtergrond en in culturele referentiekaders kunnen misverstanden in de communicatie gemakkelijk optreden (Hoffinan, 2002).

Risico 's bij culturele benaderingen

Uit onze stage-ervaringen maar ook uit gesprekken met hulpverleners komt over het algemeen naar voren dat de communicatie met mensen met een andere etnische achtergrond lastig is vanwege de culturele verschillen en misverstanden die zich kunnen voordoen. Dit komt bijvoorbeeld uit angst om fouten te maken en daardoor bijvoorbeeld te discrimineren. De hulpverleners proberen daardoor extra voorzichtig te zijn. Om meer houvast en zekerheid te krijgen verdiepen de hulpverleners zich in allerlei informatie over de cultuur van de allochtonen om er achter te komen wat ze wel en niet mogen doen.

Wij beschrijven de belangrijkste risico's van deze culturaliserende benadering (Hoffinan, 2002).

1. Reductie van de meervoudige identiteit van een persoon:

Deze aandacht is vooral gericht op de traditionele of etnische-culturele achtergrond. Dit betekent een reductie van de identiteit van allochtonen tot slechts hun etnische identiteit als een natuurlijk onveranderlijk gegeven. Zo wordt ontkend *dat ieders identiteit, ongeacht etniciteit, dynamische, sociaal geconstrueerd en meervoudig van karakter is.*

2. Het buitengewoon anders maken van het gedrag van een persoon:

Deze culturaliserende benadering maakt bepaald gedrag van personen tot iets cultureel exotisch en legt de betekenis van dat gedrag eenduidig vast. Andere mogelijke betekenissen van dat gedrag worden daarmee uitgesloten.

3. Risico van generalisatie en stereotypering:

Deze culturaliserende benadering leidt ertoe dat individuele personen als representanten van een cultuur worden gezien. Hierdoor wordt generalisatie en stereotypering vergroot. Daarmee bestaat de ontkenning van de unieke betekenisgeving van niensen.

4. Schematisch denken in de tegenstelling wij en zij:

Hierin is de aandacht vooral gericht op het cultureel andersdijn van de allochtonen. De culturele diversiteit onder allochtonen worden buiten beschouwing gelaten. Hierdoor gaan mensen denken in wij-autochtonen en zij-allochtonen of omgekeerd (Hoffinan, 2002).

Een praktijkvoorbeeld:

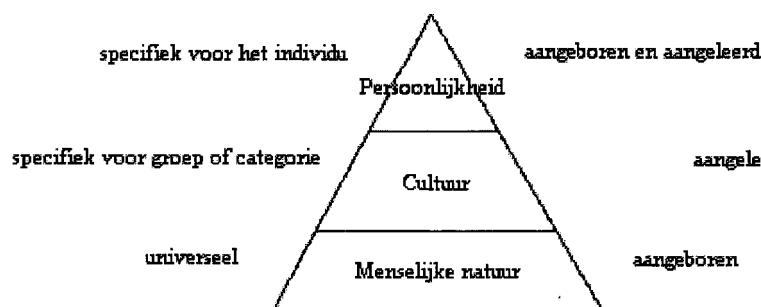
Beyza gaat op school veel om met jongens. De ouders van Beyza geven aan dat zij niet veel met jongens om mag gaan. Doordat Beyza hierover moeilijkheden heeft, presteert zij slecht op school en zit zij niet lekker in haar vel. Beyza heeft moeite om evenwicht te vinden tussen de twee culturen.

De hulpverleners hebben de neiging om het probleem van Beyza uitsluitend en alleen als een etnisch-cultureel probleem te zien, een conflict tussen de Turkse en Nederlandse cultuur. Een kijk op cultuur als een zingevend kader biedt de mogelijkheid Beyza te zien als een persoon met verschillende sociale identiteiten. Ze is Turks, een dochter, puber, scholier die op zoek is naar een nieuw dragend zingevingskader. Deze zienswijze biedt in tegenstelling tot een culturaliserende benadering, meer aanknopingspunten voor de hulpverlening aan het meisje en voor het vinden van openingen in de communicatie tussen haar en haar ouders (Hoffinan, 2002).

4.4 Dimensies cultuur. Geert Hofstede

Volgens Geert Hofstede (2005), Nederlandse socialisatiepsycholoog, is cultuur aangeleerd en niet aangeboren. Cultuur wordt overgedragen via onze sociale omgeving en niet via onze genen. Cultuur moet worden onderscheiden van de menselijke natuur aan de ene kant en van de individuele persoonlijkheid aan de andere. Wij hebben het hieronder in figuur 2 weergegeven.

Figuur 2: Drie niveaus van mentale programmering Geert Hofstede (2005)

Hofstede heeft een aantal dimensies gedefinieerd op grond waarvan hij de cultuur van verschillende Landen kan indelen. Dit wordt ook de 'Culturele Dimensie' genoemd. (Hofstede, 2005). In alle Landen komen gemeenschappelijke problemen voor maar in ieder land zoekt men oplossingen, die verschillen met betrekking tot de volgende punten (Hofstede 2005):

- Maatschappelijke ongelijkheid, waaronder houding ten opzichte van gezag.
- De verhouding tussen individu en groep.
- De gewenste rolverdeling tussen mannen en vrouwen: de maatschappelijke gevolgen van het geboren worden als jongen of als meisje.
- Manieren van omgaan met onzekerheid, waaronder de wenselijkheid van beheersen van agressie en van het uiten van emoties.

Uit deze resultaten kunnen de volgende culturele dimensies worden gedefinieerd. Deze geven wij in het kort weer (Hofstede 2005).

Culturele dimensies:

1. *Machtsafstand*

In Nederland hechten mensen grote waarde aan het gelijkheidsideaal. Het antwoord dat een bepaalde cultuur heeft, op het fundamentele probleem dat mensen ongelijk zijn, is de machtsafstand. Dit betekent dat mensen in een cultuur met een grote machtsafstand zich makkelijk kan neerleggen bij het feit dat de macht ongelijk verdeeld is, dan in culturen met een lage machtsafstand. Dit geldt zowel voor de 'sterken' als de 'zwakken' in de betreffende cultuur. Hofstede heeft de belangrijkste verschillen tussen samenlevingen met een kleine en met een grote machtsafstand geïnventariseerd in twee gebieden.

- Algemene normen, gezin, school en werk.
- Politiek en ideeën.

2. *Collectivisme/ individualisme*

In de meeste samenlevingen wordt het groepsbelang gesteld boven het belang van het individu. Er wordt gesproken van collectivistische samenlevingen. De groep is de dominante factor en het individu ontleent zijn identiteit aan de groep. De groep staat voor het individu. Iemand aanspreken op zijn gedrag is dan ook meteen een aanval op de groep. Hier tegenover staat de individualistische samenleving, waarin de mens zich primair richt op de zorg voor zichzelf en de (zeer) naaste omgeving.

3. *Femininiteit/ masculiniteit*

Er zijn samenlevingen, waarin het belangrijk wordt gevonden, dat het werk een uitdaging is die persoonlijke voldoening geeft, waarin op basis van prestaties beloningen worden gegeven en waarin het mogelijk is veel geld te verdienen. Er zijn ook samenlevingen waarin het belangrijk is dat er goede werkrelaties zijn, zowel met de chef als met collega's en ondergeschikten. Zorgzaamheid voor anderen en de omgeving is dan een dominante waarde. Dit geeft aanleiding tot de introductie van de dimensie femininiteit/ masculiniteit. Onder masculien wordt verstaan dat de dominante waarde ligt in de vaste taakverdeling, gekoppeld aan de sekse: 'de man als jager en de vrouw als zorgster'. Onder feminien wordt verstaan dat "de belangrijkste waarde de aandacht is voor de kwaliteit van het leven." (Hofstede, 2005).

4. *Onzekerheidsvermijding*

Niemand kan de toekomst voorspellen, dat betekent dat iedereen onzeker is over wat er gaat gebeuren. De wijze van onzekerheid hangt af van het karakter van een mens en de cultuur waarin die leeft. In culturen met een sterke onzekerheidsvermijding wordt het leven beheerst door regels en wetten en er is daardoor ook veel bureaucratie. Afwijkend gedrag wordt niet

getolereerd. Er is een sterke drang om hard te werken en het uiten van agressie wordt niet geaccepteerd. In een cultuur met een geringe mate van onzekerheidsvermijding heeft men het liefst zo min mogelijk regels. Er is een grote tolerantie voor afwijkend gedrag. Er heerst vaak een zekere gemoederlijkheid en hard werken is geen doel op zichzelf.

5. *Lange termijn tegenover korte termijn oriëntatie*

In deze later toegevoegde vijfde dimensie wordt (oosterse) volharding in de ontwikkeling en toepassing van innovaties gesteld tegenover (westerse) drang naar waarheid en onmiddellijk resultaat. Lange termijn zijn waarden die georiënteerd zijn naar de toekomst, zoals sparen. Korte termijn zijn waarden die naar het verleden en het heden zijn georiënteerd, zoals eerbied voor traditie en voor het vervullen van sociale verplichtingen.

4.5 Multiculturele samenleving, David Pinto

Multiculturele samenleving

Multiculturele samenleving ontstaat wanneer grote groepen mensen om bepaalde redenen besluiten om in een ander land met een ander cultuur te gaan wonen. In Nederland zijn verschillende bevolkingsgroepen. Hierin maakt Pinto (1994) het volgende onderscheid:

- Autochtonen;
- Vreemdelingen of buitenlanders;
- Allochtonen;
- Gastarbeiders;
- Minderheden.

Etnische groep

"Een etnische groep is te definiëren als een groep mensen die zichzelf zien als een aparte groep en die ook door anderen als een aparte groep gezien worden op grond van hun etniciteit, culturele kenmerken en gedragingen van een groep mensen die van generatie op generatie worden overgedragen en die worden versterkt door het besef van gemeenschappelijke afkomst/herkomst". (Houten, 1994). Dit komt tot uiting in kenmerken als:

- Religie;
- Taal;
- Kleding;
- Omgangsvormen;
- Waarden en normen.

Cultuur

Er bestaan een aantal verschillende definities van cultuur. Uit het boek intercultureel communicatie (1994) is cultuur samenvattend als volgt te omschrijven:

"Cultuur is een evoluerend systeem van waarden, normen en leefregels. In een groep van mensen die zich lid voelen van hun groep wordt cultuur van generatie op generatie doorgegeven en zo geïnternaliseerd. Voor de mensen in een groep is hun cultuur vaak onbewust richtinggevend voor hun gedrag en voor hun kijk op de wereld. " (Houten, 1994).

David Pinto (1994) onderscheid twee verschillende culturen. Deze worden aangeduid als G-culturen (Groftnazige) en de F-culturen (Fijnmazige). In G-culturen dient ieder individu zelf de algemene regels te vertalen naar gedragsregels voor zijn specifieke situatie. Dit brengt met zich mee dat de individuen een grote vrijheid van gedrag hebben. In F-culturen bestaan voor vrijwel iedere situatie gedetailleerde gedragsregels en het individu hoeft deze slechts na te leven. In F-culturen heeft het individu veel minder ruimte om zijn eigen gedragsregels te

creëren. Culturen zijn met geheel G of F. Het gaat om de mate en intensiteit waarmee bepaalde zaken beleefd worden. Iedere cultuur dient ergens tussen de twee uitersten, F en G, gerangschikt te worden. In de meeste culturen heeft de fijnmazige of de grofinazige structuur duidelijk de overhand. De tweede generatie Turken waarop wij ons scriptie baseren is een mengvorm van structuren, dat ook wel de 'mixed structure' wordt genoemd. Zowel de G- en de F-cultuur komt hierin voor (Houten, 1994).

Cultuur en referentiekader

Het referentiekader van mensen is van invloed op de manier waarop ze met elkaar communiceren. Mensen met eenzelfde soort referentiekader communiceren vaak makkelijker met elkaar dan mensen met een totaal verschillend referentiekader. Een groot verschil in referentiekader betekent dat zender en ontvanger extra hun best moeten doen om eikaars gedachten, bedoelingen en gevoelens te volgen.

Interculturele communicatie, communicatie tussen mensen uit verschillende culturen

Interculturele communicatie betekent in de Nederlandse samenleving de communicatie tussen allochtonen en autochtonen. Het kan ook communicatie zijn tussen mensen uit hetzelfde land, die uit verschillende sociaal-economische groepen of subculturen komen. Om het verschil in referentiekader te overbruggen, is het in de communicatie van belang om kennis te nemen van eikaars waarden, normen en/of referentiekader. Dan verloopt de communicatie beter. Een onbevooroordeelde houding is daarbij essentieel. Culturele verschillen veroorzaken verschillen in communicatie, gedrag, waarden, normen, denk- en leefpatronen. Interpretaties, waarderingen en beleving van de sociale werkelijkheid in de ene cultuur staan soms lijnrecht tegenover die van een andere cultuur (Houten, 1994).

Bij interculturele communicatie gaat het er vooral om dat de communicatie zo veel mogelijk een doelgericht proces van informatie-uitwisseling is en dat er zo min mogelijk onbewust wordt gecommuniceerd. Dit bewuste communicatieproces behoort aan vier voorwaarden te voldoen (Houten, 1994):

1. Technische voorwaarde:

Men moet eikaars taal verstaan. Waar nodig, is het ook belangrijk dat men elkaar kan zien en/of horen. Ook kan een eventuele tolk ingeschakeld worden.

2. Cognitieve voorwaarde:

De partijen moeten communiceren op en voor elkaar aanvaardbaar intellectueel niveau dat het onderwerp van gesprek in voldoende mate bekend moet zijn aan de partijen.

3. Interpretatieve voorwaarde:

De communicerende partijen moeten niet alleen dezelfde taal spreken op een voor elkaar aanvaardbaar intellectueel niveau. Zij moeten ook aan de gebruikte woorden dezelfde interpretatie toekennen. Iedere taal kent spreekwoorden, gezegden, verwijzingen. Voor iemand wiens moedertaal een andere is, kan dit verwarrend of onlogisch overkomen.

4. Affectieve voorwaarde:

De gebruikte taal, gebaren en handelingen moeten bekend zijn aan beide partijen, maar moeten ook dezelfde emoties oproepen en dezelfde emotionele betekenis hebben.

Overbruggen van religieuze en culturele verschillen

Niet alle misverstanden ontstaan wanneer mensen uit verschillende culturen elkaar ontmoeten. Dit is niet toe te schrijven aan hun onderlinge cultuurverschillen. Vaak ontstaan misverstanden om dezelfde reden als wanneer mensen uit eenzelfde cultuur elkaar ontmoeten. Wanneer misverstanden of irritatie veroorzaakt worden door culturele of religieuze

verschillen, dan kunnen deze op de volgende verschillende manieren worden overbrugd (Houten, 1994).

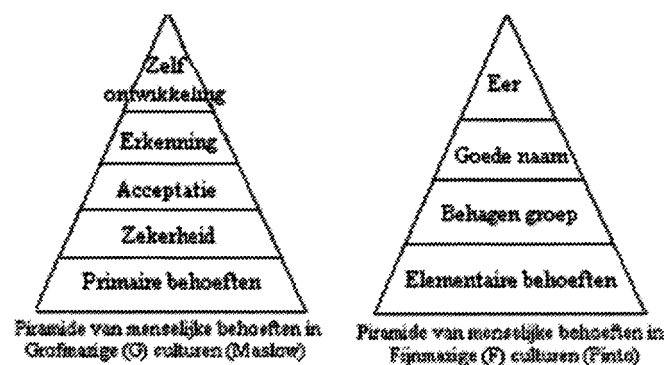
- Het is nodig om de juiste en volledige informatie op te zoeken.
- Dubbel-perspectiefbenadering; iemand met een dubbel perspectief kan vanuit twee verschillende standpunten iets bekijken, zowel vanuit het standpunt van de eigen cultuur als vanuit dat van de andere cultuur te beschouwen.
- Goede interculturele communicatie is (volgens Pinto) alleen mogelijk wanneer men werkt volgens de 'Drie Stappen Methode'. Deze methode geven wij uitgebreid in hoofdstuk vijf weer.

Hieronder geven we schema's weer waarin de F en G cultuur wordt beschreven. De moderne westerse culturen zijn grofinazig (G-cultuur) volgens Maslow, en de traditionele niet-westerse culturen zijn fijnmazig (F-cultuur), zo beargumenteert Pinto. Dat wil zeggen:

- In G-culturen zijn mensen in de eerste plaats individuen, die verantwoordelijk zijn voor het eigen gedrag. Mensen moeten hun gedrag grotendeels zelfbepalen. De identiteit in een G-cultuur wordt bepaald door eigen waarden en normen, door eigen zingeving in je leven.
- In F-culturen speelt de groepsgebondenheid een grote rol. Mensen zijn vooral groepslid en verantwoordelijk voor het groepsbelang. Het gedrag van mensen ligt voor een groot deel vast in gedetailleerde gedragsregels. De identiteit in een F-cultuur wordt bepaald door de plaats die je in de groep inneemt en door de waarden, normen en zingeving van de groep.

In figuur 3 geven wij de piramide van menselijke behoeften weer naar cultuursort.

Figuur 3: Piramide van menselijke behoeften naar cultuursort Maslow (1970) en Pinto. (1994-2000.)
Bron: Interculturele communicatie (Houten, 1994).

Als wij kijken naar Nederlandse cultuur en de Turkse cultuur, dan zien wij dat de piramide van Maslow aansluit op de Nederlandse cultuur en dat de piramide van Pinto aansluit op de Turkse cultuur.

In de G-cultuur staan de volgende waarden centraal (Houten, 1994):

- Zelfontwikkeling: ontwikkeling van eigen talenten, creativiteit, leveren van prestatie, gezonde rivaliteit, verantwoordelijk zijn voor eigen handelen.
- Erkenning: erkenning door anderen van deskundigen, zelfvertrouwen, zelfrespect, prestige en maatschappelijk aanzien.
- Acceptatie: zichzelfmogen zijn tegenover anderen, genegenheid, liefde, behoren tot een sociale groep.
- Zekerheid: onderdak, het hebben van inkomen, de zekerheid van een rechtvaardige behandeling, bescherming tegen gevaar.

- Primaire behoeften: voedsel, drinken, lucht om te ademen, rust, slaap, lichaamsbeweging, bescherming tegen kou, regen en zon.

In de F-cultuur staan de volgende waarden centraal (Houten, 1994):

- Eer: het voorkomen en bestrijden van gezichtsverlies, schaamte, schande en eeraantasting.
- Goede naam: eervol gedrag, zichtbare rijkdom, waardering door anderen, bescherming van familie-eer.
- Behagen groep: beleefdheid, wederzijdse hulp in groep, indirecte en impliciete communicatie.
- Elementaire behoeften: eten, drinken, rust, slaap, bescherming, tegen kou, regen en zon.

Verschillen in culturele normen en waarden kan men ontdekken door inzicht te krijgen in je eigen normen en waarden. Men is zich pas goed bewust van zijn eigen cultuur wanneer men in aanraking komt met een andere cultuur. Het is onmogelijk voor iemand die in een bepaalde cultuur is opgegroeid om geheel waarde vrij naar andere culturen te kijken en objectief vast te stellen welke cultuur beter is. Doordat men in een bepaalde cultuur is opgegroeid heeft men eenmaal bepaalde normen en waarden meegekregen. Als men met die normen en waarden naar andere culturen gaat kijken, krijgt men gemakkelijk het gevoel dat andere culturen minder waardig zijn aan de eigen cultuur.

Irritaties bij cultuurverschillen

Mensen raken tijdens hun opvoeding gewend aan het feit dat bepaalde dingen (eten, werken, omgaan met anderen) op een bepaalde wijze behoren te gebeuren, doorgaans zonder het waarom hiervan te kennen. Maar wanneer zij omgaan met mensen uit andere culturen, blijken deze soms niet het gewenste gedrag te vertonen. Hieronder formuleert Pinto (1994) de drie struikelblokken voor effectieve interculturele communicatie:

- Iedereen ziet, beleeft, en interpreteert alles om zich heen vanuit het (beperkte) denkraam van de eigen normen en waarden.
- De deelnemers aan het interculturele contact schrijven en kennen aan de ander de eigen normen en waarden toe.
- Men maakt de eigen wensen, beperkingen en grenzen onvoldoende aan elkaar duidelijk, vanwege de onbekendheid van eigen en andermans communicatiecodes en culturele waarden.

Cultuurbotsingen, als gevolg van de bovengenoemde struikelblokken, kunnen leiden tot een hekel aan mensen uit andere culturen, vooroordelen, stereotypering en discriminatie.

Knelpunten bij contacten met andere culturen

Een knelpunt voor bijvoorbeeld een gastarbeider is dat hij uit een F-cultuur alleen verhuist is naar een G-cultuur. Deze gastarbeider wordt losgemaakt van zijn in-group. Zo'n persoon staat er alleen voor, is dit niet gewend en voelt zich onzeker.

In een G-cultuur zal men alleen met de grootste moeite een nieuwe in-group kunnen vormen. Ten eerste heeft men daar familie voor nodig, die lang niet altijd aanwezig is. Bij gebrek aan familie zullen dat andere mensen worden uit F-culturen, want mensen uit G-culturen kunnen en willen niet een dergelijke in-group vormen. Mensen uit F-culturen zijn niet gewend om vreemdelingen te vertrouwen.

4.6 Verschillende soorten van culturen. Frons Trompenaars

Trompenaar (1993) is oprichter van een centrum voor training van internationale managers in zakendoen met vreemde culturen. Trompenaars ziet cultuur als de manier waarop een groep mensen problemen oplossen. Trompenaars identificeert zeven dimensies van cultuur. Deze dimensies hebben wij hieronder beschreven (Trompenaars, 1993):

Universalisme versus particularisme

Volgens Trompenaars betekent een 'universele' cultuur een strikt op regels gebaseerd gedrag dat uitgaat van een algemeen wantrouwen in de mens. De mensen in deze culturen delen de overtuiging dat de algemene regels, de codes, de waarden en de nomen boven de behoeften en eisen van vrienden en relaties staan. In een dergelijke maatschappij gelden de regels voor elk van de leden. Particularistische culturen zien de ideale cultuur in termen van menselijke vriendschap, buitengewone prestaties en situaties; en in vertrouwelijke verhoudingen. De 'geest' van de wet wordt geacht belangrijker te zijn dan de 'letter' van de wet.

Individualisme versus collectivisme

Trompenaars (1994) stelt dat deze dimensie het conflict vertegenwoordigt tussen individuele- en groepsbelangen. Hij beschrijft individualisme als een oriëntatie op voornamelijk het eigenbelang en collectivisme als een oriëntatie op gemeenschappelijke doelen en doelstellingen. In een individualistische cultuur plaatsen mensen zichzelf op de eerste plaats. Hierin is het individuele geluk en welzijn belangrijker dan het welzijn van de groep.

Neutraal versus affectiviteit

Deze culturele dimensie omvat uitgedrukte emoties. Volgens Trompenaars (1994) speelt zowel reden als emotie een rol in de relatie tussen mensen. Welke van deze domineert, hangt af van het gegeven of de leden affectief (emotie tonen) of neutraal (geen emotie tonen) zijn. Leden van de 'neutrale' culturen houden hun emotie en gevoelens zorgvuldig onderworpen en gecontroleerd. De mensen in 'affectieve' culturen neigen demonstratie te zijn.

Diffuus versus specifiek

Trompenaars (1994) stelt dat bij 'diffuus' georiënteerde culturen taakverhoudingen en rollen in een groep (samenleving) niet gescheiden gezien kunnen worden. Alle elementen zijn verwant aan elkaar. De verhoudingen zijn belangrijker dan elk afzonderlijk element. De 'diffuse' individuen hebben een groot privé-gebied. Nieuwkomers worden niet gemakkelijk goedgekeurd en toegelaten in deze groep. Maar zodra nieuwkomers zijn goedgekeurd, worden zij toegelaten in alle lagen van het leven van het individu. Een vriend is een vriend in alle opzichten: tennis, het koken, het werk enzovoort. In de 'specifieke' culturen kunnen taak- en verhoudingen los van elkaar gezien worden.

Bereikte prestaties versus toewijzing

In sommige maatschappijen hebben bepaalde leden in de groep (samenleving) meer status dan anderen. Maatschappijen kunnen status toeschrijven aan mensen, **aiian** prestaties (achieved status) en aan leeftijd, klasse, geslacht, onderwijs en dergelijke factoren (ascribed status).

Houding ten aanzien van tijd

Volgens Trompenaars (1994) is de perceptie van tijd een belangrijke dimensie van cultuur. Trompenaars stelt dat de dimensie 'tijd' uitgaat van:

1. Het belang dat culturen geven aan het verleden, heden, en toekomst.
2. De benadering van het structureren van tijd.

De perceptie van verleden, heden en toekomst staat leden van een samenleving toe om activiteiten te coördineren. Dit concept heeft implicaties voor zowel individuen als groepen aangezien een goedgekeurde vergadering op een bepaald tijdstip nauwkeurig of ongeveer kan zijn. Volgens Trompenaars kan tijd op twee manieren worden gestructureerd. In één benadering beweegt tijd zich vooruit, minuut voor minuut, uur voor uur in een rechte lijn. Trompenaars noemt dit 'sequentialism'. In een andere benadering beweegt de tijd zich rond in cyclus van uren, dagen, jaren. Trompenaars noemt dit 'synchronisme'. In de benadering van sequentialisme neigen mensen die tijd te structureren om één ding tegelijkertijd te doen. Zij zien tijd als een smalle lijn van verschillende, opeenvolgende segmenten. In deze benadering verkiezen mensen strikte planning en het zich houden aan plannen zodra zij zijn gemaakt. Het zich houden aan een programma is een must. In de benadering van synchronisme doen mensen verschillende dingen tegelijkertijd. Voor hen is tijd flexibel. Plannen worden gemakkelijk veranderd.

Houding ten aanzien van omgeving

Trompenaars (1994) stelt dat de houding ten aanzien van de omgeving (natuur) een belangrijke culturele variabele is. Samenlevingen kunnen twee belangrijke verschillende visies op natuur hebben:

1. Zij geloven dat ze de natuur kunnen controleren door hun wil aan de natuur op te leggen.
2. Zij geloven dat de mens deel uitmaakt van de natuur (en met zijn wet, richting en kracht akkoord moet gaan).

In de eerste benadering zien mensen de natuur als een complexe machine die gecontroleerd kan worden als men over de juiste deskundigheid en inspanning beschikt. In deze benadering geloven mensen niet in geluk of voorbestemming. In de tweede benadering wordt er van uitgegaan dat de mens een onderdeel is van de natuur en dat de mens in harmonie met de natuur zou moeten leven. In deze benadering geloven mensen niet dat ze hun eigen lot gestalte kunnen geven, maar dat alles is voorbestemd.

Korte samenvatting

Nederland wordt steeds meer een multiculturele samenleving. Dit zorgt voor een verrijking van de maatschappij. Maar het brengt ook de nodige problemen met zich mee. Misverstanden door grote verschillen in communicatie, zijn geen uitzonderingen meer. Verschil in taal en verschil in culturele achtergrond maakt communicatie minder eenvoudig. Dat wil niet zeggen dat interculturele communicatie niet mogelijk is. In de bovengenoemde theorieën hebben wij kunnen lezen dat de communicatie alleen een andere aanpak vereist met extra inzet en wederzijds begrip.

Hoofdstuk 5 Methodieken en methoden

Er zijn verschillende methodieken ontwikkeld op het gebied van interculturele gespreksvoering en de aanpak van jeugdcriminaliteit onder de allochtone jongeren. In dit hoofdstuk hebben wij aandacht besteed aan de methodieken op het gebied van interculturele gespreksvoering. Wij hebben de methodieken weergegeven van Edwin Hoffinan en David Pinto. Vervolgens hebben wij beschreven welke methodiek het meest aansluit op onze doelgroep: de tweede generatie Turkse jongeren.

5.1 Het TOPOI-model

Het TOPOI-model is ontwikkeld door Edwin Hoffinan (2002) om culturele verschillen en misverstanden in de communicatie op te sporen. Het TOPOI-model staat voor: taal, ordening, personen, organisatie en inzet. Deze onderdelen worden gebruikt om te analyseren hoe een probleem er uitziet. Vervolgens wordt met behulp van een interventiekader gewerkt aan oplossingen. Hieronder geven we het TOPOI-model inhoudelijk weer (Hoffinan, 2002):

Xaal noemen hulpverleners het grootste knelpunt in de communicatie met mensen met een andere etnische achtergrond. Het belang van de eigen taal wordt onderschat in de gespreksvoering met mensen met een andere etnische achtergrond. In de eigen taal geven mensen de beste uiting aan wat ze voelen en wat hen bezighoudt. Hulpverleners moeten er rekening mee houden dat allochtone cliënten in veel situaties niet de kans hebben hun moedertaal te spreken.

In de hulpverlening dient men er rekening mee te houden dat woorden kunnen verschillen in sociale systemen en voor verschillende mensen verschillende betekenissen hebben. Het is van belang om het impliciete taalgebruik te kennen, bijvoorbeeld uitdrukkingen, beeldspraken etcetera.

Ordening van het TOPOI-model is de visie van de gespreksdeelnemers op de kwesties die spelen in het gesprek. Het gaat hier om de zienswijze en de opvattingen van de deelnemers. Wanneer de deelnemers in culturele achtergrond van elkaar verschillen, kunnen deze zorgen voor misverstanden en conflicten in de gespreksvoering. Hoffinan (2002) onderscheidt collectieve en subjectieve verschillen in ordening.

Collectieve verschillen betekent *"kennisnemen van verschillende onderzoeken om je bewust te worden dat groepen de werkelijkheid op uiteenlopende wijze kunnen ordenen."* (Hoffinan, 2002). De Subjectieve verschillen betekent *"de uniciteit van de mens."* (Hoffinan, 2002). Ieder mens is uniek. Dat betekent dat de kijk van iemand per definitie verschilt van die van anderen. Om subjectieve betekenisgeving in te zien en te beïnvloeden, moeten mensen 'herkaderen' ook wel herordenen genoemd. Dit betekent het doen beseffen van het bestaan van andere invalshoeken.

Personen is het aspect dat gaat over wie de gespreksdeelnemers zijn en hoe de onderlinge betrekking is. Het doel van het deelgebied 'personen' voorkomt dat iemands identiteit wordt gereduceerd tot één deelidentiteit. Hiermee wordt bedoeld dat de hulpverlener in de communicatie stilstaat bij de vraag wie de ander op dat moment in die situatie vooral is, hoe hij zichzelf ziet en hoe hij de ander ziet.

In de communicatie- en systeemtheorie wordt de persoonlijke beïnvloeding in de communicatie *interpersoonlijk perspectief* genoemd. Dit zijn de zienswijzen op zichzelf en de ander, die de gesprekspartners met elkaar uitwisselen. Binnen de interpersoonlijke

perspectieven is een onderscheid te maken tussen rechtstreekse persoonlijke perspectieven, en niet-rechtstreekse interpersoonlijke perspectieven.

- Rechtstreekse persoonlijke perspectieven bevatten persoonlijke en directe uitspreken over:
 - Hoe de persoon zichzelf ziet: de kijk op zichzelf;
 - Hoe de persoon de ander ziet: de kijk op de ander.
- Niet-rechtstreekse interpersoonlijke perspectieven bevatten interpersoonlijke uitspraken over onder andere:
 - Wat de persoon denkt hoe de ander over hem denkt;
 - Wat de persoon denkt hoe de ander over zichzelf denkt;
 - Wat de persoon denkt hoe de ander denkt dat hij denkt over zichzelf.

Hieronder geven wij een voorbeeld uit de praktijk:

Een Turkse vader zoekt contact met de hulpverlening, omdat zijn dochter niet naar hem wil luisteren en wegloopt na een ruzie. Hij vertelt dat hij er niets van snapt omdat hij zijn dochter nooit slaat en het beste voor haar wil. Hij vertelt dat hij haar goed opvoedt en dat hij haar vrij laat in omgang met anderen.

Bij de volgende perspectieven is communicatie mogelijk:

- De persoonlijke perspectieven:
 - Hoe de persoon zichzelf ziet: ik zie mijzelf als een goede vader;
 - Hoe de persoon de ander ziet: ik zie u als een begripvolle hulpverlener of juist ik zie u weer als zo'n autochtone Nederlander die op buitenlanders neerkijkt.
- De interpersoonlijke perspectieven:
 - Wat de vader denkt hoe de hulpverlener over hem denkt: ik denk dat u mij als een goede vader ziet, die hier in Nederland moeite heeft met de opvoeding van zijn kinderen of: u zult wel denken dat ik altijd sla.
 - Wat de vader denkt hoe de hulpverlener over zichzelf denkt: ik denk dat u zichzelf ziet als een begripvolle hulpverlener of: ik denk dat u zichzelf ziet als iemand die buitenlandse vaders er goed op moet wijzen dat ze nu in Nederland zijn en hun kinderen Nederlands, dus zonder slaan moet opvoeden.

Wat geprobeerd wordt is deze beelden met elkaar in overeenstemming te brengen door het zelfbeeld aan te passen aan het beeld dat anderen hebben of door anderen te overtuigen van het zelfbeeld. Interpersoonlijke perspectieven zijn geen waarheid, maar veronderstellingen. Deze veronderstellingen moeten worden getoetst om op die manier de relatie gezond te houden.

Organisatie staat voor de organisatorische context en voor de structurele machtsverhoudingen waarbinnen het gesprek plaatsvindt. Veel misverstanden en conflicten in de communicatie hangen samen met organisatorische factoren en hebben weinig tot niets te maken met culturele verschillen. Deze organisatorische context heeft een:

- Microniveau: binnen het TOPOI-model gaat het om het interpersoonlijke (micro) niveau en het beleidsniveau van arbeidsorganisaties (mesoniveau), waarbij de macro-organisatorische aspecten niet uit het oog worden verloren.
- Mesoniveau: de organisatie van concrete bedrijven en instellingen, elk met zijn eigen procedures, functies en bevoegdheden.
- Macroniveau: de wetten en regelgeving, het overheidsbeleid, instituties en het politieke en juridische bestel van een samenleving waar organisaties aan gebonden zijn.

Turkse ouders en cliënten vragen zich regelmatig af bij wie ze moeten zijn, waarvoor ze er moeten zijn en hoe zij hun hulpvraag moeten formuleren. Turken zijn onbekend met de organisatorische aspecten van gesprekken met hulpverleners van instellingen. De hulpverlener dient de cliënt hiervan meerdere malen hiervan op de hoogte te stellen. Dit is van belang voor de *effectiviteit* van de communicatie.

Inzet omvat de onderliggende motieven, beweegredenen en bedoelingen van de deelnemers aan het gesprek. Dit kent de volgende 5 onderdelen:

1. Iedereen ondergaat invloed van elkaar.
2. Een ieder heeft invloed.
3. Invloed ondergaan en invloed hebben lopen voor alle betrokkenen gelijktijdig en circulair en stoppen nooit.
4. Je bent geneigd de mate van invloed op de ander af te leiden uit het effect dat je krijgt.
5. Behoud je het zicht op de eigen invloed, dan voel je je erkend in je inzet.

Het verlies van zicht op de eigen invloed kan voortkomen uit misverstanden in communicatie wanneer inzet (bedoelingen) en invloed (effecten) niet met elkaar overeenkomen.

Erkenning van de inzet is ook van belang. Erkennen is de ander in zijn waarde laten, respect tonen. Wanneer iemand zich erkend voelt, kan hij zich gemakkelijk openstellen voor andere ideeën en zienswijzen. Je kan op drie manieren inzet van de ander erkennen:

1. Inleven in het referentiekader van de ander door op aandachtige, betrokken wijze vragen te stellen.
2. Invoeien van een eigen zienswijze die dezelfde is als die van de ander. Zoeken van een gemeenschappelijke deeldidentiteit en daar vanuit de communicatie ingaan.
3. Zich inleven in de zienswijze van de ander en vervolgens de eigen zienswijze, die verschillend is van de ander, invoegen.

5.2 De drie-stappenmethode

'Het bekijken van een situatie vanuit verschillende standpunten wordt een dubbel perspectief genoemd' (Pinto, 1990). Hierdoor kunnen problemen opgelost worden, ervaringen kunnen erdoor verdiept worden en er kan beter begrip ontstaan voor de processen die zich afspelen wanneer mensen uit verschillende culturen met elkaar omgaan. Hieronder leggen wij de drie-stappenmethode nader uit (Pinto, 1990).

Stap 1: eigen normen en waarden leren kennen

De manier waarop mensen gebeurtenissen interpreteren wordt beïnvloed door de cultuur waartoe deze behoren. De eerste stap is proberen de gebeurtenissen te scheiden van het oordeel dat men erop heeft.

Een praktijkvoorbeeld:

Er wordt een groepsbijeenkomst gehouden voor Turkse jongeren. De hulpverlener heeft duidelijk de tijd aangegeven waarop de groepsbijeenkomst zal plaatsvinden, namelijk om 13.00 uur. De hulpverlener heeft de bijeenkomst tot in de puntjes voorbereid en de bijeenkomst gaat over omgaan met agressie. Het werd 13.00 uur en al gauw kwam de hulpverlener erachter dat er om 13.15 uur nog niemand aanwezig was. Pas om 13.30 uur kwamen de jongeren naar binnen lopen, waardoor de bijeenkomst vertraging opliep. Ook merkte de hulpverlener dat de bijeenkomst rumoerig liep, iedereen praatte door elkaar en niemand luisterde naar elkaar. Al gauw merkte de hulpverlener dat ze deze vorm van de bijeenkomst minder effectief vond, daarom heeft ze de bijeenkomst eerder beëindigd.'

- *De kijk op de situatie van de hulpverlener was als volgt:*
Bijeenkomsten moeten op de afgesproken tijd beginnen. Onderwerpen moeten punt voor punt behandeld worden en iedereen dient naar elkaar te luisteren en om de beurt zijn mening vertellen.

Om stap 1 te verwezenlijken moet men eerst bepaalde interculturele ervaringen beschrijven. Vervolgens stelt men vast welke van de eigen normen en waarden de interpretatie beïnvloedt.

Stap 2: de normen, waarden en gedragscodes van de ander leren kennen

Mensen worden bij hun interpretatie van gebeurtenissen sterk onbewust beïnvloed door de eigen cultuur. Om te bepalen wat het gezichtspunt van de ander is, dient men meningen te scheiden van feiten en vervolgens dient men vast te stellen wat het onverklaarbare gedrag van de ander betekent. Hierin is het belangrijk om objectief mogelijk te blijven.

- *De kijk van de hulpverlener op de situatie was als volgt:*
De bijeenkomst begon pas veel later om 13.30 uur. Dit was een halfuur tijdverspilling, ik irriteerde me er ontzettend aan, waardoor ik me tijdens de hele bijeenkomst geïrriteerd voelde. Iedereen schreeuwde ook door elkaar waardoor niemand naar elkaar luisterde en waardoor ik ook weinig mee kreeg. Alles liep in een chaos, waardoor ik eerder ben gestopt.
De hulpverlener zegt dat een ze bijvoorbeeld een halfuur te laat ziet als tijdverspilling, maar misschien vinden de deelnemers de bijeenkomst helemaal geen tijdverspilling. Daarom is het beter dat ik voorzichtig ben met mijn conclusie.

Als de hulpverlener nu dezelfde situatie objectief zou beschrijven dan kan ze dit als volgt doen:

- *De objectieve kijk van de hulpverlener:*
De bijeenkomst begon een halfuur later om 13.30 uur terwijl wij om 13.00 uur hadden afgesproken. Iedereen praatte door elkaar heen, waardoor wij elkaar moeilijk konden verstaan. De meningen en ideeën kreeg ik niet mee. Ik vond dat de vergadering chaotisch verliep en ik heb daarom de bijeenkomst eerder afgesloten.

De manieren om objectief een gebeurtenis te beschrijven is zonder te oordelen en effect op jezelf te beschrijven. Wanneer je de gebeurtenis objectief beschrijft weet je hoe iemand zich gedraagt, maar vaak weet je niet waarom iemand zich zo gedraagt. Het is van belang om nadrukkelijk op zoek te gaan naar onbegrijpelijk gedrag.

De hulpverlener kan aan de Turkse jongeren vragen stellen ter verduidelijking. Wel moet hij zich realiseren of het directe of indirecte vragen zijn.

- Directe vraag: 'Waarom doe je dit?'
- Indirecte vraag: 'Hoe reageren mensen in jouw land gewoonlijk op zo'n gebeurtenis?'

Belangrijk is dat men zo creatief mogelijk te werk gaat bij het zoeken naar antwoorden op vragen.

Stap 3: Hoe wil ik in deze situatie omgaan met deze verschillen

Als men het gedrag van een ander nu beter begrijpt, hoeft dit niet te betekenen dat men zich ook beslist bij dat gedrag moet aanpassen of het gedrag moet accepteren. Men kan iets begrijpen zonder er begrip voor te hebben. Ieder moet voor zichzelf vaststellen hoe ver hij of zij bereid is tegemoet te komen aan de ander. Nadat de hulpverlener de Nederlandse en de Turkse cultuur over de bijeenkomst heeft vergeleken kan hij een poging doen de situatie te bekijken vanuit een dubbel perspectief.

Het effect van deze drie-stappenmethode is:

- Vooroordelen worden weggenomen.
- Het begrijpen en daardoor gemakkelijker accepteren en respecteren van andermans normen en waarden, ook al wijken deze sterk af van eigen normen en waarden.
- Het vaststellen en aan anderen duidelijk maken van de eigen grenzen ter voorkoming van irritaties, onbegrip en overdreven tolerantie.

53 Aanpak allochtone jeugddelinquenten, van Acker

Van Acker combineert al meer dan 35 jaar wetenschappelijk onderzoek met zijn eigen klinische praktijk voor kinderen en adolescenten met gedragsproblemen en emotionele stoornissen. Hierdoor heeft van Acker zijn eigen visie ontwikkeld op hoe crimineel gedrag voorkomen kan worden. Bij hem gaat het om. vermijden van een herhaling op een misdrijf en het gewelddadiger worden van het delictgedrag.

Acker maakt in zijn boek 'Zorgenkinderen' (2002) een constatering nadat hij allochtone gezinnen heeft behandeld, waaronder één Turks gezin. Wij vinden dat deze constatering goed aansluit op de situaties van de kinderen die wij hebben geanalyseerd. Deze aandachtspunten hebben wij ook gezien bij de gezinnen die wij hebben benaderd. Hieronder geven wij de belangrijkste punten weer.

- Er is gebrek aan toezicht op de kinderen.
- Sommige kinderen worden thuis, in de vrije tijd of op school niet gestimuleerd.
- Kinderen nemen bijzondere posities in in gezinnen waar de ouders gebrekkig Nederlands spreken of schrijven. Ouders zijn afhankelijk van hun kinderen.
- De invloed van de eigen etnische kring is groot. Voorkomen van gezichtsverlies is van groot belang. Daarom willen de gezinnen niet in aanraking komen met instanties en hebben ze hier weinig kennis over.
- Er is een belemmering in de hulpverlening door taal.

Van Acker heeft onder andere voor de Marokkaanse jongeren en andere harde kernjongeren een plan van aanpak opgesteld voor de bestrijding van criminaliteit. Deze aanpak kan toepasbaar zijn op alle allochtone jongeren. Wij denken dat dit een interessante invalshoek kan zijn voor de aanpak van jeugdcriminaliteit onder de Turkse jongeren en daarom willen wij deze visie hieronder beschrijven. Deze gegevens hebben wij uit de internetsite¹ van van Acker. Hieronder hebben wij een samenvatting van deze gegevens beschreven.

Het basisprincipe dat van Acker heeft geconstateerd is de trots teruggeven aan de allochtone jongeren. Hiermee bedoelt hij de trots over de dingen die ze presteren en niet de waardering die ze ervoor krijgen. Dit kan een effectieve aanpak opleveren voor de behandeling van deze jongeren. Het plan van aanpak is bestemd voor projecten die werken met de groep jongeren waarbij het crimineel gedrag 'normaal' is geworden. De jongeren hebben geleerd dat agressie of geweld de enige mogelijkheid is om status te verkrijgen en om hun behoeften te bevredigen. Maar als geweld niets meer oplevert, dan kan volgens van Acker duurzame gedragsveranderingen ontstaan.

¹ Internetsite Acker, van J. *De aanpak van Marokkaanse delinquenten en andere harde kernjongeren.*
http://users.skynet.be/bk33_7022/adviesmarokk.html

Multisystemisch werken.

Als men aan het probleem wil werken dan moet er gekeken worden naar de echte oorzaken in de omgeving waar ze zijn ontstaan. Het is belangrijk dat de hulpverlening zich concentreert op de problemen van de jongeren op alle terreinen. Als men dit niet doet, dan heeft de hulpverlening weinig effect. Van Acker¹ schrijft een aantal voorbeelden. Deze hebben wij hieronder letterlijk geciteerd: *"De jongen wordt geplaatst in een instelling; de behandeling lijkt er goed aan te slaan; deze jongen keert terug naar zijn milieu die niet weet dat hij veranderd is, die hem nog ziet als de jonge crimineel en dat ook in de verwachtingen naar die jongen toe laat blijken. Zeer snel zal deze jongen hervallen in zijn oude gedrag. Ander voorbeeld: men leert de jongen sociale vaardigheden aan; dit lijkt goed te lukken en er is zelfs generalisatie zichtbaar naar zijn relaties in zijn eigen omgeving, maar op school maakt hij zich nog steeds belachelijk door zijn stomme fouten en hij raakt opnieuw zijn zelfvertrouwen kwijt. Bij deze jongen is huiswerk- of schoolbegeleiding van even groot therapeutisch belang als een sociale vaardigheidstraining."*

Er moeten positieve bindingen gecreëerd worden voor het oplossen van het probleem van de hardnekkige criminaliteit. De jongeren moeten het gevoel krijgen dat ze gewaardeerd worden en voorbeelden van volwassenen hebben voor hun eigen manier van leven. Als een jongere bijvoorbeeld gaat werken, is het belangrijk dat zijn baas geduld, betrokkenheid en waardering toont. Zo kunnen stimulerende bindingen ontstaan.

Bij Marokkanen en wij constateren dit ook bij Turken, is het een groot probleem dat ouders vaak niet willen zien dat er een probleem is. Om geen gezichtsverlies te moeten lijden worden de meest voor de hand liggende feiten ontkend. Mensen uit andere culturen hebben vaak een logica die voor de westerse mens volkomen onbegrijpelijk is, wat de communicatie bijzonder moeilijk maakt. Goed bedoelde pogingen om te helpen worden soms geïnterpreteerd als minachting of vernedering. Bemoeienissen van politie en van hulpverleners worden bijvoorbeeld als een schande ervaren. De verantwoordelijkheid voor misdaden wordt onder allochtonen ook bij iemand anders gelegd. Bijvoorbeeld bij discriminatie wordt de ander altijd aangesproken en wordt er niet gekeken naar het eigen gedrag.

De jeugdhulpverlening moet gericht te werk gaan bij de aanpak van jonge criminelen. De echte doelgroep moet als eerst bereikt worden. Dit zijn de jongeren bij wie herhaling optreedt na een misdrijf of het gewelddadiger worden van het gedrag. Dit kan volgens van Acker door een goede samenwerking met de politie. Ook moet de hulpverlening in het eigen milieu mensen stimuleren die een binding met deze jongeren durven en willen aangaan. Juliaan van Acker heeft een eigen visie op de basishouding van de hulpverleners wanneer die hulp verleent aan een jongere. Deze hebben wij in bijlage 6 beschreven.

5.4 Methodiek Bureau Jeugdzorg Overijssel

Bureau jeugdzorg werkt met verschillende methodieken voor de begeleiding van jongeren die in aanraking zijn gekomen met criminaliteit. Deze verschillende methodieken hebben wij uitgebreid in bijlage 3 weergegeven. Bureau Jeugdzorg heeft ook een methodiek ontwikkeld die specifiek bedoeld is voor de aanpak van allochtone jongeren. Als wij uit de beschreven methodieken moeten kiezen welke methodiek het meest aansluit op onze doelgroep, dan kiezen wij voor de ITB-CRIEM dat staat voor Intensieve Traject Begeleiding-Criminaliteit in Relatie tot Integratie van Etnische Minderheden. In de volgende paragraaf geven wij uitgebreid informatie hierover.

¹ Internetsite Acker, van J. *De aanpak van Marokkaanse delinquenten en andere harde kernjongeren.*
http://users.skynet.be/bk33_7022/adviesmarokk.html

5.4.1 ITB-CRIEM

Er is een intensieve begeleidingsvorm ontwikkeld voor etnische jeugdigen die nog maar net over de schreef zijn gegaan; de zogenoemde ITB-CRIEM¹. Jeugdigen uit etnische minderheidsgroepen die wegens het plegen van lichte strafbare feiten met politie en justitie in aanraking zijn gekomen kunnen gedurende een periode van in principe drie maanden intensief begeleid worden, (stage ervaring K.Özçelik, 2006-2007)². Bij ITB-CRIEM. ligt de nadruk op ondersteuning van de jeugdige én diens ouder(s). Dat betekent bijvoorbeeld dat er bij de ITB-CRIEM wel met weekroosters wordt gewerkt, maar dat de politiecontrole over het algemeen achterwege kan blijven (tenzij dat in specifieke gevallen noodzakelijk wordt geacht). Meer dan het delictgedrag is de achterliggende problematiek van de jeugdige het uitgangspunt voor de keuze van intensieve begeleiding. De begeleiding wordt alleen dan gegeven als het vermoeden bestaat dat er meer aan de hand is met de jeugdige en reguliere (jeugdreclasserings-)begeleiding niet toereikend lijkt te zijn. De begeleidingsperiode van ITB-CRIEM is 3 maanden. Hieronder geven wij puntsgewijs de inhoud van de methodiek ITB-CRIEM weer. (stage ervaring K.Özçelik, 2006-2007)

1. Doel

De persoonlijke vaardigheden en sociale integratie van jongeren te vergroten en daarmee recidive te verminderen.

2. Doelgroep

Allochtone jeugdigen van 12 t/m 17 jaar. ITB-CRIEM is bedoeld voor jongeren met een Turkse, Marokkaanse, Surinaamse of Antilliaanse achtergrond, omdat deze jongeren oververtegenwoordigd zijn in de (jeugd)criminaliteitsstatistieken.

3. Justitiële achtergrond

Dit is bedoeld voor jongeren voor wie een eerste proces-verbaal is opgemaakt wegens het plegen van een (licht of zwaar) delict.

4. Selectiecriteria

ITB-CRIEM richt zich in beginsel op jongeren:

- met bovengenoemd delictgedrag;
- met een etnische achtergrond;
- bij wie één of meer risicofactoren aanwezig zijn; waarbij het vermoeden bestaat dat zij (verder) afglijden als er niet ingegrepen wordt en voor wie reguliere begeleiding ontoereikend wordt geacht.

5. Justitieel kader

ITB-CRIEM kan door de kinderrechter of het Openbaar Ministerie (OM) als vorm van begeleiding worden opgelegd:

- als voorwaarde bij het aanbieden van een transactie;
- als voorwaarde bij een schorsing van de voorlopige hechtenis, mits de ITB-CRIEM geen elementen van een taakstraf bevat;
- als bijzondere voorwaarde bij een voorwaardelijk veroordeling.

¹ *ITB-CRIEM: Intensieve Traject Begeleiding-Criminaliteit in Relatie tot Integratie van Etnische Minderheden. "De jeugdreclassering is een integraal onderdeel van Bureau Jeugdzorg. Werken met deze groep jongen is een specialisme dat een eigen plaats verdient binnen Bureau Jeugdzorg. De missie en visie van Bureau Jeugdzorg is het zorgen voor verbanden van de jeugdreclassering met ander afdelingen zich op strategisch, inhoudelijk en organisatorisch niveau. " (Handboek voor de Jeugdreclassering, 2006, p. 9)*

² *Stage ervaring Özçelik, K. 2006-2007 bij Bureau Jeugdzorg Overijssel afdeling Jeugdreclassering.*

7. Casus ITB-CRIEM

Bureau Jeugdzorg hanteert bij de onderstaande casus de methode ITB-CRIEM:

Bülent is een 16-jarige Turkse jongen, die met de politie in aanraking is gekomen wegens vernieling, bedreiging en geweldpleging. Hij is niet eerder met de politie in aanraking geweest. Bülent woont samen met zijn ouders en broer in Deventer.

Thuis gaat het goed met Bülent. Op school zijn ze ook wel over hem te spreken alleen ontstaan er de laatste tijd veel ruzies. Leraren geven aan dat ze Bülent soms niet herkennen in zijn gedrag en kunnen dit niet verklaren. Bülent heeft de laatste periode een aantal bedreigende opmerkingen gemaakt, hier maken docenten zich zorgen over.

Bülent spijbelt niet, maar door zijn opgefokte gedrag en het bedreigen van andere leerlingen loopt hij de kans op om van school geschorst te worden en dan zou hij op zoek moeten gaan naar een nieuwe school. Ouders hebben weinig tot geen zicht op zijn doen en laten buitenshuis. Met de school van Bülent hebben de ouders weinig contact en waren daarom ook niet op hoogte van wat zich daar afspeelde. Als Bülent uit school kwam, kwam hij soms niet meteen naar huis. Hij ging met zijn vrienden op stap en kwam 's avonds laat thuis. Bülent heeft geen verdere vrijetijdsbesteding.

5.5 Zorgvuldig hulpverleners

Zorgvuldig hulpverleners betekent dat de maatschappelijk werker door drie verschillende brillen kijkt naar een probleemsituatie, de cliënt en zichzelf als professional. Dit zijn de methodisch-technische, beroepsethische en de persoonlijke problemen. Na het benoemen van deze verschillende probleemdefinities, gaan wij na voor welk soort probleem/ vraag de hulpverleners staan. In de uitwerking van deze gegevens maken wij een koppeling naar onze probleemstelling (Bootsman, 2002).

Methodisch-technisch

In de methodisch-technische wereld wordt er gekeken naar de feitelijke gegevens. Als wij een koppeling maken naar onze probleemstelling dan kan de hulpverlener hierover de volgende vragen stellen.

- Wat weet ik over de tweede generatie Turkse jongeren?
- Waarom heeft een Turkse jongere een delict gepleegd?
- Wat zijn de meest voorkomende delicten bij de tweede generatie Turkse jongeren?
- Hoe moet ik communiceren met de tweede generatie Turkse jongeren?
- Welke belemmeringen kunnen voorkomen in de communicatie met de Turkse jongeren?
- Kan ik de doelgroep begeleiden en hoe moet ik dit aanpakken?

Beroepsethisch

- Welke verschillen zijn er tussen mijn normen en waarden en die van de cliënt?
 - Wat is wenselijk tijdens de communicatie tussen de twee culturen?
 - Waar hoor ik me als hulpverlener bij aan te sluiten?
 - Hoe wil ik omgaan met de tweede generatie Turkse jongeren?
 - Hoe kan ik nagaan of mijn vragen juist of acceptabel zijn voor de doelgroep?
- Mensen worden bij hun interpretatie van gebeurtenissen sterk onbewust beïnvloed door de eigen cultuur. Om te bepalen wat het gezichtspunt van de hulpverlener en de Turkse cliënt is, dient men meningen te scheiden van feiten. Vervolgens hoort de hulpverlener vast te stellen wat het onverklaarbare gedrag van de Turkse jongere betekent.

- Het is belangrijk dat de hulpverlener de normen, waarden en gedragscodes van zichzelf maar ook van de cliënt leert kennen. Als de hulpverlener het gedrag van zijn Turkse cliënt beter begrijpt, hoeft het niet te betekenen dat de hulpverlener zich ook beslist bij dat gedrag moet aanpassen of het gedrag moet accepteren. De hulpverlener kan iets begrijpen zonder er begrip voor te hebben. De hulpverlener kan hierdoor leren om de situaties vanuit een dubbel perspectief te bekijken (Pinto, 1990).

Persoonlijk

- Ben ik als persoon geschikt om te doen wat ik meen te moeten doen?
De hulpverlener kan zich de vraag stellen of die waarachtig, echt, authentiek is in de communicatie.
- Ben ik trouw aan mezelf als professional?
Het is belangrijk dat de hulpverlener open staat voor de cliënt en uiteraard zichzelf blijft.
- Kan ik mij identificeren met de rollen die ik moet spelen? Hoe wil ik zijn en wat past bij mij?

Nadat wij de drie soorten probleemdefinities hebben uitgelegd lichten wij toe welke probleemdefinities een overheersende karakter hebben op onze probleemstelling.

Onze probleemstelling kan als eerste geplaatst worden in de methodisch-technische wereld. De hulpverlener moet weten welke vormen van communicatie worden toegepast tijdens het hulpverleningsproces. De hulpverlener moet kijken en signaleren welke problematieken hierin voorkomen. Zo kan de hulpverlener erachter komen hoe hij op een effectieve en efficiënte manier kan communiceren met de tweede generatie Turkse jongeren.

Vervolgens kan onze probleemstelling geplaatst worden in de beroepsethische wereld.

Onze probleemstelling gaat over de communicatie tussen de hulpverlening en de tweede generatie Turkse jongeren. De hulpverleners ervaren moeilijkheden in de interculturele communicatie met deze doelgroep. De normen en waarden van de hulpverlener kan afwijken van onze doelgroep. De hulpverlener kan zich de vraag stellen hoe hij hierop moet communiceren. De hulpverlener staat bewust stil bij het maken van zijn beslissen hoe hij hoort te communiceren en wat wenselijk, nastrevenswaardig en rechtvaardig is.

Voor een zorgvuldige hulpverlening moet de hulpverlener laten zien dat hij zich kan legitimeren, professionaliseren en profileren. Hieronder beschrijven wij kort wat deze termen inhouden (NVMW, 2006).

- *Legitimeren*
Een hulpverlener is aan het legitimeren als hij kan vertellen en laten zien, wat hij doet, hoe hij iets doet en waarom hij iets doet? De hulpverlener moet zijn handelingen kunnen verantwoorden en rechtvaardigen.
- *Professionaliseren*
Een hulpverlener is aan het professionaliseren als hij het vak deskundiger maakt. Hierbij kan gedacht worden aan scholing.
De hulpverlener moet kunnen laten zien dat hij deskundig, bekwaam en competent is. Kortom, hij moet kennis hebben van 'Body of Knowledge'. Het professionaliseren is gericht op mesoniveau, namelijk naar binnen toe in de doelgroep.
- *Profileren*
De hulpverlener moet kunnen zeggen wat hij doet in onderscheid van wat anderen doen. Het collectief van de beroepsgroep zet het profiel neer om een goed beeld van het beroep te laten zien. Profileren is gericht op macroniveau, namelijk buiten de doelgroep.

Het criterium/ de norm in een hulpverleningsgesprek is dat er in een gesprek de juiste mix wordt toegepast tussen het drie werelden model. Dit zijn de feiten, normen en waarden en de gevoelens van de cliënt. Daarnaast is het belangrijk dat de hulpverlener weet hoe hij moet praten met cliënten. De hulpverlener weet wanneer hij wel of niet moet ingrijpen en wat zijn overwegingen hierbij zijn (NVMW, 2006).

Beroepsethiek

Beroepsethiek is dat onderdeel van de ethiek, waarin op systematische wijze de morele problemen rondom beroepen in het algemeen of één beroep in het bijzonder worden bestudeerd. Daarnaast heeft het begrip een samenhangende geheel van gedragsregels. Het geheel van morele voorschriften en aanbevelingen waaraan degenen die een bepaald beroep uitoefenen zich dienen te houden wordt een morele code genoemd (Janssen, 2000).

Beroepscode

De code verplicht een bepaalde beroepsgroep tot bepaalde houdingen en prestaties. Daarnaast zal die code ook het vertrouwen dat de samenleving stelt in de beroepsbeoefenaars versterken. De kwaliteitsstandaard wordt bewaakt. De maatschappelijke functie is dat in principe iedereen er kennis van kan nemen en bijgevolg kan achterhalen op welke vooronderstellingen het maatschappelijk werk steunt en welke regels daarbij in acht genomen moeten worden. Bovendien weten potentiële hulpvragers wat ze van de beroepsbeoefenaars kunnen en mogen verwachten (Janssen, 2000).

De maatschappelijk werkers moeten zich houden aan de beroepscodes. Hieronder benoemen wij de beroepscodes die het meest van toepassing zijn op onze probleemstelling (Janssen, 2000).

Aspecten met betrekking tot de beroepsuitoefening:

- De beroepsbeoefenaar zal de cliënt behandelen zonder daarbij onderscheid te maken in geslacht, geloof, levensovertuiging, ras, gearrdheid, etcetera.
- De beroepsbeoefenaar zal kennis en vaardigheden op peil houden.
- De beroepsbeoefenaar zal nieuwe kennis of behandelingsmethodes niet voor zichzelf houden.

Aspecten met betrekking tot de houding tegenover de cliënt:

- De beroepsbeoefenaar houdt rekening met de levensbeschouwelijke opvattingen van de cliënt.
- De beroepsbeoefenaar informeert de cliënt of diens vertegenwoordiger op begrijpelijk wijze.

Aspecten met betrekking tot de samenleving:

- De beroepsbeoefenaar signaleert op basis van ervaringen en gegevens uit de hulpverlening, maatschappelijke verhoudingen, misstanden en disfuncties, dit tot (gemeenschappelijke) problematiek van cliënten aanleiding geven.
- De beroepsbeoefenaar* legt factoren die cliënt in de problemen brengen ter behandeling voor aan verantwoordelijke instanties op plaatselijk, regionaal of landelijk niveau.

Korte samenvatting

Wij hebben verschillende methodieken weergegeven die gehanteerd kunnen worden bij onze doelgroep. De kunst is om met deze methodieken te spelen. Even belangrijk is dat een hulpverlener zorgvuldig hulp moet verlenen. Ook deze elementen hebben wij uitgebreid weergegeven in dit hoofdstuk.

Hoofdstuk 6 Opzet en uitvoering kwalitatief onderzoek

In de voorgaande hoofdstukken hebben wij verschillende literatuuronderzoeken beschreven en deze gekoppeld met ons doelgroep en praktijkvoorbeelden. Naast het bestuderen van bestaande documenten hebben wij ook interviews afgelegd met jeugdreclasseerders, raadsonderzoekers, Turkse ouders en Turkse jongeren. Omdat er meer dan één individu als onderzoekseenheid is geïnterviewd, wordt er in onze opzet en uitvoering gesproken over respondenten. Voordat wij de uitwerking van onze interviews bekend maken, zullen wij eerst beschrijven welke stappen wij hebben afgelegd voor het opzetten en uitvoeren van ons kwalitatieve onderzoek (Baarda, de Goede en Teunissen, 2005).

6.1 Type onderzoeksvraag

Wij willen onderzoeken in hoeverre de communicatie verbeterd kan worden tussen de hulpverlening en de tweede generatie Turkse jongeren, die in aanraking zijn gekomen met jeugdcriminaliteit. Hierin behandelen wij de onderwerpen communicatie en jeugdcriminaliteit. Wij zijn begonnen met het beschrijven van de situaties en welke problematieken er op dit moment spelen bij de verschillende respondenten. Wij hebben de problematiek verkend en in kaart gebracht. Hierdoor heeft deze vraag betrekking op een beschrijvende onderzoeksvraag. Om een stap verder te gaan willen wij ook vooral onderzoeken welke factoren invloed hebben op effectieve communicatie en op de vermindering van criminaliteit. Hierin proberen wij een verklaring te vinden voor de problematiek die er speelt en van het gedrag van de verschillende respondenten. Daardoor heeft deze onderzoeksvraag een verklarend karakter gekregen (Baarda, de Goede en Teunissen, 2005).

6.2 Onderzoeksopzet

Om erachter te komen hoe de communicatie verloopt tussen hulpverleners en de tweede generatie Turkse jongeren, willen wij heel duidelijk de mening weten van deze respondenten. Uit onze vraagstelling blijkt dat een overzicht of een inventarisatie van de onderzoeksverschijnselen nodig is, zoals meningen over de communicatie in de hulpverlening en over criminaliteit, daardoor is de survey het meest geschikte ontwerp voor ons onderzoek. Wij beschrijven met een survey opvattingen *"betekenissen die de betrokken partijen aan het onderwerp toekennen en gedragingen van de partijen onder zo natuurlijk mogelijk omstandigheden."* (Baarda, de Goede en Teunissen, 2005, p.125) Wij hebben nadrukkelijk gekeken naar de meningen, de reactie en het gedrag van deze respondenten en niet naar één individu. Wij kunnen hierdoor de aard van de problematiek en de gedragingen van de respondenten beter beschrijven en inventariseren. De vragen die wij hebben opgesteld waren open vragen. Wij stonden open voor onverwachte nieuwe informatie. Doordat wij open vragen hadden en ongestructureerde observaties, hebben wij gebruik gemaakt van een kwalitatief survey.

6.3 Onderzoekslocatie

Onze doelgroep bestaat uit de tweede generatie Turkse jongeren die in Deventer woont. Hierdoor gaan wij in ons onderzoek de locatie Deventer inventariseren. De Turkse jongeren die wij onderzoeken zijn in aanraking gekomen met jeugdcriminaliteit. Omdat wij een zo breed mogelijke inventarisatie willen, hebben wij verschillende instellingen benaderd die ook met deze doelgroep te maken hebben. Deze instellingen zijn Bureau Jeugdzorg in Zwolle en de Raad voor de Kinderbescherming in Zwolle. Wij hebben ook uiteraard naar de meningen geluisterd van de tweede generatie Turkse jongeren en de ouders. De locatie waar dit gebeurde was Deventer.

6.4 Onderzoekspopulatie

Wij hebben in ons onderzoek in totaal achttwintig interviews afgelegd met de verschillende respondenten. De respondenten bestaan uit:

Bureau Jeugdzorg Overijssel

Twee hulpverleners van Bureau Jeugdzorg, afdeling Jeugdreclassering. Deze hulpverleners hebben tweede generatie Turkse jongeren begeleid in Deventer. Daarnaast hebben wij ook één ex-stagiaire geïnterviewd.

De Raad voor de Kinderbescherming

Twee raadsonderzoekers. Deze raadsonderzoekers zijn een aantal keren bij de tweede generatie Turkse jongeren geweest om onderzoeksrapporten op te stellen.

Turkse jongeren

Dertien Turkse jongeren hebben wij benaderd om te analyseren hoe zij de hulpverlening en de onderlinge communicatie hierin ervaren. Door de benadering van deze jongeren hebben wij ook kunnen inventariseren hoe zij tegen criminaliteit aankijken en welke factoren een invloed hebben op dit onderwerp.

De ouders

Om de hele situatie compleet te analyseren hebben wij ook de ouders van deze jongeren benaderd om interviews af te leggen. De ouders hebben wij gezamenlijk geïnterviewd. Het waren vijfparen zodat je uitkomt op totaal tien personen.

Prof. Dr. Juliaan van Acker

Juliaan van Acker heeft allochtone jongeren begeleid die in aanraking zijn gekomen met jeugdcriminaliteit. Hierover heeft hij ook een aantal boeken geschreven. Wij waren benieuwd naar zijn visie op dit onderwerp. Dit interview hebben wij in bijlage 4 beschreven.

6.5 Steekproef

In een kwalitatief onderzoek wordt vrijwel altijd gebruik gemaakt van gerichte of beredeneerde steekproeven (Baarda, de Goede en Teunissen, 2005). Wij hebben gericht toegewerkt **naair** een samenstelling van onze onderzoeksgroep. Om erachter te komen hoe hulpverleners, de Turkse jongeren en de ouders over de onderzoeksvraag denken, hebben wij zoveel mogelijk respondenten weten te benaderen. Wij hebben bewust deze respondenten geselecteerd om onze onderzoeksvraag zo breed mogelijk te analyseren.

6.6 Dataverzameling

Voordat wij begonnen met het uitvoeren van ons onderzoek over de communicatie en de jeugdcriminaliteit hebben wij eerst informatie moeten inwirmen over deze onderwerpen. Om gerichte vragen te stellen en op de juiste manier door te vragen hebben wij een topiclist opgesteld. Zo'n topiclist is meestal een overzicht van belangrijke aspecten die bij de onderwerpen een rol kunnen spelen (Baarda, de Goede en Teunissen, 2005).

Om onze onderzoeksvraag helder te formuleren hebben wij de begrippen als communicatie en jeugdcriminaliteit gedefinieerd. Wij hebben precies uitgelegd wat er hiermee bedoeld wordt om zo een duidelijk beeld te scheppen. Om adequaat te kunnen observeren en te interviewen hebben wij van tevoren ideeën opgedaan vanuit de literatuur over deze onderwerpen.

In ons onderzoek zijn er twee manieren van dataverzameling gebruikt. Allereerst hebben wij gebruik gemaakt van bestaande gegevens. Deze gegevens hebben wij geanalyseerd.

Vervolgens hebben wij interviews afgelegd met onze respondenten, Wat hierop aansluit is dat wij gebruik hebben gemaakt op data-triangulatie. Dit betekent dat binnen ons onderzoek vanuit verschillende invalshoeken informatie is verzameld, waardoor er een volledige beeld van de situaties gecreëerd wordt.

6.6.1 Betrouwbaarheid

Betrouwbaarheid wordt gedefinieerd als: "*De mate waarin metingen onafhankelijk zijn van toeval*" (Baarda, de Goede en Teunissen, 2005, p. 193). In ons onderzoek moet duidelijk zijn waar ons onderzoeksconclusies op gebaseerd zijn. De gegevens moeten controleerbaar en inzichtelijk zijn. Wij hebben al onze stappen vastgelegd in bestanden waardoor deze controleerbaar zijn. Wij hebben de interviews uitgewerkt en in overzichtelijke bestanden gedocumenteerd. Wij zijn nauwkeurig met het hele onderzoek te werk gegaan, waardoor al onze handelingen controleerbaar en inzichtelijk zijn. Omdat wij hetzelfde achtergrond hebben als de doelgroep die wij onderzoeken, hebben wij geprobeerd om zoveel mogelijk objectief te blijven in het observeren en verwerken van de opgedane informatie.

Ieder van ons heeft de interviews apart uitgewerkt. Vervolgens hebben wij de resultaten van elkaar bekeken en geanalyseerd en kan er gesproken worden van een inter-interviewer. Dit is een indicatie voor de betrouwbaarheid.

6. 7 Vorm van interview

Nadat wij hebben besloten wie wij zouden interviewen hebben wij gekeken op welke manieren de interviews afgelegd konden worden. Deze verschillende vormen van interviews zijn (Baarda, de Goede en Teunissen, 2005):

- *De mate van gestructureerdheid van het interview*

Hierbij wordt gekeken of er open of gesloten vragen worden gesteld. In een kwalitatief onderzoek worden er alleen maar open vragen gesteld. In een kwantitatief enquêteonderzoek worden er gesloten vragen gesteld. Ook kan er gewerkt worden met een topiclijst, waarin de onderwerpen staan die besproken moeten worden en waarin ook de voorkeur van de vraagvolgorde bekend is. Hierbij gaat het om een half-of gedeeltelijk gestructureerd interview.

Wij hebben gekozen voor de vorm half-of gedeeltelijk gestructureerd interview. De onderwerpen waar wij het over wilden hebben, hebben wij allereerst met elkaar besproken en zo hebben wij een topiclijst gemaakt waarin de vraagvolgorde bekend was. In onze vraagstelling hebben wij zowel gesloten als open vragen gesteld. Wij hebben geprobeerd om een zo open mogelijke gesprek te voeren met de respondenten die wij hebben geïnterviewd.

- *Individueel versus groep*

Hierbij kan er gekozen worden voor individuele gesprekken of gesprekken met meerdere personen of een hele groep. Het voordeel van deze groepsgesprekken is dat de opmerkingen van de andere deelnemers inspirerend kunnen werken. Echter het risico hiervan kan zijn dat men elkaar kan beïnvloeden, of dingen niet zeggen omdat men zich daarvoor kan schamen. Wij hebben beide vormen toegepast. De hulpverleners en de tweede generatie Turkse jongeren hebben wij individueel benaderd. Hiervoor hebben wij bewust gekozen om een minimaal beïnvloedbaar antwoord te bemachtigen van deze personen. Wij hebben ook een aantal keren de interviewvragen gewijzigd. Naast de individuele interviews hebben wij ook gebruik gemaakt van groepsinterviews. Deze vorm van interview hebben wij toegepast bij de ouders van deze Turkse jongeren. Wij hebben eerst geprobeerd om de ouders individueel te benaderen, maar al gauw kwamen wij erachter dat de antwoorden unaniem waren. Wij merkten dat de ouders zich niet belemmerd voelen om gezamenlijk als koppel het interview af te leggen, dit hebben zij ook zelf aangegeven. Door de constatering van deze

belangrijke elementen hebben wij besloten om onze aanpak te wijzigen en de interviews af te nemen in groepsvorm.

Wij hebben de interviews mondeling afgenomen waarbij wij schriftelijke aantekeningen hebben gemaakt;. De respondenten hebben wij persoonlijk benaderd om een face-to-face gesprek te voeren. Hierdoor hebben wij geprobeerd om een zo open mogelijk gesprek te voeren.

6.8 Analyse gegevens

Bij het uitwerken van de voorbereide stappen hebben wij bij het analyseproces vier stappen afgelegd. Hieronder beschrijven wij deze vier stappen (Baarda, de Goede en Teunissen, 2005):

Stap 1: tekstbestand van de onderzoeksgegevens maken

Direct na het afleggen van de interviews, hebben wij alle interviews en de opgeschreven informatie uitgetikt in een Word bestand. Ieder heeft afzonderlijk dezelfde interview uitgewerkt. Wij hebben allereerst alles zo letterlijk mogelijk uitgetipt. De opvallende signalen uit de interviews hebben wij in een apart document uitgetipt en met elkaar vergeleken. Wij hebben onze subjectiviteit achterwege gelaten, doordat wij adequaat om zijn gegaan met de opgeschreven informatie en doordat wij meteen na het interview de gegevens hebben uitgetipt.

Stap 2: het schrappen van niet relevante tekst

Nadat wij alle gegevens uitgetipt hadden, hebben wij de gegevens geordend en gereduceerd. Sommige informatie die wij kregen was niet relevant voor onze onderzoeksvraag of wij kwamen erachter dat sommige vragen bijna hetzelfde waren. Daarom hebben wij deze elementen uit onze gegevens gehaald. Wij hebben ook na het eerste interview een bijstelling gemaakt van de vraagstelling. Wij kwamen tijdens het gesprek bijvoorbeeld op het onderwerp schuld of schaamtegevoel. Dit vonden wij relevant voor onze onderzoeksvraag, waardoor wij deze vraag in het vervolg bij alle respondenten hebben gesteld.

Stap 3 en stap 4: keuze voor een analyse-eenheid & relevante tekst opsplitsen in fragmenten *"Ook na het schrappen van de niet-relevante tekst blijft er meestal nog te veel tekst over om te kunnen overzien" (Baarda, de Goede en Teunissen, 2005, p.309).*

Omdat wij informatie wilden krijgen over een bepaald onderwerp en de relaties tussen de verschillende aspecten hebben wij gebruik gemaakt van de analyse op fragmentniveau. Bij de indeling in fragmenten hebben wij ernaar gestreefd dat ieder fragment informatie geeft over één onderwerp.

In de volgende paragrafen hebben wij de uitwerking van de interviews weergegeven in een verhaalvorm en in tabellen. Wij hebben deze combinatie van gegevensverwerking gekozen om een overzichtelijk geheel te creëren. Allereerst beginnen wij met de uitwerking van de interviews met de Turkse jongeren. Vervolgens worden de Turkse ouders besproken en tot slot bespreken wij de uitwerking van de interviews met de hulpverleners.

6.9 Interviews met Turkse jongeren

In maart 2008, hebben wij dertien tweede generatie Turkse jongeren geïnterviewd. Deze jongeren bestaan alleen uit jongens, omdat wij geen meisjes hebben kunnen vinden die met de criminaliteit in aanmerking zijn gekomen.

De transcripties van de afgenomen interviews hebben wij onderverdeeld in vier analysecategorieën. Deze zullen terugkomen in het verhaal. De analysecategorieën zien er als volgt uit:

De vragen die wij gesteld hebben over de communicatie met hulpverleners, hebben wij onderverdeeld in de eerste twee categorieën.

1. Hoe ervaren de jongeren het contact met hulpverleners?

Hierin worden onder andere de positieve en de belemmerende factoren besproken.

2. Hebben de jongeren vertrouwen in de hulpverlening?

Hierin worden onder andere besproken welke elementen een rol spelen bij het scheppen van een vertrouwensband in relatie tot een derde. Wie vertrouwen jongeren gemakkelijk en waar heeft dit mee te maken? Nemen de jongeren de hulpverleners serieus?

In de derde en vierde categorie behandelen wij de vragen die wij gesteld hebben over de visie van de ouders over de criminaliteit van hun kinderen.

3. Welke visie hebben de jongeren op de jeugdcriminaliteit?

Hierin behandelen wij onder andere wat de jongeren van jeugdcriminaliteit vinden en welke invloed dit volgens hen op hun omgeving heeft.

4. Werken de straffen die de overheid aan de jongeren oplegt?

Hierin behandelen wij wat de jongeren van de opgelegde straffen vinden.

Voordat wij met de analyse beginnen geven wij een korte schets van een jongere, die als representatief kan worden beschouwd voor de overige Turkse jongeren.

Profielschets van de jongeren

Ayşe* 35 en Murat* 40, zijn geboren in Turkije en zijn al 17 jaar getrouwd. Zij hebben vier kinderen die allemaal in Nederland geboren zijn.

Kemal is 15 jaar en is eind vorig jaar in contact gekomen met de politie. Hij is betrokken geweest bij een vechtpartij. De Raad voor de Kinderbescherming is een onderzoek gestart. Kemal en zijn ouders werken goed mee aan het raadsonderzoek. De taalbarrière zorgt voor enige onrust, omdat de ouders de Nederlandse taal onvoldoende beheersen. De raadsonderzoeker ervaart het gezin als gesloten maar gastvrij. Het valt de raadsonderzoeker op dat de ouders weinig contact hebben met de school van Kemal. De school is niet tevreden over Kemal. Hij verzuimt veel en is opstandig. Ouders geven aan dat zij hun zoon hier niet in herkennen. De raadsonderzoeker richt zich op Kemal. Kemal geeft aan dat de Turkse cultuur waar hij thuis in leeft hem heeft geleerd dat hij ouderen niet moet tegenspreken en beleefd moet zijn. Op school is hem geleerd dat hij zijn eigen mening mag geven en dit doet hij ook. Kemal vindt het onnodig dat de Raad voor de Kinderbescherming onderzoek heeft gedaan naar zijn leefsituatie. Het slachtoffer heeft er volgens Kemal zelf om gevraagd. De raadsonderzoeker maakt zich zorgen over de opvoeding van Kemal. De vader is weinig in beeld omdat hij in ploegendienst werkt. De moeder spreekt slecht Nederlands. Kemal helpt zijn ouders thuis met administratieve taken en gaat mee als tolk als zijn ouders afspraken hebben. De vriendengroep van Kemal staat bekend bij de politie. De raadsonderzoeker adviseert dat Kemal moet worden begeleid door de jeugdreclassering.

* *Wegens privacyredenen hebben wij de namen in de profielschets veranderd*

Vormen van delicten

31 % van de Turkse jongeren heeft de delicten individueel gepleegd en 69% in groepsverband. Dit hebben wij in tabel 1 in bijlage 4 weergegeven.

In totaal hebben wij bij deze dertien jongeren negentien delicten geconstateerd. 5,2% brandstichting, 5,2% wapenbezit, 10,4% diefstal delicten, 10,4% zeden delicten, 36,84% geweldsdelicten, 10,4% vernielingen, 5,2% vervalsing, 10,4% belediging van ambtenaar in functie en 5,2% joyrijden. Het geweldsdelict is in ons onderzoek het meest voorkomende delict. Dit hebben wij in tabel 2 in bijlage 4 weergegeven.

1. Hoe ervaren de jongeren het contact met hulpverleners?

Al deze jongeren hebben contact gehad met de Raad voor de Kinderbescherming en zijn begeleid door jeugdreclasserders van Bureau Jeugdzorg Overijssel in Zwolle.

Uit ons onderzoek blijkt dat jongeren het contact met hulpverleners niet belangrijk vinden. Zij zien hen eerder als lastige mensen die informatie over je willen. De jongeren hebben niet het idee dat de hulpverlener voor hen komt. De jeugdreclasserder is en blijft een onderdeel van de justitie.

Alle jongeren geven aan dat de hulp die ze krijgen overbodig is; zij voelen zich niet begrepen door de hulpverlener. Daaruit geeft 69% van de jongeren specifiek aan dat zij de gesprekken met de raadsonderzoeker niet prettig vinden. Zij hebben het idee dat zij als een crimineel worden behandeld. Opmerkelijk is dat wij hebben geconstateerd dat deze jongeren vinden dat de hulpverleners van Bureau Jeugdzorg meer invloed hebben op de jongeren en dat de jongeren 'als persoon' worden behandeld. Het is niet bekend wat de oorzaak hiervan is. Wij denken dat het te maken kan hebben met het feit dat de raadsonderzoeker de jongere één keer spreekt en de jeugdreclasserder één keer gemiddeld in de twee a drie weken.

De geïnterviewde jongeren geven aan dat de hulpverleners wettelijk gericht te werk gaan. Dit ervaren de geïnterviewde jongeren onprettig. Zij geven aan dat de praktijk niet altijd mee gaat met de wet. Een voorbeeld ter illustratie:

Een jongeren treitert Kemal voortdurend. Kemal maakt meerdere opmerkingen dat de jongen moet ophouden. Op een gegeven moment wordt het getreiter erger en de jongen begint Kemal te duwen en te slaan. Kemal probeert zichzelf te verdedigen en duwt die jongen terug. Op een gegeven moment krijgt Kemal er helemaal genoeg van en slaat hard uit naar de jongen. De raadsonderzoekers zullen eerder zeggen dat dit niet mag volgens de wet. Maar de hulpverleners van Bureau Jeugdzorg hebben hier volgens de jongeren meer begrip voor. De jeugdreclasserders van Bureau Jeugdzorg leren de jongeren hoe ze in de praktijksituaties beter kunnen aanpakken.

Positieve aspecten hulpverlening

De jongeren geven aan dat zij zich niet openstellen voor de hulpverlening. Wel vertellen de jongeren dat de hulpverlening meer voor hen doet als de jongeren ook meewerken.

Bijvoorbeeld een goed woord doen bij de kinderrechter hetgeen ik weet niet zeker in het voordeel werkt van de jongere.

30,8 % van de jongeren vindt dat zij door de jeugdreclasserder bewust worden gemaakt van hun gedrag. De hulpverleners worden gezien als iemand met een luisterend oor wat door de jongeren prettig ervaren worden. De jongeren zijn zich niet altijd bewust van hetgeen ze het slachtoffer hebben aangedaan. Zij geven aan dat zij zich door de hulpverlening hiervan bewuster worden.

Het hebben van minimale afspraken met hulpverleners en ander instanties ervaren alle jongeren als gunstig, omdat dit minder confronterend is voor hetgeen zij hebben gedaan.

Negatieve aspecten hulpverlening

De jongeren geven aan dat zij het onprettig vinden als hulpverleners bij hen thuis komen. De reden waarom hulpverleners op huisbezoek komen is bij hen niet bekend. De jongeren geven aan dat hulpverleners erg nieuwsgierig zijn naar alles wat met de jongere te maken heeft. Dit vinden de jongeren overbodig.

Het weinig tot geen kennis hebben van de Turkse cultuur van hulpverleners ervaren jongeren belemmerend. Zij vinden het met fijn dat hulpverleners bijvoorbeeld met schoenen binnenlopen, terwijl alle jongeren aangeven dat alle hulpverleners weten dat ze niet met schoenen naar binnen mogen. Doordat de hulpverleners weinig kennis hebben van de Turkse cultuur, hebben jongeren het idee dat zij minder begrepen worden. Zij willen niet zo gauw hun verhaal vertellen, omdat de hulpverlener hen toch niet zal begrijpen. Door de weinige kennis van de culturele verschillen van de hulpverlener hebben de Turkse jongeren minder vertrouwen in de hulpverlening.

Het hebben van contact met meerdere hulpverleners met meerdere instanties is voor de jongeren niet effectief. Zij geven aan dat zij niet weten bij wie ze moeten zijn voor welke vraag.

Volgens de jongeren kunnen hulpverleners doelgericht te werk gaan. Zij eisen van de jongeren dat zij hun vrije tijd goed indelen. De jongeren vinden het onprettig dat de hulpverlener moet bepalen wat er moet gebeuren. Hierdoor kunnen hulpverleners genegeerd worden. De jongeren geven aan dat hulpverleners erg kunnen doordrammen. Hierdoor geven de jongeren aan dat ze het wel zullen doen puur om er voor te zorgen dat de hulpverlener ophoudt met doordrammen.

De jongeren geven aan dat hulpverleners weinig tot geen inlevingsvermogen hebben. Het delict is de aanleiding voor het contact met de hulpverlening. De jongeren vinden dat de hulpverleners willen praten over allerlei andere onderwerpen die volgens deze jongeren overbodig zijn. Hierbij kan er gedacht worden aan bijvoorbeeld het gedrag op school.

De jongeren vinden het ook vervelend dat de hulpverleners op een besproken onderwerp terug komen. Deze jongeren kunnen zich hieraan irriteren en geven aan dat het voor hen een besproken en gesloten zaak is.

2. Hebben de jongeren vertrouwen in de hulpverlening?

De geïnterviewde Turkse jongeren geven aan dat zij zich cultureel gezien niet begrepen voelen door de hulpverleners. De omstandigheden waarin zij leven worden niet begrepen. Allereerst heeft de opvoeding die de jongeren van hun ouders krijgen over de Turkse cultuur een invloed. Ten tweede krijgen dezelfde jongeren andere normen en waarden mee naar de buitenwereld, bijvoorbeeld op school. Zij leren hier de Nederlandse cultuur. De geïnterviewde jongeren geven aan dat zij hierdoor moeilijk mensen tevreden kunnen houden. Zij hebben soms moeite met de verantwoording van hun gedrag. Om hier meer verduidelijking in te geven, geven wij een praktijkvoorbeeld:

Kemal leert thuis dat hij ouderen niet mag tegenspreken. Dit is een manier om respectvol gedrag te tonen. Ook wordt Kemal geleerd dat hij altijd rekening moet houden met anderen. Op school leert Kemal van zijn docenten nadrukkelijk dat hij zijn mening moet leren geven en dat hij voor zichzelf moet opkomen.

Uit dit bovengenoemde praktijkvoorbeeld ontstaat een duidelijke verwarring over de positie van deze jongere. De jongere kan zich afvragen welke handeling juist is en welke handeling onacceptabel is. De jongeren geven aan dat zij altijd een keuze moeten maken in de cultuurverschillen.

Om terug te komen op de vraag of de jongeren vertrouwen hebben in de hulpverlening geeft 30,8% van de Turkse jongeren aan dat hulpverleners er zijn om hen op het goede pad te houden. Wel twijfelen zij of ze de hulpverlening kunnen vertrouwen. Opmerkelijk is dat 69% van de Turkse jongeren aan geeft dat ze de hulpverlening niet vertrouwen omdat iedereen altijd alles komt te weten, zoals de ouders en de school. Dit hebben wij in tabel 3 in bijlage 4 weergegeven.

Deze jongeren geven aan dat hulpverleners niet begrijpen hoe het is om als een Turk in Nederland te wonen. Dit speelt een rol bij de jongeren voor het scheppen van een vertrouwensband. Het liefst zouden de jongeren hun problemen in hun persoonlijke omgeving willen oplossen. Hierbij denken zij aan bijvoorbeeld een familielid met wie zij een goed verband hebben of aan iemand uit de Turkse gemeenschap met wie zij goed contact hebben. 77% van de Turkse jongeren geeft aan dat een allochtone hulpverlener hen beter kan en zou begrijpen omdat de hulpverlener vanuit hun eigen context kan denken en dezelfde normen en waarden kan hebben. De hulpverlener zou beter begrijpen waarom er iets is gebeurd en waarom situaties zijn zoals ze zijn. De afstand tussen de hulpverlener en deze jongeren kan kleiner worden en zij zullen hierdoor meer op één lijn kunnen staan. Dit hebben wij in tabel 4 in bijlage 4 weergegeven.

De jongeren geven aan dat zij beter contact hebben met mannelijke hulpverleners dan met vrouwelijke hulpverleners. Uit ons gesprekken valt op dat vrouwelijke hulpverleners niet serieus genomen worden in hun werk. Volgens de jongeren heeft dit te maken met de afstand tussen man en vrouw, die ze mee hebben gekregen in de opvoeding.

3. Welke visie hebben de jongeren op de jeugdcriminaliteit?

100% van de geïnterviewde jongeren geeft aan dat criminaliteit 'slecht' is. Zij zien zichzelf niet als crimineel. Zij vinden dat de hulpverleners en de raadonderzoekers hen als crimineel behandelen. De jongeren keuren de gepleegde strafbare feiten af maar geven aan dat zij gehandeld hebben omdat de situatie er ook zo naar leidde. Wij geven hiervan een praktijkvoorbeeld.

Kemal is opgepakt wegens zware mishandeling. De reden van deze mishandeling is dat de vriend van Kemal ruzie had. De vriend had geen kracht om te vechten. Kemal voelt zich verplicht om voor zijn vriend op te komen, omdat zij elkaar nodig hebben en op elkaar kunnen vertrouwen, als er met één van hen iets gebeurt. Dit is een gepaste vorm vanuit een wij-cultuur. De hulpverlener die Kemal begeleidt geeft aan dat Kemal ook een andere keuze had kunnen maken. Hij kon weglopen en zich er niet mee bemoeien, omdat het niet om hem ging maar om zijn vriend.

Hieruit kunnen wij concluderen dat de hulpverlener zijn gedachte bespreekbaar maakt uit een ik cultuur terwijl Kemal zijn delict heeft gepleegd vanuit een 'wij-cultuur'.

Over de gepleegde feiten praten de jongeren niet in details met elkaar. Het valt ons op dat jongeren hun spijt niet verwoorden maar het voor zich houden. Wel geven de jongeren aan dat hun daden nadelige gevolgen hebben gehad op het gezinssysteem. Bijvoorbeeld het broertje van Kemal wilde altijd politieagent worden. Omdat Kemal drie keer met de politie in aanraking is geweest en een jeugddetentie opgelegd heeft gekregen, is zijn broertje aan het

einde van alle testen afgewezen op de genoemde feiten van Kemal. Hierover voelt Kemal zich ontzettend schuldig. De familiereputatie is erg belangrijk voor de jongeren. Zij geven aan dat zij een goed kind voor hun ouders en een trotse broer voor hun broertjes en zusjes willen zijn. De jongeren geven aan dat zij zich schamen omdat de ouders voor hen naar het politiebureau moesten komen.

23% van de jongeren die in de detentie heeft gezeten geeft aan dat zij moeite hadden om zich te vertonen in de Turkse gemeenschap omdat zij bang zijn voor reacties en de afkeuring van janderan. Deze jongeren geven aan dat dit ook nadelige gevolgen voor hun ouders heeft gehad omdat de omgeving neerbuigend handelde naar de ouders toe. Hierdoor kregen de ouders steeds meer het gevoel dat zij gefaald hadden in de opvoeding.

De jongeren ervaren bescherming van hun ouders. Zij geven aan dat de ouders achter hen staan, maar zodra zij thuis zijn ervaren zij hier een verschil in. Hierover geven wij een praktijkvoorbeeld ter verduidelijking.

De vader van Kemal vindt het lastig om zich te vertonen in de Turkse gemeenschap. De vader voelt zich gekwetst in zijn eer en in zijn rol als vader. Thuis komt dit Kemal duur te staan. Er ontstaan regelmatig discussies en verwijten van de vader aan Kemal. Vader geeft aan dat hij zich schaamt omdat hij een zoon als Kemal heeft. Wanneer er gesprekken zijn met hulpverleners, buurtgenoten, vrienden en kennissen geeft de vader van Kemal aan dat hij achter zijn zoon staat en begrijpt waarom hij het delict heeft gepleegd.

De jongeren geven aan dat zij hun vriendengroep steunen en dat zij elkaar helpen. Opvallend geven zij aan dat zij elkaar er ook op attenderen om niet met de politie en justitie in aanraking te komen.

4. Werken de straffen die de overheid aan de jongeren oplegt?

Alle jongeren geven aan dat zij bang waren om voor te komen bij de kinderrechter. Zij hadden twijfels of de kinderrechter alleen naar het delict zou kijken of hen zou beoordelen op hun allochtoon, Turks zijn. De jongeren geven aan dat deze gedachte komt doordat zij zich regelmatig gediscrimineerd voelen en dat de media hierin ook een rol speelt.

De jongeren vinden het prettig dat de kinderrechter hen om hun mening vraagt. De jongeren zijn hier achterdochtig over. 61,5% van de jongeren geeft aan dat zij het idee hebben dat de kinderrechter al een besluit heeft genomen voor dat de rechtszaak begint. Ook vinden zij dat de rechtszaak een formaliteit is voor het afhandelen van de zaak. Zij vinden dat Nederland bekend staat om het geven van lage straffen.

Volgens de jongeren kunnen ambtenaren in functie zoals een politieagent overdrijven. Zij kunnen niet tegen een scheldwoord. 15,4% van de geïnterviewde jongeren geeft aan dat ze een agent hebben uitgescholden nadat deze hen hard had gegrepen. De agent heeft hiervan aangifte gedaan. Uit de interviews met de jongeren geven zij allemaal aan dat agenten hier tegen moeten kunnen en anders geen agent moet worden.

Alle jongeren geven aan dat zij van een taakstraf niets leren. Een werkstraf stelt niet veel voor en een leerstraf nemen zij niet serieus. De jongeren geven aan dat zij meer leren van het effect/ gevolg van hun delict. Om dit inzichtelijker te maken illustreren wij hieronder een praktijkvoorbeeld.

Kemal heeft 25 uur werkstraf opgelegd gekregen. Deze heeft hij voldoende afgesloten. Zijn jeugdreclasserder vraagt of hij iets heeft geleerd. Kemal denkt hier over na. Hij heeft niets geleerd van het werken. Dit heeft hij gedaan omdat hij dit moest doen. Dit was tenslotte zijn straf. Hij vertelt aan zijn jeugdreclasserder dat hij veel van zijn straf heeft geleerd. Hij is nu rustiger geworden.

Kemal voelde zich pas schuldig door de vernedering van zijn ouders, omgeving en de gesprekken met instanties waarin zijn ouders werden betrokken. Dit is voor Kemal een wijze les geweest. Hieruit kunnen wij concluderen dat de jongeren de straffen niet leerzaam vinden maar dat de situatie omheen voor hen een wijze les is waar zij uit leren. De jongeren ervaren vooral hierdoor eerder een schaamtegevoel dan een schuldgevoel. Dit hebben wij in bijlage 4 in tabel 5 weergegeven.

6.10 Interviews met Turkse ouders

In deze analyse is gekeken hoe ouders de hulpverlening van Bureau Jeugdzorg en de Raad voor de Kinderbescherming ervaren.

De transcripties van de afgenomen interviews hebben wij onder verdeeld in vier analysecategorieën.

De vragen die wij gesteld hebben over de communicatie tussen de ouders met hulpverleners, hebben wij onder verdeeld in de eerste twee categorieën.

1. Hoe ervaren de ouders het contact met hulpverleners?

Hierin worden onder andere de belemmerende en de positieve factoren besproken.

2. Hebben de ouders vertrouwen in de hulpverlening?

Hierin worden onder andere besproken welke elementen een rol spelen om een vertrouwensband te scheppen in een relatie met een hulpverlener.

In de derde en vierde categorie behandelen wij de vragen die wij gesteld hebben over de visie van de ouders over de criminaliteit van hun kinderen.

3. Hoe kijken ouders op het feit dat hun kind een delict heeft gepleegd?

Hierin behandelen wij onder andere hoe het volgens de ouders komt dat hun kind een strafbaar feit heeft gepleegd. Wisten zij hiervan af en hoe hebben zij hierop gereageerd?

4. Wat doen ouders om de criminaliteit van hun kind te verminderen?

Hierin beschrijven wij of ouders met hun kinderen over criminaliteit praten.

Voordat wij met de analyse beginnen geven wij een korte profielschets van de ouders, die als representatief kan worden beschouwd voor de overige Turkse ouders.

Profielschets van de ouders

Ayse* 35 en Murat* 40, zijn geboren in Turkije en zijn al 17 jaar getrouwd. Zij hebben vier kinderen die in Nederland geboren zijn. Ayse is getrouwd op haar 18de leeftijd en Murat was op dat moment 23 jaar. Zij hebben elkaar niet leren kennen. Zij zijn getrouwd doordat de families hadden besloten dat zij goed bij elkaar pasten en goed zouden passen in de familie. Murat is naar Nederland gekomen als gastarbeider. Zijn idee was om veel geld te verdienen en terug te keren naar Turkije. Ayse kwam al gauw naar Nederland en raakte zwanger van haar eerste kind Kemal. De kinderen hebben hier een leven opgebouwd waardoor het voor Ayse en Murat moeilijk is geworden om terug te keren naar Turkije.

Murat werkt in een tijdschriftenfabriek in Deventer. Als Murat thuiskomt staat zijn eten altijd klaar, dat door Ayse wordt verzorgd. Na het eten rust Murat uit en kijkt televisie in de tijd dat hij vrij is. In de weekenden en de vrijdagen probeert Murat naar de moskee te gaan. Murat spreekt gebrekkig Nederlands, maar je kan Murat wel begrijpen als hij iets verteld.

Ayse is huisvrouw. Zij zorgt voor haar kinderen. Zij maakt het huis schoon en zorgt voor het eten. Ayse spreekt geen Nederlands.

** Wegens privacyredenen hebben wij de namen in de profielschets veranderd*

1. Hoe ervaren de ouders het contact met hulpverleners?

Wij hebben een aantal opmerkelijke constatering opgedaan over het contact tussen ouders en de hulpverleners. Hieronder beschrijven wij allereerst de belemmerende factoren.

Ouders kennen de hulpverleningsinstanties niet

Alle geïnterviewden weten niet wat zij van de hulpverleners kunnen verwachten. Zij zijn allemaal niet bekend met de hulpverleningsinstanties van Bureau Jeugdzorg en de Raad voor de Kinderbescherming. Hierdoor neigen ouders een bescheiden en afwachtende houding aan. De ouders gedragen zich hierdoor alsof er niets aan de hand is.

Taalbarrière

Wat een ander belemmerende factor is voor een goede communicatie, is de taal. De ouders hebben moeite om een jeugdreclasseerder of een raadsonderzoeker te begrijpen. Soms maken de ouders opmerkingen dat ze iets niet begrijpen, of soms wagen ze opnieuw of ze iets willen herhalen. Maar na een aantal keer durven zij dit ook niet meer, omdat zij zich schamen voor het feit dat zij niet goed Nederlands spreken. De kinderen blijven bij het gesprek om de belangrijkste informatie te vertalen. De ouders vinden dat de kinderen goed kunnen vertalen en dat ze hun kinderen vertrouwen over de verstrekking van de informatie. De ouders hebben liever dat hun kinderen vertalen dan dat er een tolk aanwezig is.

Na het eerste gesprek wordt er bij drie gezinnen een tweede gesprek gevoerd. Hierbij was een tolk aanwezig. Opvallend was dat alle ouders het vervelend vonden dat er een tolk aanwezig was. De raadsonderzoeker komt met een tolk en wil praten over de problemen die verborgen worden gehouden door de ouders. Er wordt van de raadsonderzoeker verwacht dat de ouders in dat gesprek spreken over het probleem met een tolk. De tolk is amper tien minuten aanwezig. De ouders vertellen dat zij een tolk als 'indringer' beschouwen en dat zij daardoor de informatie niet meteen zullen vertellen. De ouders proberen zich goed voor te doen en minimaliseren de problemen die spelen bij het kind.

Cultuurverschil

Een andere belemmerende factor voor alle ouders, is dat de hulpverlener of de raadsonderzoeker weinig begrijpt van hun cultuur. De ouders ervaren dat de cultuurverschillen invloed heeft op het gesprek. De hulpverleners verwachten dat de ouders meteen praten over de problemen, maar die zien niet hoe de ouders hier werkelijk mee omgaan. De ouders vinden dat de raadsonderzoekers en hulpverleners niet weten hoe men over problemen praat in een Turkse cultuur. Hierbij wordt niet meteen gepraat over het probleem, maar wordt het gesprek rustig opgebouwd. De ouders vinden dat de hulpverleners en raadsonderzoekers niet inzien dat zij hierin worden belemmerd, waardoor dit kan leiden tot weerstand in het gesprek. Hierdoor worden alleen maar irritaties opgebouwd in het gesprek.

Opvallend is dat 40% van de geïnterviewde paren aan geeft dat zij soms kunnen merken wanneer iemand open staat voor hun cultuur. Een jeugdreclasseerder kwam voor het eerst bij twee paren op huisbezoek. In de gang woeg de jeugdreclasseerder of hij zijn schoenen uit moest doen. De ouders vonden dit zeer positief, waardoor zij het gevoel kregen dat de jeugdreclasseerder respect wilde tonen tegenover de ouders. De ouders hadden ook een opgelaten gevoel, omdat voor het eerst een hulpverlener thuis kwam. Maar doordat de hulpverlener alleen al die opmerking maakte voelden de ouders dat de spanning tussen hen al minder werd.

Uiteraard zijn er niet alleen maar belemmerende factoren die de ouders hebben ervaren tijdens de hulpverlening. Volgens de ouders zijn er ook positieve factoren tijdens de hulpverlening.

Goede uitleg

De ouders merken dat zij zien dat de hulpverleners en de raadsonderzoekers bereid zijn om hulp aan te bieden. Dit merken zij doordat de hulpverlening en de raadsonderzoekers vertellen dat zij niet willen dat hun kind weer een terugval krijgt. Hierdoor zijn zij er en nemen zij maatregelen om dit te voorkomen.

Ook vertellen de hulpverleners en de raadsonderzoekers precies welke stappen zij zullen ondernemen. De ouders worden ook op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen, waardoor de ouders zich betrokken voelen bij het proces. Alle ouders weten namelijk niet wat de instanties inhouden en wat ze doen. Daardoor vinden zij het zeer prettig dat alles helder en duidelijk wordt uitgelegd. Hierdoor begrijpen zij de taken van de instanties beter.

20% van de geïnterviewde ouders vindt dat ze door de bemoeienis van de raadsonderzoeker weten wat er precies met hun kind aan de hand is op school. De ouders vragen altijd aan hun kind hoe het op school gaat, waarop het kind altijd positief antwoordt. Nadat de raadsonderzoeker de school heeft benaderd en daarna de ouders, weten de ouders dat het helemaal niet goed gaat met hun kind op school. Dit ervaart het paar dan ook als zeer positief.

2. Hebben de ouders vertrouwen in de hulpverlening?

Hier zijn de meningen over verdeeld. 60% van de geïnterviewde paren heeft geen vertrouwen in de hulpverlening. De ouders zeggen dat zij hun problemen zelf op kunnen lossen, zonder dat anderen zich hiermee bemoeien. Zij geven ook aan dat zij door een onvoldoende vertrouwensband niet vertellen wat er echt aan de hand is met hun kinderen. Zij nemen de hulpverleners en raadsonderzoekers niet serieus. Daardoor proberen zij moeilijke gespreksonderwerpen te vermijden en als de hulpverlening **of** de raadsonderzoeker er specifiek naar waagt, minimaliseren zij de problemen. Totdat zij merken dat zij er niet meer onderuit kunnen komen, dan wordt alles voorzichtig verteld.

20% van de ouders twijfelt of de hulpverlening wel te vertrouwen is. Zij willen niet dat hun zoon nog meer in de problemen komt, waardoor hij in de gevangenis kan belanden. Daardoor kan de hulpverlening een positieve bijdrage leveren. Maar de ouders vinden wel dat de Nederlanders kunnen overdrijven. Kinderen vechten eenmaal en daarna maken zij het weer goed. Als er een vechtpartij ontstaat komen meteen de politie, kinderbescherming en de jeugdreclassering in beeld. Dit vinden zij overdreven. Deze ouders benaderen de jeugdreclasserder als zij bijvoorbeeld brieven krijgen die zij niet begrijpen. Zij wagen asm de jeugdreclasserder of die hen daarbij kan helpen.

20% van de ouders geeft aan dat de hulpverlener wel invloed kan hebben. Zolang iedereen meewerkt en doet wat er binnen het kader van de hulpverlener valt. Deze ouders willen zo snel mogelijk van de hulpverlening af en willen ook zo snel mogelijk af van de problematiek. Daarom doen zij wat de hulpverlener wil en verwacht.

Wie vertrouwen de ouders eerder?

De ouders denken verschillend over de waag wie zij gemakkelijker vertrouwen. Iemand uit de gemeenschap of een hulpverlener?

60% van de ouders geeft aan dat zij zelf eerst de problemen oplossen. Als zij er niet uitkomen gaan zij naar personen die zij vertrouwen, iemand vanuit de gemeenschap. Dit doen zij alleen in uitzonderlijke gevallen omdat de Turkse gemeenschap onderling roddelt. Deze ouders zullen niet naar instanties gaan. De ouders denken dat de hulpverleners op hun eigen manier te werk gaan en dat er weinig rekening wordt gehouden met het gezin en de cultuur waarin zij leven.

20% van de ouders vertelt dat zij zowel de hulpverleners als de sociale contacten wel kunnen vertrouwen. De hulpverlener is iemand die deskundig is. Die kent alle regels, wetten en zij weten hoe ze een situatie moeten aanpakken. Iemand vanuit de Turkse gemeenschap is alleen prettig als zij op dat gebied wat voor de ouders kan betekenen.

20% van de ouders geeft aan dat zij twifelen aan het vertrouwen van de hulpverlener en de sociale contacten. Als het gezin met het probleem naar een kennis zou gaan, dan zou deze het beter begrijpen. Maar ook hiermee kijkt dit gezin uit omdat zij niet willen dat anderen achter hun problemen komen, waardoor roddels kunnen ontstaan. Daardoor verkeren deze ouders in een tegenstrijdige situatie waarbij zij twifelen wie zij kunnen vertrouwen.

Een allochtone hulpverlener of een autochtone hulpverlener?

Alle ouders geven unaniem de voorkeur aan een Turkse raadsonderzoeker of een Turkse jeugdreclasserder. De ouders kunnen hierdoor alles vertellen wat zij willen. Zij kunnen ook hierdoor de hulpverlener of de raadsonderzoeker meteen begrijpen, waardoor er geen tolk aanwezig hoeft te zijn en waardoor de kinderen niet hoeven te vertalen. De ouders denken dat zij ook eerder het gevoel krijgen dat zij begrepen worden door de hulpverlener. De hulpverlener heeft immers dezelfde achtergrond waardoor er makkelijker linken gelegd kunnen worden en waardoor er meer respect is.

3. Hoe kijken ouders op het feit dat hun kind een delict heeft gepleegd?

Alle ouders geven aan dat zij niet wisten dat hun kinderen een delict hadden gepleegd. 60% van de ouders geven aan dat de kinderen de situatie zelf hebben verteld. 20% geeft aan dat zij een telefoontje van de politie kregen. 20% komt achter de situatie nadat de raadsonderzoeker had gebeld. Alle ouders hebben geschokt gereageerd. Zij konden zich niet voorstellen dat hun kinderen een delict hadden gepleegd.

Nadat de ouders de situatie van hun kinderen te horen hebben gekregen geeft 40% van deze ouders de schuld aan de slachtoffers. De ouders staan achter hun kinderen en geloven in hun onschuld. Zij vinden dan hun kinderen goed hebben gehandeld.

60% van de ouders geeft aan dat de kinderen een strafbaar feit hebben gepleegd doordat zij met verkeerde vrienden omgaan. Zij geloven in de onschuld van hun kinderen, maar weten dat de kinderen meegesleurd zijn door de echte daders. De kinderen van de ouders zijn eigenlijk slachtoffers geworden van de hele situatie. De ouders denken dat dit vooral te maken heeft dat de kinderen voor elkaar op willen komen.

Schuld of een schaamte gevoel?

Opmerkelijk vinden wij ook de antwoorden op de vraag of de ouders een schuld- of een schaamtegevoel hebben over het feit dat hun kind in aanraking is geweest met criminaliteit. Alle ouders geloven in de onschuld van hun kinderen. 40% van de ouders geeft aan dat de slachtoffers het verdiend hebben. 60% van de ouders vindt dat hun kinderen eigenlijk slachtoffers zijn geworden van de hele situatie. Daarom hebben alle ouders geen schuldgevoel. Wel hebben alle ouders een schaamtegevoel. Dit heeft onder anderen te maken met het feit dat de omgeving erachter kan komen dat er iets aan de hand is met hun kind. Dit leidt tot gezichtsverlies.

4. Wat doen ouders om de criminaliteit van hun kind te verminderen.

Alle ouders vertellen dat zij het beste met hun kinderen voor hebben. Zij willen dat hun kinderen op de rechte pad blijven en daaraan zullen zij aandacht besteden. Dit is één van de prioriteiten die alle ouders stellen. Dit zal namelijk lijden tot gezichtsverlies, waardoor de ouders in een moeilijke situatie zullen verkeren. Alle ouders geven aan dat ze daarom regelmatig aan hun kinderen vertellen dat zij uit de problemen moeten blijven.

Heeft de straffen effect op het kind?

40% van de ouders vindt dat de straffen effect hebben gehad op hun kinderen. De kinderen hebben wijze adviezen gekregen van de jeugdreclaseerder. Hierdoor hebben de kinderen geleerd om in een soortgelijke situatie rustig te blijven en zichzelf de baas zijn.

60% van de ouders vindt dat straffen weinig effect heeft. De kinderen zijn een aantal keren naar de jeugdreclaseerder geweest en uiteindelijk hebben ze taakstraffen gekregen. Zij moesten een paar uur schoonmaken. De ouders hebben aan hun kinderen verteld dat zij mee moesten werken, om zo snel mogelijk van de situatie af te zijn. Zij vinden het al erg genoeg dat de kinderen schuldig worden bevonden en straf krijgen. Zij willen niet nog meer vernederd worden.

Gevangenisstraf werkstraf ofgeldboete?

Alle ouders willen niet dat hun kind in de gevangenis belandt. Het leven van het kind wordt hierdoor onomkeerbaar verwoest. Daarnaast wordt het leven van de ouders ook verwoest. Zij kunnen zich in het openbaar moeilijk vertonen, omdat iedereen weet wat er aan de hand is. Zij zullen zich dan ook ontzettend schamen voor deze situatie. De ouders zullen zich ongemakkelijk voelen in het openbaar en durven niemand meer recht in de ogen te kijken. Opmerkelijk is dat 60% van de ouders denkt dat de effectiefste manier van straffen een gevangenisstraf is. In de gevangenis leren de kinderen pas echt wat zij gedaan hebben. Zij zitten elke dag in een cel wat hen aan het denken zal zetten. Zij zullen er alleen op die manier achter komen wat zij fout hebben gedaan. Deze les zal zwaar voor ze zijn, waardoor zij niet meer zo gauw een delict zullen plegen.

20% van de ouders geeft aan dat een werkstraf het meeste effect zal hebben. Doordat het kind bewust bezig is met een taak, kan hij in die uren nadenken waarom hij in de fout is gegaan. Doordat hij zelf de werkstraf uitoefent kan hij voelen hoe vervelend het is en tegelijkertijd is het ook leerzaam.

De overige 20% van de ouders geeft aan dat een geldboete zal helpen. Wel moet het kind zelf werken om het geld bij elkaar te verdienen. Geld speelt een belangrijke rol bij het kind. Als je een belangrijk deel afpakt van het kind, dan zal die in het vervolg wel beter nadenken.

6.11 Interviews met hulpverleners

In de uitwerking van de gegevens benoemen wij de hulpverleners en de raadsonderzoekers als respondenten.

Communicatie

Alle respondenten geven aan dat het moeite kost om met Turkse gezinnen te werken. Zij geven aan dat de taalbarrière belangrijk is. De respondenten hebben de mogelijkheid om te kiezen of zij een tolk willen inschakelen. 20% van de respondenten kiezen bewust voor een tolk. 80% van de respondenten probeert het eerst zelf. Zij geven aan, dat wanneer zij merken dat ouders hen niet begrijpen, met 'Jip en Janneke' taal spreken. Dit doen zij om het hen zo

makkelijk mogelijk te maken. De respondenten laten regelmatig kinderen tolken. Dit vinden zij niet altijd gemakkelijk, omdat zij het kind in een rol zetten die eigenlijk niet bij ze hoort. Het laten tolken van een kind kan ook nadelige gevolgen hebben. Het kan namelijk zo zijn dat de jongere niet alles letterlijk vertaald en zo komt de boodschap niet helemaal over bij de ouders. De respondenten geven aan dat zij in zo'n situatie erg op de non-verbale reactie van de ouders letten en daaruit halen of de boodschap helder is doorgegeven.

De respondenten die tolken inschakelen hebben de keuze voor een tolk die bij het gesprek aanwezig is. Zij kunnen ook gebruik maken van de tolken telefoon. De respondenten geven aan dat dit niet werkt omdat zij dan geen contact met de ouders hebben maar met de tolk aan de telefoon.

20% van de geïnterviewde respondenten twijfelt of alles goed wordt vertaald door de tolk. De twijfels betreffen met name of de tolk voldoende betrouwbare en juiste informatie doorgeeft aan de ouders. Soms krijgen de respondenten signalen dat een tolk tijdens het gesprek de informatie afzwakt.

20% van de respondenten geeft aan dat zij goed moeten opletten op hun letterlijke uitspraken. Dit lichten wij toe met een voorbeeld:

De hulpverlener geeft aan dat de vader van Kemal, zijn zoon afen toe een schop onder de kont moet geven. De vader vat dit letterlijk op. Nadat de hulpverlener weg is geeft vader Kemal een schop onder zijn kont.

60% van respondenten geeft aan dat zij 'open' het gesprek ingaan. Hiermee bedoelen zij dat zij ouders op een vriendelijke manier benadelen en open staan voor hun reacties. Deze respondenten letten op de culturele achtergrond van de ouders en proberen zich aan de wensen van de cultuur te voldoen. Bij binnenkomst vragen zij of ze hun schoenen moeten uitdoen. Zij proberen een open houding aan te nemen.

Alle respondenten geven aan dat zij Turkse gezinnen gesloten ervaren. Een Turks gezin laat niet veel los en probeert zijn problemen onderling aan te pakken. Alle respondenten geven aan dat ouders niet tot de kern van het probleem komen. Zij vinden dat dit te maken kan hebben met de vertrouwensband die in ontwikkeling moet komen.

Rol verdeling binnen het gezin (man vrouw verhouding)

Alle respondenten geven aan dat vaders vaak op de achtergrond staan. Volgens de hulpverleners heeft dit te maken met de banen die de vaders hebben. Omdat de moeders regelmatig thuis zijn en afspraken hebben met de hulpverleners, managen zij het hele proces.

Volgens 80% van de respondenten staan ouders met betrekking tot de opvoeding op één lijn. Hiermee wordt bedoeld dat ouders elkaar aanvullen en er voor elkaar zijn. Wel merken de respondenten een aantal verschillen. De rol van vader is het opleggen van maatregelen, straffen en afspraken maken. Moeders nemen het onder andere op voor hun kind, bemiddelen in situaties, dekken het probleem af, beschermen hun kinderen en benadrukken nadrukkelijk de goede kanten van hun kinderen.

Uit ons interview komt naar voren dat de respondenten het idee hebben dat vrouwelijke hulpverleners meer moeite moeten doen om deel te nemen in het gesprek. Volgens deze respondenten zouden vrouwen niet zozeer serieus genomen worden als mannelijke

hulpverleners. Dit kan te maken hebben met de Turkse cultuur waarin er tussen mannen en vrouwen een afstand is.

Reactie op de hulpverlening

De respondenten geven aan dat zij het idee hebben dat ouders hen als een verlengstuk van justitie zien en dat zij daardoor uitkijken en voorzichtig zijn met hun uitspraken.

Het valt in de meeste gevallen op dat alle ouders en jongeren aangeven dat zij mee zullen werken met de hulpverlening, maar dit uiteindelijk niet doen.

Positieve aspecten die de hulpverlener ervaart

Alle respondenten geven aan dat Turkse gezinnen gaslvrij zijn. De respondenten voelen zich meestal welkom binnen het gezin. Dit kan te maken hebben met de gastvrijheid van de Turkse cultuur. De respondenten geven aan dat het mensen zijn die beleefd en fatsoenlijk overkomen. De respondenten vinden dat de Turkse gemeenschap in Deventer verbonden zijn met elkaar.

Negatieve aspecten die de hulpverlener ervaart

20% van de respondenten geeft aan dat Turkse gezinnen een gesloten houding hebben. De problemen lossen zij in de familie op en laten dat niet snel aan de buitenwereld zien. De ouders kunnen problemen bagatelliseren waardoor ze niet tot een kern komen in hun verhaal. De respondenten ervaren dat ouders de verantwoordelijkheid van de opvoeding ook op de hulpverlening afschuiven.

20% van de respondenten geeft aan dat zij het onprettig ervaren als er kleine kinderen bij het gesprek aanwezig zijn die vervolgens alle informatie meekrijgen. Dit kan een negatieve impact hebben op het kind.

Cultureel aspect

60% van de respondenten geeft aan dat zij niet alles weten over de culturele aspecten. Wanneer zij iets niet weten dan stellen zij zich open voor en doen er navraag naar. Alle respondenten geven aan dat het proces positiever beïnvloed wordt, als de hulpverlener bekend is met de culturele aspecten. 40% van de respondenten geeft aan dat zij niet altijd rekening houden met anderen culturen omdat zij hier geen aandacht aan willen besteden.

20% van de respondenten geeft aan dat zij het lastig vinden om 'slecht nieuws gesprekken' te voeren. Zij hebben de neiging om het probleem direct bespreekbaar te maken terwijl het hen opvalt dat Turkse gezinnen niet van directheid houden.

20% van de respondenten geeft aan dat zij het lastig vindt om met iets om te gaan wat voor haar absoluut niet kan. Een voorbeeld ter illustratie:

Als een kind wordt geslagen door de ouder kan dit vanuit de Turkse cultuur gezien worden als je kind manieren leren. In Nederland mag een kind absoluut niet geslagen worden. Wanneer de hulpverlener een jongere hierover spreekt, merkt zij dat jongeren het vaak eens zijn met de ouders en zij vindt het moeilijk om haar eigen standpunt te verdedigen.

In gesprekken met de jongeren ervaren hulpverleners dat zij anders reageren met hun ouders erbij. Wanneer zij jongeren individueel spreken zijn zij opstandig, hebben een eigen mening en kunnen agressief reageren. In het bij zijn van de ouders zijn jongeren altijd beleefd en spreken zij niemand tegen.

Hieruit kunnen de respondenten concluderen dat jongeren letterlijk in de twee culturen leven en dat dit voor hen ook voor verwarring kan zorgen.

20% van de respondenten geeft aan dat Turkse jongeren agressief kunnen overkomen met name in hun uiterlijk. Zij hebben donkere ogen en maken handgebaren tijdens het gesprek. Ook proberen deze jongeren een macho gedrag te vertonen.

Alle respondenten geven aan dat de Turkse jongeren er uiterlijk prima uit zien. Er is geen sprake van verwaarlozing, terwijl zij dit bij Nederlandse jongeren vaker meemaken.

80% van de respondenten geeft aan dat geweldsdelicten regelmatig in groepsverband gebeuren en dat de Turkse jongeren voor elkaar opkomen. 40% van de respondenten geeft aan dat ze dit ook mooi vinden om te zien omdat dit niet zo snel bij de Nederlandse jongeren zou gebeuren. De Turkse jongeren komen letterlijk voor elkaar op en steunen elkaar in moeilijke tijden.

Vormen van criminaliteit

Volgens de respondenten komt het geweldsdelict het meest voor bij de Turkse jongeren in Deventer. Geen enkele respondent heeft een Turks meisje in begeleiding gehad. Wel geven zij aan dat de meisjes over het algemeen een inhaalslag aan het maken zijn. Zij worden mondiger en kunnen hierdoor feller reageren wat uit kan lopen op een strafbaar feit.

Allochtone hulpverlener bij Turkse cliënten

Kan een allochtone hulpverlener beter aansluiten bij een Turks gezin?

De raadsonderzoekers van Raad voor de Kinderbescherming geven aan dat zij denken dat het eventueel beter kan werken omdat de hulpverlening zo beter kan aansluiten bij de doelgroep. Een allochtone hulpverlener zou niet de belemmeringen hebben die Nederlandse hulpverleners zouden hebben.

De medewerkers van Bureau Jeugdzorg hebben hierover een andere mening. Als een Turkse hulpverlener een Turks gezin begeleidt, kan dit voor belemmerende situaties voor het hulpverleningscontact zorgen. De hulpverleners kunnen namelijk sneller meegaand zijn in een situatie. De effectiviteit van de hulpverlening zou hierdoor geschaad kunnen worden.

Prof, drs Juliaan Van Acker

Om diepte te geven in onze interviews en beschreven literatuur hebben wij ook de heer van Acker benaderd voor onze scriptie. Wij hebben het interview in bijlage 5 uitgebreid weergegeven.

Hoofdstuk 7 Conclusies en aanbevelingen

In deze scriptie is getracht een antwoord te geven op de volgende probleemstelling:

In hoeverre kan de communicatie tussen de hulpverlening en de tweede generatie Turkse jongeren van 12 tot 18 jaar, die in aanmerking zijn gekomen met jeugdcriminaliteit in Deventer verbeterd worden.

Nadat wij de probleemstelling hebben onderzocht kunnen wij concluderen dat de communicatie beter kan tussen de hulpverleners en de tweede generatie Turkse jongeren. Om meer inzicht hierin te geven en in de centrale vraag, hebben wij hieronder een aantal vragen geformuleerd. Wij hebben getracht een antwoord te geven op deze vragen in de verschillende hoofdstukken van deze scriptie. De vragen en de antwoorden geven wij hieronder weer:

Wat is het aandeel van de tweede generatie Turkse jongeren in de jeugdcriminaliteit in Deventer?

- Er is onvoldoende informatie beschikbaar over de tweede generatie Turkse jongeren in de jeugdcriminaliteit.
- Alle etnische groepen worden vermeld onder allochtoon waardoor er geen specifiek onderscheid wordt gemaakt. Hierdoor worden alle allochtonen onder één naam vermeld. Dit betekent echter niet dat alle allochtonen hetzelfde zijn.
- Opvallend is dat 69% van de tweede generatie Turkse jongeren de delicten in groepsverband gepleegd heeft. Deze Turkse jongeren vinden dat zij op moeten komen voor vrienden, kennissen en familie als zij in moeilijkheden verkeren. Daar valt niet over te discussiëren volgens hen, want het hoort zo.
- Opmerkelijk is dat ruim 36% van de jongeren een geweldsdelict heeft gepleegd in groepsverband. Een Turkse jongere is sneller beïnvloedbaar wanneer die in een groep is. De Turkse jongeren geven aan dat zij het delict niet plegen als zij alleen zijn.

Hoe komt het dat Turkse jongeren crimineel gedrag vertonen? Welke theorieën worden hierover geschreven en wel theorie sluit het meest aan op ons doelgroep

- Crimineel gedrag is zowel aangeboren als aangeleerd. Hierdoor kan jeugdcriminaliteit bestreden worden.

Welke interculturele competenties, kennis, vaardigheden en houding hebben hulpverleners nodig, vanuit de interculturele communicatie?

- In de communicatie tussen hulpverleners en de tweede generatie Turkse jongeren ontstaan misverstanden. Door taalbarrières, spreken, lezen en schrijven.
- Cultuurverschillen tussen de hulpverlener en de cliënt in de ik- en wij-cultuur.
- De hulpverleners hebben weinig kennis over de problemen bij de doelgroep.
- De hulpverleners gaan met vooroordelen het gesprek in.

Met welke knelpunten kunnen de tweede generatie Turkse jongeren in aanmerking komen, vanuit de opvoeding in de westerse en niet-westerse samenleving?

- De Turkse jongeren leven in twee culturen. Dit kan een invloed hebben op het gedrag.
- Turkse jongeren kunnen onvoldoende terugvallen op hun ouders. De meeste ouders zijn niet geschoold en spreken slecht Nederlands.
- De kinderen nemen de ouderrol over. Er is sprake van parentificatie.
- Turkse jongeren krijgen meer verantwoordelijkheid. Zij moeten zorgen voor de jongere broertjes of zusjes.

Welke methodiek sluit het meest aan op de tweede generatie Turkse jongeren?

- De methodieken ITB-CRIEM sluiten het meest aan op onze doelgroep. Maar dit neemt niet weg dat de andere methodieken niet toepasbaar zijn.

Wat zijn de knelpunten in de hulpverlening tussen de hulpverleners, de Turkse jongeren en de ouders?*Tweede generatie Turkse jongeren*

- De Turkse jongeren voelen zich niet begrepen door de hulpverleners.
- De Turkse jongeren hebben weinig vertrouwen in de hulpverlener. Dit komt doordat zij zich niet begrepen voelen en niet bekend zijn met de instellingen.
- Jongeren vinden dat de hulpverlener doelgericht te werk gaat. De jongeren vinden het vervelend dat de hulpverlener bepaalt wat er moet gebeuren.
- De Turkse jongeren vinden dat hulpverleners onvoldoende inlevingsvermogen hebben.
- De Turkse jongeren vinden het vervelend dat de hulpverleners op een besproken onderwerp terugkomen.
- De Turkse jongeren ervaren de gesprekken met een jeugdreclasseerder prettiger, dan met de raadsonderzoekers.

Turkse ouders

- De Turkse ouders hebben moeite met taal, lezen en schrijven. Hierdoor kunnen deze ouders de hulpverleners moeilijker begrijpen.
- Cultuurverschillen tussen de ouders en de hulpverlener zorgen ervoor dat de ouders zich niet begrepen voelen. Daardoor kunnen de ouders de hulpverlener niet serieus nemen.
- Er is onvoldoende kennis over de taken en werkwijze van de instellingen.
- Bagatelliseren, minimaliseren van de problemen.

De hulpverleners & raadsonderzoekers

- Zij vinden dat de Turkse jongeren de problematiek afschuiven aan hun cultuur en geloof. De jongeren zijn opmerkelijk heel gevoelig op dit onderwerp.
- De taalbarrière kan een belemmerende factor vormen.
- De ouders kunnen de problematieken bagatelliseren en minimaliseren.
- De verantwoordelijkheid van de opvoeding wordt soms afgeschoven op de hulpverleners.
- Er is een duidelijke rolverdeling in het gezin. De moeder is meer op de voorgrond, de vader is op de achtergrond. Toch luisteren de Turkse jongeren meer naar de vader.

Allochtone hulpverlener bij een allochtone cliënt

- 77% van de jongeren wil liever een allochtone hulpverlener.
- 100% van de ouders wil ook liever een allochtone hulpverlener.
- De raadsonderzoekers geven aan dat een allochtone hulpverlener beter kan aansluiten bij de doelgroep.
- De jeugdreclasseerders vinden dat een allochtone cliënt niet per definitie beter af is met een allochtone hulpverlener.
- De heer van Acker heeft dezelfde mening als de jeugdreclasseerders.

Aanbevelingen aan de hulpverlener

- De registratie door bijvoorbeeld de gemeente maar ook de politie kan beter.
- Er kan meer onderzoek verricht worden naar deze doelgroep om ze beter te kunnen begrijpen. Hierdoor kan de hulpverlening ook beter op de doelgroep inspelen.
- De hulpverleners kunnen meer en ook beter geschoold worden in de interculturele communicatie en in de problematieken die er spelen bij de doelgroep.
- De hulpverleners kunnen leren om vanuit een dubbel perspectief een situatie te bekijken.
- De straf die wordt opgelegd werkt niet bij de Turkse jongeren. Hier kan meer onderzoek naar verricht worden. Er kan gekeken worden welke stoffen wel werken.

Houding/ attitude van hulpverlener

- Het is onmogelijk om alles te weten over de culturele achtergronden van een cliënt. Het is belangrijker dat de hulpverlener een open houding aanneemt tijdens de gesprekken, waar de familie ongeacht hun achtergrond betrokken worden bij het proces.

Inlevingsvermogen en begrip

- Meer begrip opbrengen voor Nederlands taalgebruik van de Turkse ouders en verdieping in de sociale achtergrond.
- Erkennen dat de Turkse jongeren en de ouders moeite hebben hen te begrijpen en dat zij zich niet helemaal bloot geven.
- Voorwaarde voor een succesvolle dienstverlening is dat je elkaar begrijpt en openstaat zodat er uitwisseling en overdracht kan plaatsvinden.
- Inleven in de knelpunten waarin de Turkse jongeren zich kunnen bevinden.

Vertrouwensband creëren

Wij geven enkele tips waardoor de vertrouwensband tussen de partijen versterkt kunnen worden.

- Neem een open houding aan.
- Neem de tijd voor het opbouwen van een vertrouwensband.
- Toon belangstelling voor de achtergrond van de Turkse cliënt of de ouders.
- Betrek de ouders in het gesprek.
- Toon respect voor de cliënt, beschouw de cliënt als een gelijkwaardig gesprekspartner.
- Luister goed naar het verhaal van de cliënt en laat merken dat je luistert.

Praktische omgang

Hieronder geven wij enkele tips waardoor het gesprek verbeterd kan worden.

- Het geven van een hand is niet altijd toegestaan vanwege religieuze redenen. Dit kan vooral voorkomen bij de vrouw, als die in aanwezigheid is met haar man en de hulpverlener. Vraag het of laat de vrouw zelf het initiatief nemen.
- Doe je schoenen uit bij een huisbezoek. Dit is al een vorm van respect waardoor de binnenkomst prettiger wordt ervaren bij het gezin.
- Ga flexibel om met tijden, let wel op dat het niet te flexibel wordt.

Mondelinge communicatie

Hieronder geven wij enkele tips hierover:

- Spreek in korte zinnen vooral bij ouders.
- Pas het taalgebruik aan aan het niveau van de cliënt en/ of ouders, zonder betuttelend of kinderlijk over te komen.
- Stel open vragen: hoe, wat, wie, waar?
- Gebruik geen abstracte taal of beelden, spreekwoorden en vakjargon.
- Probeer beelden en metaforen van de Turkse cliënt en de ouders te begrijpen. Stel hier vragen over en ga er op in.
- Herhaal de gegeven informatie regelmatig.
- Controleer of de ouders de informatie begrepen hebben.
- Let op non-verbale signalen van de Turkse jongeren en de ouders.

Inzet van (familie of) kinderen als tolk

- Kinderen treden vaak als tolk op bij de hulpverleners als hun ouders het Nederlands niet genoeg beheersen, ga hier voorzichtig mee om.
- Laat geen jonge kinderen vertalen, vanwege de vervaging van rollen, bijvoorbeeld van ouders ten aanzien van kinderen.
- Een te letterlijke vertaling kan tot misverstanden leiden.
- De ouders kunnen zich geremd voelen om hun problemen naar voren te brengen.
- Voor familieleden kan tolken een psychische belasting zijn,
- Schakel bij voorkeur een professionele tolk in via het Tolk- en Vertaaleencentrum.

Rollen vader en moeder

- Wat opmerkelijk is, is de houding en gedrag van deze jongeren wanneer zijn ouders, maar vooral wanneer vaders aanwezig zijn tijdens de gesprekken. De jongeren luisteren eerder naar de vader en spreken de vader minder tegen. De vader kan vaker betrokken worden bij het hulpverleningsproces.

Respect

- Respect betekent: *"Eerbied uit hoogachting of angst."* (van Dale, 1999). De hulpverleners moeten meer inspelen op respect en hier meer mee omgaan.

Schuld of schaamte gevoelens

- Bijna alle jongeren maar ook de ouders hebben eerder schaamtegevoelens dan schuldgevoelens. De hulpverleners kunnen meer op deze gevoelens inspelen.
- De hulpverlening kan niet alleen het individu behandelen. Zij kunnen meer de betrokken partijen erin betrekken. De individualistische benadering werkt niet voldoende.

Vrouwelijke en mannelijke hulpverleners

- Vrouwelijke hulpverleners moeten serieuzer genomen worden. Wij kunnen hier geen antwoord op geven, maar hier kan wel meer onderzoek naar verricht worden.

Wanneer de hulpverlener deze conclusies in acht neemt en de aanbevelingen kan toepassen, kan er een betere vorm van communicatie optreden tussen de hulpverleners en de tweede generatie Turkse jongeren.

Literatuurlijst

- Acker, J. van. (1998). *Jeugdcriminaliteit: Feiten en mythen over een beperkt probleem*, (eerste druk). Houten/ Diegem, Bohn Stafleu Van Loghum.
- Acker, J. van. (2002). *Zorgenkinderen: Omgaan met opvoedingsproblemen*.
- Acker, J. van. (maart 2008). *De aanpak van Marokkaanse delinquenten en andere harde kernjongeren*. <http://users.skwet.be/bk337022/adviesm^irokk.h1ml>. Geraadpleegd op 19-03-2008.
- Acker, J. van. (maart 2008). *De basishouding van de hulpverlener*. <http://users.skvnet.be^k337022^asishouding.html>. Geraadpleegd op 19-03-2008.
- Bootsma, J. (2002). *Maatschappelijk werk in model* (eerste druk).
- Bureau Jeugdzorg, (2006). *Handboek Jeugdreclassering: Programma aanpak jeugdcriminaliteit Jeugd terecht*.
Bureau Jeugdzorg, (2006). *Handboek voor de Jeugdreclassering. Samenvatting handboek, Programma aanpak jeugdcriminaliteit Jeugd terecht*. Montfoort, Ministerie van Justitie.
- Bureau Jeugdzorg Overijssel, (februari 2007). *Jeugdreclassering voor ouders/ opvoeders, versie 4*.
CBS. (1999). *Standaarddefinitie allochtonen*.
Delfos, M.F. (1999). *Ontwikkeling in vogelvlucht*.
- Geerts, G., Boon, T. den. (1999). *Van Dole Groot woordenboek der Nederlandse taal* (dertienste herziene uitgave).
- Gemeente Deventer. (2007). *Statistisch jaarboek Deventer*.
- Graaff, F. de., Keulen, A. van. (1993). *Intercultureel opvoeden*.
- Heuvelman, A., Gutteling, J., Drossaert, S. (2004). *Psychologie* (vijfde herziene druk).
- Hirschi, T. (1969). *Causes of Delinquency*. Berkeley. University of California Press.
- Hoffinan, F. (2002). *Interculturele gespreksvoering*.
Hoffman, E. (2002). *Interculturele gespreksvoering: Theorie en praktijk van het TOPOI-model*.
Hofstede, G., Hofstede, G.J. (2005). *Allemaal andersdenkenden; omgaan met cultuurverschillen* (achttiende druk).
Jansen, J.J.G. (1998). *Nieuwe Inleiding tot de islam*.
- Janssen, J.H.G. (2000). *De nieuwe code gedecodeerd: maatschappelijk werk en beroepsethiek* (vijfde druk).
- Janssen, L. (2000), *Strafrecht* (derde druk).
- Kohnstamrn, R. (2002). *Kleine ontwikkelingspsychologie I het jonge kind*. Bohn Stafleu Van Loghum.
Kohnstamrn, R. (2002). *Kleine ontwikkelingspsychologie II de schoolleeftijd*. Bohn Stafleu Van Loghum.
- Laan, A.M. van der., Blom, M. van der. (2006). *Jeugddelinquentie: risico 's en bescherming. Bevindingen uit de WODC Monitor*.
- Man, L. de., Boeck, X. de. (2005). *Gedragswetenschappen 4* (eerste editie).
Matsumoto, D. (1998). *Psychologie vanuit cultureel perspectief*.
- Merton, R. (1967). *Social theory and social structure* (elfde druk).
- Nijsten, C. (1998). *Opvoeding in Turkse gezinnen in Nederland* (eerste druk).
- Nederlandse Vereniging van Maatschappelijk Werkers (NVMW), (2006). *Beroepsprofiel van de maatschappelijk werker*.
- Ploeg, J.D. van der. (1997). *Gedragsproblemen, ontwikkelingen en risico 's*. (zevende druk) Rotterdam: Lemniscaat.

- Pinto, D. (1990). *Interculturele communicatie: drie-stappenmethode voor het doeltreffend overbruggen en managen van cultuurverschillen*. Bohn e.a., Houten.
- Pinto, D. (1994). *Interculturele Communicatie*, (tweede druk). Bohn Stafleu van Loghum.
 - Pinto, D. (1994). *Interculturele communicatie*. Houten.
 - Ploeg, J.D. van der. (1997). *Gedragsproblemen: ontwikkelingen en risico 's*.
 - Renkema, J. (2005). *Schrijfwijzer* (vierde druk). Sdu uitgevers.
 - Rigter, J. (1998). *Het palet van de psychologie*, (derde druk).
 - Sutherland, E. H., Cressey, D. R. (1960). *Principles of criminology*.
 - Trompenaars, F. (1993). *Zaken doen over de grens. Leren omgaan met andere culturen*.
 - Wolter, W., Graaf, N.D. de. (2006). *Maatschappelijke problemen: beschrijvingen en verklaringen* (tweede druk).

Praktijkbronnen:

- Anoniem; 2 jeugdreclasseerders, Bureau Jeugdzorg Overijssel, Zwolle.
- Anoniem; 1 stagiaire jeugdreclasseerder, Bureau Jeugdzorg Overijssel, Zwolle.
- Anoniem; 2 raadsonderzoekers, Raad voor de Kinderbescherming, Zwolle.
- Anoniem; 13 tweede generatie Turkse jongeren, Deventer.
- Anoniem; 10 Turkse ouders, Deventer.

Onze scriptie is nagekeken door de Nederlandse docent:

Kompier-Katerborg, F.J.(2008). Christelijke Hogeschool Windesheim.

Bijlage 1

Procedure naar aanleiding van de casus Ahmed

Hieronder staat in grote lijnen beschreven wat er gebeurt als een jongere verdacht wordt van een strafbaar feit en de rol van de betrokken instanties.

Politie Deventer

Verhoor

Als een jongere verdacht wordt van een strafbaar feit, volgt een verhoor door de politie. De politie onderzoekt de aanleiding van het gepleegde delict en wat de jongere precies gedaan heeft, hi bepaalde gevallen, bijvoorbeeld bij een klein vergrijp, kan de politie de jongere met een waarschuwing naar huis sturen.

Proces-verbaal

In zwaardere gevallen maakt de politie meestal een proces-verbaal op. Daarin staat wat de jongere over zijn delict aan de politie heeft verteld. De verklaringen van eventuele getuigen of slachtoffers worden er in opgenomen. De politie stuurt het proces-verbaal naar de officier van justitie. Ook de Raad voor de Kinderbescherming krijgt bericht over het proces-verbaal. Daarna start de Raad voor de Kinderbescherming een onderzoek. De politie, de officier van justitie en de Raad voor de Kinderbescherming overleggen minimaal eens in de twee weken over alle strafzaken van alle jongeren uit hun regio.

De politie Deventer kam niet meewerken aan ons onderzoek door gegevens te verstrekken over de hoeveelheid criminaliteit onder de tweede generatie Turkse jongeren. Het onderstaande citaat wordt weergegeven door een medewerker van de afdeling communicatie & voorlichting.

"Over het aantal Turkse jongeren dat in aanraking is gekomen met criminaliteit in Deventer geven wij geen cijfers. Op basis van kale cijfers kunnen geen conclusies worden getrokken en bovendien maken wij in het algemeen geen onderscheid in verdachten naar bevolkingsgroep. Met andere woorden: ik kan je helaas niet van dienst zijn. " (Politie IJsselland, 4 april 2008)

Raad voor de Kinderbescherming

Nadat Ahmed opgepakt en verhoord is, wordt de Raad voor de Kinderbescherming ingeschakeld. "De Raad voor de Kinderbescherming is een onderdeel van de ministerie van justitie. Zij zijn er om bescherming te bieden aan kinderen van 0 tot 18 jaar. De Raad voor de Kinderbescherming heeft een afdeling strafzaken die zich bezig houdt met jongeren tussen de 12 en 18 jaar die volgens de wet een strafbaar feit hebben gepleegd." (Ministerie van justitie, Raad voor de Kinderbescherming, februari 2008)

Jeugdstrafzaken

Wanneer een jongere vanwege een strafbaar feit een proces-verbaal krijgt of in verzekering wordt gesteld, brengt de politie de Raad voor de Kinderbescherming daarvan op de hoogte. De Raad voor de Kinderbescherming kan vervolgens een onderzoek uitvoeren om de officier van justitie, en zo nodig de kinderrechter, te informeren over de jongere. Verder adviseert de Raad voor de ICinderbescherming hen over de eventuele straf en hulpverlening.

Officier van justitie en kinderrechter

De officier van justitie bekijkt of de jongere gestraft moet worden. Zijn oordeel hangt onder andere af van de ernst van de zaak. De officier van justitie kan zelf een straf opleggen, maar kan ook besluiten dat de jongere voor de kinderrechter moet verschijnen. In dat geval beslist de rechter of de jongere een straf krijgt.

Beslissing

Uiteindelijk beoordeelt de rechter of bewezen is dat de jongere het strafbare feit heeft gepleegd. Is dat niet aangetoond, dan wordt de jongere vrijgesproken. Als er wordt bewezen dat de jongere schuldig is, dan neemt de rechter binnen twee weken een beslissing over een reactie op het strafbare feit. De jongere krijgt bijvoorbeeld een geldboete, taakstraf, gevangenisstraf of een behandeling opgelegd.

De rol van de Raad voor de Kinderbescherming*Het onderzoek*

De Raad voor de Kinderbescherming brengt de situatie van de jongere en zijn gezin in kaart. Zijn er moeilijkheden in het gezin of persoonlijke problemen, dan zoekt de raadsonderzoeker samen met de ouders en de jongere naar een oplossing. De raadsonderzoeker neemt beslissingen in overleg met anderen. De werkwijze van de Raad voor de Kinderbescherming is officieel vastgelegd.

Vaak is een melding van een proces-verbaal of in verzekeringstelling van een minderjarige voor de Raad voor de Kinderbescherming aanleiding voor een systematisch onderzoek naar het kind en zijn omstandigheden. Het onderzoek wordt uitgevoerd door een raadsonderzoeker. Een belangrijk onderdeel van het onderzoek is een gezamenlijk gesprek met de ouders en de jongere, of met ieder afzonderlijk. Het doel van het gesprek is om meer te weten te komen over de persoonlijke omstandigheden van de jongere. Bij de gesprekken wordt een uitgebreide vragenlijst gebruikt. Dat gebeurt meestal als de Raad voor de Kinderbescherming voor het eerst bij een strafzaak van een jongere ingeschakeld wordt.

De raadsonderzoeker praat tevens met andere mensen die hem over de jongere kunnen informeren, zoals een leerkracht. Vaak zijn deze gesprekken voor de raadsonderzoeker voldoende om een goed beeld te krijgen van de jongere.

Vervolgonderzoek

In sommige gevallen is meer onderzoek nodig. Dit kan voorkomen als er niet genoeg informatie is, of omdat er sprake is van meerdere problemen. In deze gevallen kan de Raad voor de Kinderbescherming of de rechter besluiten om de jongere te laten onderzoeken. Deze onderzoeken kunnen verricht worden door een speciale deskundige, zoals een psycholoog of psychiater. Dit heet een persoonlijkheidsonderzoek.

Problemen

Soms is strafbaar gedrag een signaal van bepaalde moeilijkheden. Een jongere heeft bijvoorbeeld persoonlijke problemen of het gaat niet goed in het gezin of op school. De raadsonderzoeker onderzoekt daarom of de jongere dergelijke 'achterliggende problemen' heeft. Het doel daarvan is om zo nodig de hulpverlening aan de jongere op gang te brengen en daarmee herhaling van zijn strafbare gedrag te voorkomen.

Het rapport

Een onderzoek wordt afgesloten met een rapport, waarin de raadsonderzoeker de conclusie en het strafadvies van de Raad voor de Kinderbescherming vermeldt.

De raadsonderzoeker kan zijn onderzoek afsluiten met een brief, maar meestal wordt een rapport opgesteld. Daarin wordt het verloop van het onderzoek beschreven en de informatie die anderen hebben gegeven. Daarnaast geeft de raadsonderzoeker de mening van de ouders en de jongere weer. Verder kunnen de conclusies worden vermeld die de raadsonderzoeker getrokken heeft uit de situatie. Het rapport wordt afgesloten met een strafadvies aan de officier van justitie en eventueel aan de kinderrechter.

Het rapport wordt tevens opgestuurd naar de ouders en de jongere, waarna zij beiden een reactie kunnen geven. De opmerkingen worden aan het definitieve rapport toegevoegd of nagezonden aan de officier van justitie en aan de rechter.

Het strafadvies

De Raad voor de Kinderbescherming brengt een strafadvies uit aan de officier van justitie en aan de rechter. De Raad voor de Kinderbescherming wil met dit strafadvies bereiken dat de jongere niet opnieuw een strafbaar feit pleegt. Als daar aanleiding toe is, worden ook aanbevelingen gedaan om persoonlijke of gezinsproblemen op te lossen.

In het onderzoeksrapport adviseert de Raad voor de Kinderbescherming over de straf die opvoedkundig gezien het beste is voor de jongere. Het is belangrijk dat de jongere iets leert van zijn straf, zodat hij in de toekomst niet met criminaliteit in aanraking komt. Het rapport kan een advies bevatten over verder onderzoek of over noodzakelijke begeleiding van de jongere, zoals inschakeling van de jeugdreclassering. De officier van justitie en de rechter gebruiken de adviezen bij hun afwegingen. Zij zijn echter onafhankelijke functionarissen die zelfbepalen of zij het advies van de Raad voor de Kinderbescherming overnemen.

Wanneer de officier van justitie of de kinderrechter besluiten om in de zaak van de jongere begeleiding op te leggen, wordt deze zaak overgedragen aan Bureau Jeugdzorg, afdeling Jeugdreclassering.

Bureau Jeugdzorg Overijssel

Een citaat uit de casus:

"De raadsonderzoeker heeft een onderzoeksrapport opgesteld. Daarin staat vermeldt hoe het delict is ontstaan, wie Ahmed is, hoe zijn thuis situatie is, wat zijn ouders van hem vinden en hoe hij op school presteert. Deze rapportage komt binnen bij Bureau Jeugdzorg Overijssel afdeling jeugdreclassering. De schorsingsvoorwaarde voor Ahmed is dat hij contact moet houden en zich moet laten begeleiden door de jeugdreclasserder van Bureau Jeugdzorg Overijssel."

"Bureau Jeugdzorg Overijssel helpt jeugdigen bij het oplossen van problemen, tijdens het volwassen worden. Zij geven aandacht, begeleiding en bescherming wanneer dat nodig is. Nauwe samenwerking met opvoeders en ketenpartners garandeert een passend, persoonlijk en professioneel begeleiding." (Bureau Jeugdzorg Overijssel, februari 2007)

De medewerkers van de jeugdreclassering helpen en begeleiden jeugdigen van 12 tot 18 jaar die met de politie en/ of justitie in aanraking zijn gekomen.

Als een jongere met de politie in aanraking is gekomen, kan de Raad voor de Kinderbescherming aan de afdeling jeugdreclassering, opdracht geven om hem of haar te begeleiden. Ook de officier van justitie, de kinderrechter en de directeur van een Justitiële Jeugdinrichting kunnen een kind naast een voorwaardelijke straftoezicht en begeleiding door jeugdreclassering adviseren dan wel opleggen.

Begeleiding door jeugdreclassering kan zowel binnen een vrijwillig als binnen een gedwongen kader plaatsvinden. Begeleiding binnen een gedwongen kader kan alleen opgelegd worden door de kinderrechter en de officier van justitie.

De rol van jeugdreclassering

Wanneer een jongere is aangemeld bij de jeugdreclassering, gaat een medewerker van deze afdeling de jongere begeleiden. Dit kan op verschillende manieren. Om erachter te komen wat de beste manier is, bekijkt de jeugdreclasserder eerst samen met de jongere en de ouders of er problemen zijn waarmee de jeugdreclassering kan helpen. Dat kunnen problemen zijn die te maken hebben met de situatie op het werk, op school of in het gezin, maar bijvoorbeeld ook met de manier waarop de jongeren zijn vrije tijd doorbrengen.

Samen met de jongere en de ouders bekijkt de jeugdreclasserder hoe zij moeilijkheden kunnen voorkomen en welke veranderingen daarvoor nodig zijn. De bedoeling van deze hulp en begeleiding is, dat het beter gaat met de jongere en dat hij/zij niet meer met de politie in aanraking komt.

Rapporteren

Als een jongere nog bij de kinderrechter op de (strai)zitting moet komen, kan de jeugdreclasserder een rapport maken voor de rechter. Daarin staat hoe de jongere tot het strafbare feit is gekomen. De rechter kan vervolgens bij zijn uitspraak rekening houden met de persoonlijke omstandigheden van de jongere.

In dit rapport staan de volgende punten aangegeven:

- Wat heeft de jonger toe nu toe gedaan om verandering te brengen in zijn situatie, bijvoorbeeld aanpakken van zijn problemen?
- De jeugdreclasserder geeft advies of voorstel voor de straf, bijvoorbeeld een leerstraf, een werkstraf of een behandeling.
- De jeugdreclasserder geeft aan of er langer hulp nodig is en of de jongere en de ouders eraan willen meewerken.

Wanneer de jongere zijn straf wil afronden, zou hij bereid moeten zijn om mee te werken aan de begeleiding vanuit de jeugdreclassering.

Wanneer de jongere zich niet aan de afgesproken regels houdt, dan loopt hij de kans weer opgepakt te worden. Dit wordt gemeld in het rapport voor de kinderrechter en er gelden dan geen verzachtende omstandigheden meer. Wanneer de begeleiding plaatsvindt tijdens de proeftijd en de jongere houdt zich niet aan de regels, dan is het mogelijk dat de voorwaardelijke straf wordt omgezet in een onvoorwaardelijke straf. De jongere zou dan alsnog zijn straf moeten uitzitten en hij gaat naar de Justitiële Jeugdinrichting.

Bijlage 2

Geschiedenis, de gastarbeiders in Nederland.

Voor de gastarbeiders is veel veranderd vanaf het moment dat ze naar Nederland zijn gekomen. Hieronder geven wij puntsgewijs de belangrijkste ontwikkelingen weer (Penninx, Münstermann, Entzinger, 1998).

- *De jaren zestig:*

In de jaren zestig zijn er Turkse gastarbeiders naar Nederland gekomen. Zij zijn in barakken en pensions ondergebracht. De gastarbeiders zijn met het idee gekomen om voor een bepaalde tijd in Nederland te blijven om geld te verdienen en weer terug te keren naar hun land van herkomst. De Nederlandse regering gaat er van uit dat de gastarbeiders hier voor een bepaalde tijd zullen verblijven. Hierdoor heeft de regeling geen integratiebeleid voor hen ingevoerd. Dit betekent voor de gastarbeiders dat zij niet worden opgenomen in de Nederlandse bevolking.

- *De jaren zeventig:*

In de jaren zeventig is het aanbod van werk afgenomen door de oliecrisis en het groeiende aantal werkende vrouwen. De economie in Turkije en Marokko verbetert niet, dus veel gastarbeiders besluiten om nog een periode in Nederland te verblijven om geld te kunnen verdienen. De gastarbeiders krijgen de kans om hun vrouw en kinderen over te laten komen naar Nederland, dit wordt gezinshereniging genoemd. De Nederlandse regering ziet dit als een tijdelijke situatie en verwacht dat de gastarbeiders met hun gezin uiteindelijk weer terug keren naar het land van herkomst. Hierdoor vindt de regering dat de gastarbeiders hun eigen normen, waarden en cultuur moet behouden.

- *De jaren tachtig en negentig:*

In de jaren tachtig gaat het niet goed met de Nederlandse economie. Er is minder werkgelegenheid voor de gastarbeiders en daardoor kunnen zij weinig geld verdienen. Om terugkeer naar het land van herkomst is voor hen geen optie, omdat daar nog minder werk is voor nog minder salaris. De gastarbeiders besluiten om in Nederland te blijven wonen met hun gezinnen.

De Nederlandse regering merkt dat de gastarbeiders die in Nederland wonen niet meer terug willen naar hun land van herkomst. Hierdoor besluit de Nederlandse regering dat de buitenlanders die in Nederland verblijven zich moeten integreren. Zij moeten zich aanpassen aan de Nederlandse cultuur. De buitenlanders moeten naar school om de taal te kunnen leren. Zij moeten meedraaien in de maatschappij en onderdeel worden van de Nederlandse bevolking.

- *2000 en heden:*

Het valt de Nederlandse regering op dat er veel Turkse jongeren trouwen met iemand uit het land van herkomst. Door de voltrekking van een huwelijk besluiten de paren om in Nederland te gaan wonen. De partner uit Turkije wordt door gezinsvorming naar Nederland gehaald. Zij hebben geen verplichtingen en kunnen moeilijk meedraaien in de Nederlandse samenleving. In de politiek wordt een andere discussie gevoerd. Men vindt dat de jongeren hun partners ook hier in Nederland moeten kunnen kiezen. Daarom is op 1 januari 2007 de nieuwe Wet Inburgering ingevoerd.

Door deze wet werden bepaalde groepen nieuwkomers en de groepen die hier aanwezig waren, verplicht in te burgeren. Alle vreemdelingen van 16 tot 65 jaar, die als nieuwkomer of de huidige aanwezige groepen, duurzaam in Nederland mogen verblijven, krijgen de inburgeringsplicht. De inburgeringsplicht is voldaan wanneer het inburgeringsexamen met succes is afgelegd.

Bijlage 3

Methodieken Bureau Jeugdzorg Overijssel

Hieronder geven wij de beschrijving van de verschillende methodieken weer.

Taakgericht werken

De methodieken die gebruikt worden zijn gericht op probleemgerichtheid en structurering. Er wordt gewerkt met taakgerichtheid. Hierbij wordt er gekeken naar welke taken de jongere aankan. Het zijn jongeren van puberteit tot jongvolwassen. Er wordt gekeken naar de verschillende levensgebieden van de jongeren. Hierbij kan gewerkt worden met verschillende opdrachten die jongeren moeten uitvoeren. Er kan bijvoorbeeld gedacht worden aan; inschrijven op een school of inschrijven bij verschillende uitzendbureaus voor het vinden van werk.

Systeemgericht werken

Er wordt systeemgericht gewerkt. De jeugdreclassering is er van overtuigd dat men met het hele gezinsysteem meer kan bereiken dan met individuele hulpverlening, dit bevestigt het handboek van de jeugdreclassering (2006). De hulpverlening is erop gericht dat de jongere na het beëindigen van de hulpverlening zich verder kan ontwikkelen in zijn systeem.

Hiervan geven wij een praktijkvoorbeeld:

Akin wordt door de jeugdreclassering begeleid. Het gaat thuis, op school en in zijn vrije tijd niet goed met hem. Hij accepteert geen gezag van zijn ouders. De jeugdreclasserder bespreekt met Akin en zijn ouders dat hij aan zijn problemen moet werken. Hij en zijn ouders zouden in het vervolg situaties anders moeten aanpakken om zo problemen te voorkomen. Akin hoort zich aan de afspraken thuis te houden. De jeugdreclasserder geeft tips en adviezen aan ouders hoe Akin het beste kunnen benaderen. De jeugdreclasserder bespreekt met Akin hoe hij zijn dagen vult en hoe het met hem gaat. Ook bespreekt hij hoe Akin zijn problemen aanpakt en/of deze verminderen. De hulpverlener treedt in eerste instantie veel op de voorgrond zodat hij kan weten wie wat en hoe moet aanpakken. Naarmate de tijd verstrijkt en gezinsleden weten wat ze te doen staan, treedt de hulpverlener op de achtergrond. De hulpverlener laat dan het gezin zelfstandig functioneren zodat ouders in de ouderrol blijven en Akin gezag van hen aanneemt.

Rationeel-Emotieve-Therapie (RET)

De RET (Rationeel-Emotieve-Therapie) is een methode om ongewenst gedrag of emoties van jezelf om te buigen naar meer effectief gedrag of effectievere emoties. Dat houdt in dat je effectiever wordt door je gedachten ('ratio') te veranderen. Hierdoor is het mogelijk dat een jongere die scenario's bedenkt en onzeker wordt, zich zelfverzekerder kan voelen. Om een verduidelijking te geven beschrijven wij hieronder een praktijkvoorbeeld:

'De hulpverlener merkt dat Sevil irrationele gedachten heeft over ruzies. Zij is daarom bang om nog wat aan haar ouders te vertellen. Ze maakt scenario's in haar hoofd die haar onzeker maken. De hulpverlener heeft geprobeerd om dit in kaart te brengen waardoor het gedrag van Sevil voor haarzelf inzichtelijker wordt. De hulpverlener heeft met Sevil rollenspellen gespeeld waardoor zij zelfverzekerder is geworden.'

Ecologische benadering

Er wordt ook gebruik gemaakt van de ecologische benadering, hierbij kan worden gedacht aan het netwerk van een cliënt. Het netwerk van een cliënt kan een belangrijke rol spelen voor in de hulpverlening.

Een praktijkvoorbeeld:

'Gül heeft helemaal geen vrienden. Voorheen was zij altijd thuis en deed niets. De hulpverlener kreeg het idee dat Gül geïsoleerd was. De moeder van Gül vindt het maar niets dat Gül de hele dag thuis zit, aan de andere kant helpt ze moeder wel mee in het huishouden. Zij geeft aan dat zij wil werken, maar zij kan geen werk vinden. De hulpverlener heeft met Gül over deze bovengenoemde situatie een gesprek gevoerd. In dat gesprek geeft de hulpverlener aan dat zij bereid is om Gül te helpen. Gül wil dit niet. Een week later heeft Gül een baan gevonden. Zij gaat ook naar de sportschool en heeft het erg naar haar zin. Dit doet zij al voordat de hulpverlener in beeld is. Na de zomervakantie begint Gül met een opleiding. Wanneer het op al deze gebieden goed zal gaan met Gül, denkt de hulpverlener dat Gül een netwerk kan opbouwen waar ze veel aan heeft. Hierdoor zou zij uit haar isolement komen waardoor zij zich verder kan ontwikkelen, (stage ervaring K.Özgelik,2006-2007)'

De jeugdreclasserder werkt met jongeren in een gedwongen context. De jongere krijgt straf en moet zich aan allerlei voorwaarden en afspraken houden, Ook Toezicht en Begeleiding - in principe vrijwillig- is een vorm van begeleiding die zich sterk aan de jongere opdringt. Naast dit gedwongen kader -- het juridisch of normatief perspectief- is er een inhoudelijk perspectief. De jongere heeft recht op een participatie in een gezin, school, buurt en in de samenleving om zich ontwikkelen en zijn leven op te bouwen. De jongere is nog minderjarig, en daarom heeft de jeugdreclassering naast een juridische ook een pedagogische taak. De jeugdreclasserder moet beide taken in zijn werk combineren. Door de bedreigende participatie van de jongere te helpen opheffen, wordt ook de recidivekans kleiner. Om de participatie te bevorderen, moet de jeugdreclasserder in individuele trajecten met jongeren evidence-based methoden en middelen op maat inzetten. Dit kan door het gebruik maken van beproefde middelen en effectieve interventies. Daarnaast gebruikt de jeugdreclasserder een aantal middelen die niet altijd evidence-based zijn, maar gewoonweg noodzakelijk om de begeleiding in gang te zetten en te houden bijvoorbeeld middelen als onderhandelen, organiseren, omgaan met een crisis, beslissingen nemen en casemanagement. Dit zijn vormen van practice-based middelen (Handboek voor de Jeugdreclassering, 2006).

De jeugdreclasserder moet drie routes met elke jongeren doorlopen in de fasen die van toepassing zijn op de hulpverlening. Deze zijn verdeeld onder de volgende fasen:

1. De fase van diagnostiek, voorbeeld: De Raad voor de Kinderbescherming en indien de jongere is gedetineerd, de JJI doen voorwerk voor de jeugdreclasserder. Zij voeren de beschrijvende en verklarende diagnostiek uit waar de jeugdreclasserder op voortbouwt. Voor de handelingsgerichte diagnostiek. Hierin wordt vastgesteld wat er moet gebeuren en hoe dat aangepakt moet worden.
2. De fase van planvorming
3. De fase van uitvoering en evaluatie / afsluiting

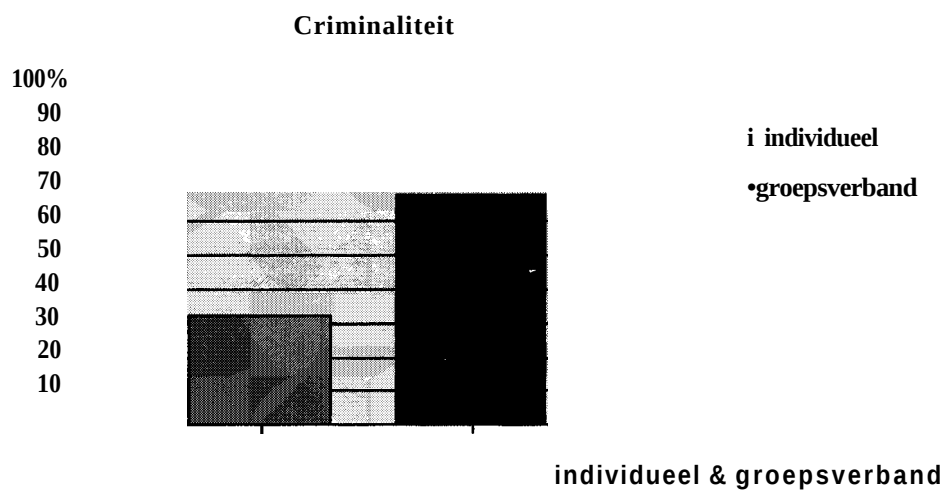
Daarnaast heb je een normatieve route, een wetenschappelijke route en een pragmatische route. Zij zijn alle drie vereist in de hulpverleningsproces. De normatieve en wetenschappelijke route zijn nodig om de juiste doelen en de weg daarheen vast te stellen. De pragmatische route opent de weg en biedt de beide andere routes belangrijk informatie en inzichten om op maat en verantwoord te kunnen werken. De drie routes vormen met de fasen van de begeleiding het skelet van de methode jeugdreclassering. (Handboek voor de Jeugdreclassering, 2006, p.9)

¹ Stage ervaring Özgelik, K. 2006-2007 bij Bureau Jeugdzorg Overijssel afdeling Jeugdreclassering

Bijlage 4

Tabellen

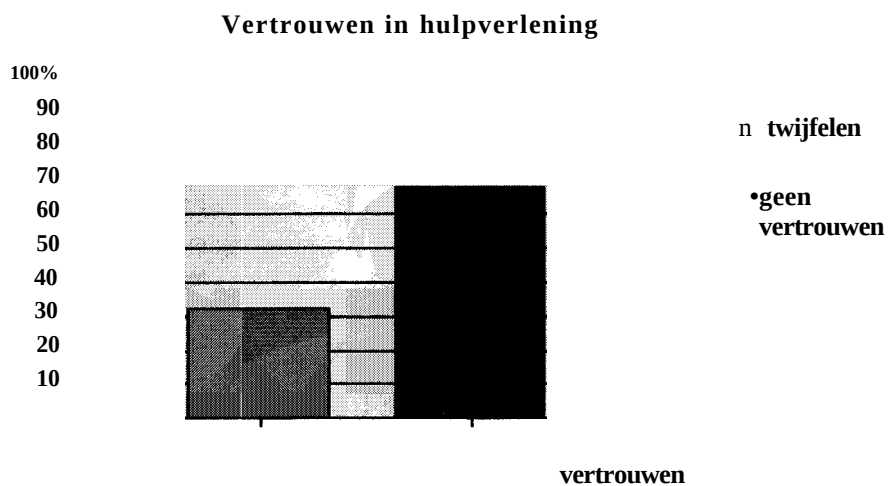
Tabel 1: Criminaliteit individueel & groepsverband

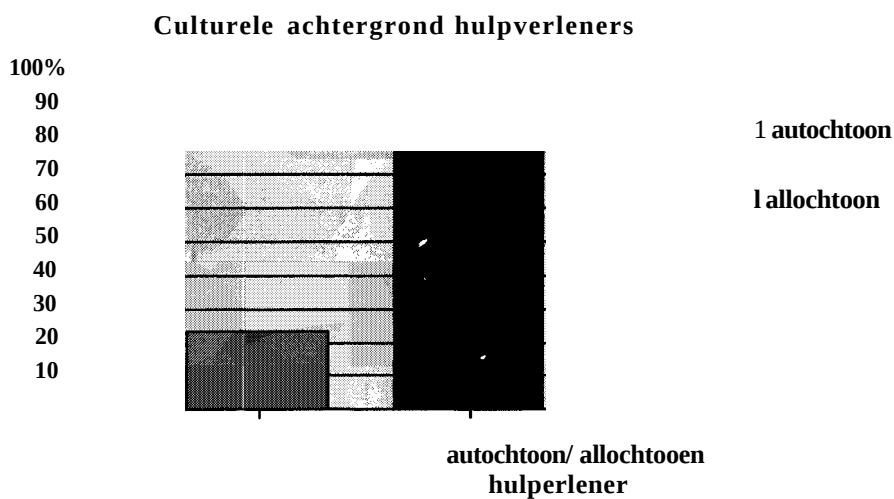
Tabel 2: Vormen van delicten

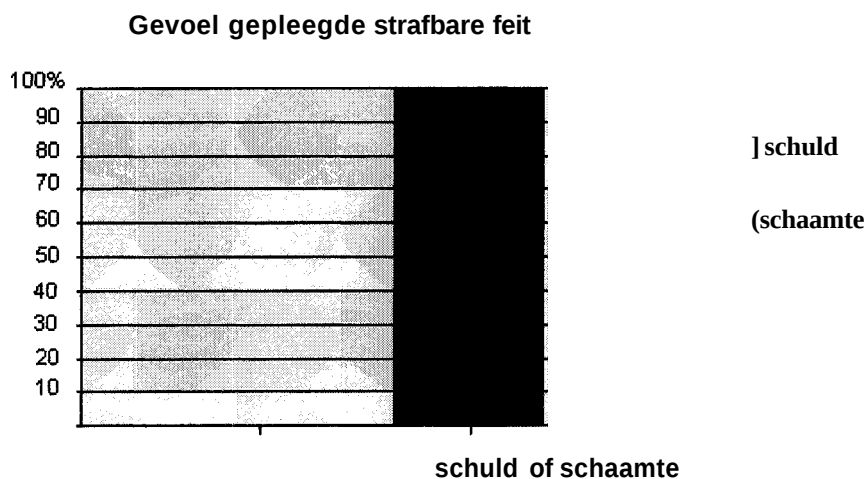
Tabel 3: Vertrouwen in de hulpverlening

Tabel 4: Culturele achtergrond hulpverleners

Tabel 5: Gevoel gepleegde strafbare feit

Bijlage 5

Interview Juliaan Van Acker

De heer van Acker heeft veel met allochtonen gewerkt, waaronder een aantal Turkse jongeren die met criminaliteit in aanraking zijn gekomen. Hij heeft ook boeken geschreven over criminaliteit die in het vakkenpakket van de opleiding Maatschappelijk Werk en Dienstverlening word aangeboden.

Met de heer van Acker hebben wij onze bevindingen en meningen gedeeld. Als eerst stelden wij hem de vraag of hij zijn visie over de criminaliteit onder de Turkse jongeren kan verklaren. Hierop gaf hij ons het volgende antwoord.

'Naar criminaliteit onder Turkse jongeren heb ikzelf geen specifiek onderzoek verricht. Ik denk over deze thematiek nog steeds veel na. Wellicht is het belangrijkste probleem een kwestie van respect. Hoe kan je allochtone jongeren in onze samenleving hun trots teruggeven? De negatieve beeldvorming maakt dit wel heel erg moeilijk. Dit geldt niet zozeer voor allochtone gezinnen met goed opgeleide ouders (en die komen er meer en meer), maar voor jongeren die opgroeien in kansarme gezinnen.

Meer en meer raak ik ervan overtuigd dat de Europese Unie beter moet samenwerken met moslimlanden (die ook een Unie zouden moeten vormen, al of niet als een kalifaat waarin de bloeiende islamitische cultuur van het verleden een nieuwe impuls krijgt). Binnen die samenwerking kan dan gezamenlijk gezocht worden naar oplossingen, in het bijzonder voor de enorme werkloosheid onder niet-westerse immigranten. Uit onderzoek weten we dat armoede in combinatie met wonen in achterstandswijken en veel stress een negatieve invloed heeft op de ouderlijke opvoedingsvaardigheden. De kinderen trekken dan meer en meer op met leeftijdgenoten, op straat, die vaak een negatieve invloed op elkaar hebben. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat deze jongeren niet ervaren dat zij in onze samenleving niet als 'overbodig' of 'zonder nut' worden beschouwd? Ik denk dat dit oorzaak is van veel ellende. Misschien lijkt dit voor jullie wat ver gezocht.

Kortom: de kern van het probleem is trots teruggeven en wederzijds respect. Dit vereist dat kansarme jongeren een toekomstperspectief wordt geboden waarin zij waardering zullen krijgen voor hun bijdrage. In deze tijd vereist dit meer en meer internationale samenwerking.' (van Acker, 4-2-2008)

Naar aanleiding van de boven genoemde antwoord van de heer van Acker hebben wij hem benaderd voor een interview. Hieronder volgen er een aantal vragen en antwoorden (van Acker, 4-2-2008).

Kan een hulpverlener rekening houden met de culturele achtergronden van allochtone cliënten?

Ik kom in scholen met 60 verschillende nationaliteiten; in het Gezinsproject Nijmegen hadden we gezinnen uit 27 verschillende etnische minderheden. Toen ik een training gaf aan Marokkaanse vrijwilligers ontdekte ik dat er een verschil is tussen Berbers en andere Marokkanen en dat deze groepen niet zo erg harmonisch met elkaar omgaan. Of wat te denken van een grote groep Turkse christenen in Mechelen (allemaal afkomstig uit een bergdorpje dat vernietigd werd door het Turkse leger) en met de andere Turken in die stad

ook geen goede maatjes zijn, enzovoort

Ik wil hiermee zeggen dat het ondoenbaar is om in de hulpverlening met al die identiteiten rekening te houden. Binnen de methodiek die ik heb ontwikkeld is dit echter niet zo'n groot probleem: de cliënt staat centraal en niet de therapeutische theorie of de verklaringstheorie. De hulpverlener is een bemiddelaar tussen de cliënt en diegenen met wie hij zich verbonden voelt. De problemen moet hij zelf samen met die mensen, leren op te lossen. De hulpverlener reikt hierbij de middelen aan. In mijn boek "Zorgenkinderen" wordt deze methodiek verduidelijkt en heb ik het ook over allochtone gezinnen.

Er komen echter wel waarden en normen om het hoekje kijken, omdat de doelen van de hulpverlener vrijwel altijd er op gebaseerd zijn. Maar als we kijken naar de essentiële waarden, dan zijn er geen wezenlijke verschillen tussen culturen en religies (bijv. medeleven met de mens in nood, of: doe niet aan een ander wat je niet wilt dat jou wordt aangedaan).'

Hoe is de communicatie tussen hulpverlener en Turkse (allochtone) cliënt tijdens een hulpverleningsproces.

'Respect en ondersteunend: Er wordt gewerkt aan de problemen zoals de cliënt die benoemt en naar doelen die passen in zijn cultuur.'

Zijn er dilemma's die ontstaan tijdens de hulpverleningsgesprekken met (allochtone) Turkse cliënten? Bijvoorbeeld met de cliënt ouders, sociale netwerken etc.

'Dit is moeilijk in het algemeen te beantwoorden. Vanuit mijn methodiek worden de meeste dilemma's vermeden. Mijn vrouwelijke medewerkers hadden soms wel problemen bij mannelijke cliënten (niet serieus genomen worden, mannen die afspraakjes willen maken), maar dat was eerder uitzonderlijk'.

Wordt er een verschil in de rol van de vader en de moeder ervaren tijdens de hulpverleningsgesprekken?

Ik heb hier te weinig specifieke ervaring met Turkse gezinnen om hier iets zinnigs over te zeggen. Ik heb er ook geen gericht onderzoek naar gedaan omdat we te veel verschillende allochtone gezinnen hadden. Wat vaak opviel: als de mannen erbij zijn zeggen de vrouwen niets; als met de vrouwen alleen gepraat wordt, dan getuigen ze van goed inzicht.'

Kan een allochtone hulpverlener beter het hulpverleningsproces begeleiden bij een allochtone cliënt? Licht toe?

'Daar heb ik mij altijd tegen verzet omdat dit een vorm van discriminatie of apartheid zou zijn. Als dit voor de hulpverlening moet gelden, zou dit dan ook moeten gelden voor allerlei andere maatschappelijke terreinen en dan kan iedere groep in een eigen getto gaan leven. De hulpverlening moet zodanig zijn dat de specifieke situatie van de cliënt uitgangspunt is en dat de cliënt leert hoe hij zelfde problemen kan oplossen. Zelf heb ik nooit problemen als hulpverlener in allochtone gezinnen; de mensen hebben gauw door dat je hen respecteert en dan zijn ze ook bereid naar jou te luisteren; bovendien kijk ik niet zozeer naar wat er allemaal fout gaat of welke problemen hun kind heeft, maar bouw ik verder op wat er goed gaat en op de talenten van het kind (suggestie om de grote schooluitval onder allochtonen te verminderen: die uitval is er niet omdat ze dommer zijn, maar omdat in het onderwijs onvoldoende wordt ingespeeld op hun vaardigheden en interesses).'

Bijlage 6

De basishouding van de hulpverlener

Van Acker heeft een eigen visie op de basishouding van de hulpverlener wanneer die hulp verleend aan een jongere. Volgens van Acker zou dit een goede manier van hulpverlener zijn: Hieronder beschrijven wij deze punten (Acker¹, 2008):

1. **De** hulpverlener is geen rechte* die moet oordelen en sancties opleggen.
2. **De** hulpverlener is ook geen ouder, broer, zus, partner of vriend van de jongere. Zijn relatie is van beperkte duur en voorwaardelijk. Hij gaat beroepshalve een relatie aan met in de tijd afgebakend doel.
3. **De** hulpverlener is ook niet iemand die de jongere met zijn therapeutische technieken zodanig moet manipuleren dat zijn gedrag verandert. Met therapeutische technieken, met conditionering, met overtuigingskracht, met het geven van inzicht, met het bewust maken van onbewuste processen of met gedragsbeïnvloedingsmethoden in het algemeen kan de hulpverlener niet veel bereiken of de veranderingen zijn niet duurzaam.
4. Het doel van de hulpverlening is dat de jongere het goede wil doen, dat hij zich verantwoordelijk tegenover de anderen wil gedragen.
5. Dit doel wordt bereikt als hij door een ander wordt "geïnspireerd" voor het goede. Dit lukt het best als de jongere een binding heeft met die ander en de ander om de jongere geeft, op een onvoorwaardelijke wijze.
6. De rol van de hulpverlener is die van bemiddelaar tussen de jongere en volwassenen die om hem geven, die hem kunnen inspireren voor het goede. Die volwassenen (gezinsleden, familieleden, vrienden van het gezin, leerkrachten, werkgevers) vormen het sociaal netwerk van de jongere.
7. De hulpverlener moet de volwassenen die het sociaal netwerk vormen van de jongere inspireren, adviseren en ondersteunen om hun verantwoordelijkheid ten aanzien van de jongere te blijven opnemen.
8. Als bemiddelaar moet de hulpverlener een inspirerend model zijn als iemand die barmhartig of lankmoedig is. Barmhartigheid betekent niet alleen dat men voor een ander iets doet, maar ook dat men er niets voor terugvraagt. Als de jongere door zijn verleden en de omstandigheden waarin hij verkeert er niet in slaagt zijn gedrag te veranderen, blijft de hulpverlener mild en geduldig.
9. In zijn barmhartigheid erkent de hulpverlener dat het goede begrensd is, dat de jongere kampt met zijn eigen beperkingen, maar tegelijkertijd blijft hij in vertrouwen de jongere en de volwassenen met wie die jongere een binding heeft, op een positieve wijze stimuleren om het goede te doen.

¹ Acker, J. van. (maart 2008). *De basishouding van de hulpverlener*.
http://users.skynet.be/bk33_7022/basishouding.html.

Bijlage 7

Interviewvragen Turkse jongeren

Vragen over communicatie:

1. Wat is je leeftijd?
2. Welke delicten heb je gepleegd? Hoe komt het dat je een delict hebt gepleegd?
3. Hoe oud was je toen?
4. Heb je de delicten alleen gepleegd?
5. Hoe ben je opgepakt?
6. Moest je voor de rechter verschijnen? Zo ja, wat vond je ervan?
7. Hoe ervaar je het contact met hulpverleners?
8. Welke positieve aspecten ervaar je in het contact met hulpverleners?
9. Welke negatieve aspecten ervaar je in het contact met hulpverleners?
10. Wie laat eerder een indruk op jou achter? Met andere woorden wie kan je sneller vertrouwen? Een hulpverlener van bijvoorbeeld jeugdreclassering of iemand uit jullie gemeenschap: bijvoorbeeld een goede kennis of een imam uit de moskee?
11. Wat zijn de reacties van je ouders op de hulpverlening?
12. Zijn er problemen bij het maken van afspraken en het nakomen hiervan?
13. Ervaar je culturele verschillen wanneer je in contact bent met hulpverleners? Zo ja, welke?
14. Heeft iemand met dezelfde culturele achtergrond invloed op jou?
15. Wie zou je liever als hulpverlener willen een allochtoon of een autochtoon?
16. Wie zou je liever als een hulpverlener willen een man of een vrouw?
17. Neem je de hulpverleners serieus? Vertel je wel eens dingen die niet waar zijn? Zo, ja waarom doe je dit?
18. Zou je open en eerlijk je probleem vertellen aan een hulpverlener?

Vragen over criminaliteit:

1. Weten je ouders dat je in de criminaliteit zit? Ja, hoe kwamen zij hier achter? Nee, hoe komt dit?
2. Hoe hebben je ouders hierop gereageerd?
3. Hoe reageert je omgeving op jouw situatie?
4. Hoe praten jullie onderling met vrienden over crimineel gedrag?
5. Hoe wordt er in de Turkse gemeenschap omgegaan in een probleemsituatie?
6. Wat vind je van de straffen die de overheid oplegt? Met andere woorden: accepteer jij de straf die de overheid voor jou bepaald? En wat was jouw straf?
7. Welk van de volgende straffen werkt effectiever een gevangenisstraf, werkstraf of een geldboete?
8. Heb je een schuld of een schaamte gevoel gehad over de hele situatie?

Bijlage 8

Interviewvragen Turkse ouders

Vragen over communicatie:

1. Hoe ervaart u het contact met hulpverleners?
2. Welke positieve aspecten ervaart u in het contact met hulpverleners?
3. Welke negatieve aspecten ervaart u in het contact met hulpverleners?
4. Heeft u vertrouwen in de hulpverlening?
5. Wie kunt u sneller vertrouwen, een hulpverlener van bijvoorbeeld de jeugdreclassering of iemand uit jullie gemeenschap?
6. Zijn er problemen bij het maken van afspraken en het nakomen hiervan?
7. Ervaart u culturele verschillen als u in contact bent met hulpverleners?
8. Zou u het prettiger vinden om met een hulpverlener te praten die dezelfde culturele achtergrond heeft?
9. Wie zou u liever als hulpverlener willen een allochtoon of een autochtoon?
10. Wie zou u liever als een hulpverlener willen een man of een vrouw?
11. Neemt u de hulpverleners serieus? Vertelt u wel eens dingen die niet waar zijn? Zo, ja waarom doet u dit?
12. Zou je open en eerlijk je probleem vertellen aan een hulpverlener?

Vragen over criminaliteit:

1. Hoe komt het dat uw kind in aanraking is gekomen met criminaliteit? Welke factoren hebben hier invloed op gehad?
2. Wist u dat uw kind in de criminaliteit zat? Ja, hoe kwamen jullie hier achter? Nee, hoe komt dit?
3. Hoe reageert uw omgeving op uw situatie? Kunnen jullie hierover praten?
4. Wat vindt u van de straffen die de overheid oplegt?
5. Welk van de volgende straffen werkt effectiever voor uw kind: een gevangenisstraf, werkstraf of een geldboete?
6. Hoe kijkt u nu naar uw kind nadat hij met de criminaliteit in aanraking is gekomen?
7. Doet u iets om criminaliteit voor uw kind te verminderen?
8. Heeft u een schuld of een schaamte gevoel gehad over de hele situatie?

Bijlage 9

Interview vragen jeugdreclasseerders van Bureau Jeugdzorg Overijssel

Vragen over communicatie:

1. Op welke wijze wordt er gecommuniceerd in de hulpverlening en wat zijn de ervaringen van de hulpverleners hierin?
2. Zijn er problemen die ontstaan tijdens de hulpverleningsgesprekken? Bijvoorbeeld met de cliënt, ouders, sociale netwerken etc. (Deze vraag sluit aan op de bovenstaande vraag).
3. Wordt er een verschil in de rol van de vader en de moeder ervaren tijdens de hulpverleningsgesprekken?
4. Wordt er systeemgericht gewerkt? Zo ja, hoe reageren ouders op de gesprekken (inhoud)?
5. Wat zijn de reacties of feedback van de cliënten en hun ouders op de hulpverlening?
6. Welke positieve aspecten ervaart de hulpverlener tijdens gesprekken met de cliënten of het onderzoek?
7. Welke negatieve aspecten ervaart de hulpverlener tijdens gesprekken met de cliënten of het onderzoek?
8. Zijn er verschillen in problemen tussen Turkse en autochtone jongeren?
9. Is de hulpverlener voldoende bekend met de culturele achtergrond en gewoontes van de cliënt?
10. Hoe is de relatie tussen de cliënt en de hulpverlener met betrekking tot de culturele verschillen van elkaar?
11. Heeft u het gevoel dat u serieus genomen wordt tijdens een hulpverleningsgesprek?
12. Heeft het een invloed dat u een *maxi*/ vrouw bent? Waarom, wel/niet?

Vragen over criminaliteit:

1. Welke vormen van criminaliteit komt voor bij Turkse jongeren?
2. Welke dilemma's ervaren hulpverleners in het hulpverleningsproces bij Turkse jongeren?
3. Sluit de huidige hulpverlening aan bij deze doelgroep? Zijn er aandachtspunten om de aanpak van de hulpverlening te veranderen of te verbeteren?
4. Kan een allochtone hulpverlener beter het hulpverleningsproces begeleiden bij een allochtone cliënt?
5. Welke partijen worden betrokken in het hulpverleningsproces? Zijn er partijen die meer betrokken mogen worden in het hulpverleningsproces?

Slotvraag:

Ervaren de hulpverleners eventuele andere signalen die betrekking hebben op de bovenstaande onderwerpen die nog niet aan de orde zijn gekomen?

Bijlage 10

Interview vragen raadsonderzoekers van de Raad voor de Kinderbescherming

Vragen over communicatie:

1. Op welke wijze wordt er gecommuniceerd in het onderzoekproces en wat zijn de ervaringen van de raadsonderzoeker hierin?
2. Zijn er problemen die ontstaan tijdens de gesprekken?
3. Wordt er een verschil in de rol van de vader en de moeder ervaren tijdens de gesprekken?
4. Wat zijn de reacties of feedback van de cliënten en hun ouders op de raadsonderzoeker en op het onderzoek?
5. Welke positieve aspecten ervaart de raadsonderzoeker tijdens gesprekken met de cliënten of het onderzoek?
6. Welke negatieve aspecten ervaart de raadsonderzoeker tijdens gesprekken met de cliënten of het onderzoek?
7. Zijn er verschillen in problemen tussen Turkse en autochtone jongeren?
8. Is de raadsonderzoeker voldoende bekend met de culturele achtergrond en gewoontes van de cliënt?
9. Hoe is de relatie tussen de cliënt en de raadsonderzoeker met betrekking tot de culturele verschillen van elkaar?
10. Heeft u het gevoel dat u serieus genomen wordt tijdens het onderzoek?
11. Heeft het een invloed dat u een man/ vrouw bent? Waarom, wel/niet?

Vragen over criminaliteit

1. Welke vormen van criminaliteit komt voor bij Turkse jongeren?
2. Welke dilemma's ervaren de raadsonderzoekers tijdens het onderzoek bij Turkse jongeren?
3. Sluit de huidige aanpak/ manier van onderzoek aan bij deze doelgroep? Zijn er aandachtspunten om de aanpak van het onderzoek te veranderen of te verbeteren?
4. Kan een allochtone hulpverlener beter het onderzoeksproces begeleiden bij een allochtone cliënt?
5. Welke partijen worden betrokken in het onderzoeksproces? Zijn er partijen die meer betrokken mogen worden in het onderzoeksproces?